MIHNEA GHEORGHIU

CANTEMIR

scenariu în două părți

Editat cu prilejul împlinirii a 300 de ani de la urcarea pe tron a lui Dimitrie Cantemir şi a 35 de ani de la premiera filmului, ecranizare a romanului "A venit un om din răsărit" de acelaş autor.

2010

www.dacoromanica.ro

Lucrare editată de
UNIUNEA CINEAŞTILOR din ROMÂNIA
Preşedinte Acad. Mihnea Gheorghiu

Consiliere editorială, selecție foto: ing. regizor David Reu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a ROMÂNIEI
GHEORGHIU, MIHNEA
Cantemir : scenariu în două părți / Mihnea Gheorghiu. - Bucureşti : Artprint, 2010
ISBN 978-973-7639-21-9

821.135.1-2

Operă selectată de Biblioteca Metropolitană Bucureşti pentru CARTEA DE AUR în BIBLIOTECA VIRTUALĂ A ROMÂNIEI

Corectura: Măriuca Neagu

Tipar ARTPRINT Bucureşti, 2010
Tehnoredactare Sorin Gîrd

www.dacoromanica.ro

GHEORGHIU, MIHNEA
(n. 5 mai 1919, Bucureşti),
scriitor, traducător şi cineast.
Membru corespondent (1 martie 1974) şi membru titular (13 iunie 1996) al Academiei Române; preşedinte al Secţiei de Arte, Arhitectură şi Audio-Vizual a Academiei Române (din 1992).

Studii liceale (Liceul „Fraţii Buzeşti") la Craiova şi universitare (Facultatea de Litere şi Filosofie) la Bucureşti. În 1947 şi-a susţinut doctoratul în litere şi filosofie; în 1964 a obţinut titlul de doctor docent. Şi-a continuat specializarea în Franţa, Italia, Marea Britanie, S.U.A. A desfăşurat o intensă activitate didactică: lector, apoi conferenţiar de limbă engleză la Academia de Studii Economice (1946–1948), profesor şi şef al Catedrei de Limbă Engleză la Universitatea din Bucureşti (1948–1950), profesor şi şef al Catedrei de Teatralogie şi Filmologie la Institutul de Artă Teatrală şi Cinematografică din Bucureşti (1954–1969); redactor fondator al revistei „Secolul 20". În prezent este preşedinte al Uniunii Cineaştilor din România. A debutat în literatură, în 1937, printr-o serie de poeme, reunite apoi în volumele *Anna-Mad* (1941) şi *Ultimul peisaj al oraşului cenuşiu* (1946). Acestora le-au urmat apoi volumele de versuri *Balade* (1956); *Ultimul peisaj* (1974); *Întâmplări din Marea Răscoală*. Ca prozator, a fost atras de viaţa domnitorului-cărturar Dimitrie Cantemir, eroul a două romane cu un pronunţat caracter eseistic: *Două ambasade* (1958), reluat în 1969 şi, respectiv, în 1992, sub titlul *A venit un om din răsărit*; în 1988 i-a apărut romanul *Enigma din strada presei*, iar în 1992 volumul de povestiri după cronicile lui Shakespeare, *Cele două roze*. S-a manifestat şi ca dramaturg, fiind autorul unor drame istorice, multe reprezentate pe scenele române şi străine: *Tudor din Vladimiri, Istorii dramatice, Capul, Zodia Taurului, Patetica '77, Fierul şi aurul.*

Extras din dicţionarul
Membrii Academiei Române

Editura Enciclopedică/
Editura Academiei Române

www.dacoromanica.ro

Acestora li se adaugă și câteva scenarii de filme: *Porto Franco* (1962); *Tudor* (1963–1964); *Zodia Fecioarei* (1967); *Pădurea pierdută* (1972); *Cantemir* și *Mușchetarul român* (1974); *Hyperion* (1975); *Tănase Scatiu* (1976); *Burebista* (1980). S-a remarcat ca un desăvârșit traducător; de numele său se leagă traducerea integrală a operelor lui Shakespeare și Walt Whitman (1961–1988), dar și a unor creații semnate de Robert Burns, F. Cooper, Ch. Dickens, J. R. Kipling, G. Marquez, A. Miller, H. B. Stowe, T. Williams ș.a. În domeniul criticii și istoriei culturii, a semnat volume de studii și eseuri (*Modalitatea conformistă a dramei, Walt Whitman, Scene din viața lui Shakespeare, Orientări în literatura străină, Dionysos, Scrisori din imediata apropiere, Scene din viața publică, Flori de tutun* ș.a.). Membru al Uniunii Scriitorilor din România, al Uniunii Cineaștilor din România, al Academiei Mondiale de Prospective Sociale, al Academiei Naționale de Istorie din Caracas, al Asociației Internaționale „Shakespeare", al Asociației Internaționale a Autorilor de Film și Televiziune, al Societății Europene de Cultură de la Veneția, al Academiei de Științe din New York etc. Este membru al Clubului de la Roma. *Doctor Honoris Causa* al Universității Naționale de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale" din București. A fost distins cu premiul „I. L.Caragiale" al Academiei Române, cu premiul Uniunii Scriitorilor, cu premiul Uniunii Cineaștilor, cu premiile speciale ale festivalurilor internaționale de film de la Barcelona, Buenos Aires și Cork, cu Premiul special „Crucea Sudului" la Mar del Plata și cu Premiul „Erasmus". A fost decorat cu: „Meritul Cultural", clasa I, Ordinul „Apărarea Patriei", Ordinul național „Pentru Merit", Ordinul Literelor și Artelor (Franța), Ordinul de Merit (Germania), Ordinul Republicii Italiene, Italian Order of Merit, Order of Orange-Nassau (Olanda). Este cetățean de onoare al orașului New Orleans.

www.dacoromanica.ro

CANTEMIR
și
MUȘCHETARUL ROMÂN

Scenariul unui film despre
Dimitrie Cantemir

text preluat din: **Mihnea Gheorghiu / 5 lumi ca spectacol**
(Burebista, Mihai, Cantemir, Tudor, Independența)
Editura Eminescu, 1980

PERSONAJELE

DIMITRIE CANTEMIR
MIHUȚ
ANCA
CASANDRA CANTACUZINO
NECULCE
RUSSĂT
MITROPOLITUL
TOADER
PETRE
HAGIUL
SMĂRĂNDIȚA
DRĂGUȘ
FRAU ROZA
SULTANUL AHMET
MEHMET
ȚAR PETRU
CNEAZUL
SEFFER
CAROL AL VI-LEA
EUGENIU DE SAVOIA
LEIBNIZ
D-NA DE BRAUNSWICK
VON ERLACH
FRIPP
LA MARE
DE SYRÉ

www.dacoromanica.ro

ASOCIAȚIA CINEASTILOR DIN ROMÂNIA

ACIN

DIPLOMĂ

Premiul
pentru scenariu
pe anul 1975

SE ACORDĂ *scriitorului* *Mihnea Gheorghiu*
pentru scenariul filmului
„Cantemir”

BUCUREȘTI *Iulie 1976*

PREȘEDINTELE JURIULUI,

ASOCIAȚIA CINEASTILOR DIN ROMÂNIA ACIN

www.dacoromanica.ro

PARTEA ÎNTÂI

CANTEMIR

Prima imagine a filmului înfăţişează o hartă a Europei la sfârşitul veacului al XVII-lea, indicând, în limba latină, imperiile timpului şi capitalele lor şi pe măsură ce aparatul se apropie de pământurile româneşti, pe cuprinsul cărora e înscris cuvântul TERRAE DACOROMANIAE, remarcăm şi numele unor oraşe istorice româneşti, ca Alba-Iulia, Iaşi, Bucureşti şi altele, subtitrând miniatura gravurilor ce reprezintă vechile lor cetăţi de reşedinţă.

Moldova reproduce întocmai celebra-i hartă din „Descrierea" ei de mai târziu. Pe miniatura Iaşilor, transfocatorul pătrunde în „cetate", dezvăluindu-ne câteva din monumentele timpului; cu Golia, Trei-Ierarhi şi Palatul Domnesc cu zidurile-i crenelate, apoi se opreşte pe una din frumoasele-i ferestre, prin care pătrundem în sala tronului lui CONSTANTIN Cantemir, bătrânul voievod al Moldovei.

Sântem într-un amurg din vara anului 1693, îndulcit de sunetul abia auzit al clopotelor, pe care se distinge glasul DASCĂLULUI domnesc care-şi „predă" lecţia de Istorie dinaintea celor cinci învăţăcei ai săi, tinerii DIMITRIE CANTEMIR, MIHUŢ GĂLĂŢEANU, şi alţi fii de boieri, printre care o fată, tânăra domniţă CASANDRA CANTACUZINO. Lumina amurgului descoperă discret harta din imaginea precedentă şi surprinde într-un colţ al sălii pe domnitor, cu doi boieri bătrâni şi un falnic ostaş, CĂPITANUL TOADER.

www.dacoromanica.ro

Ei tac şi îl privesc, cu un soi de grijă, pe domnitor, care pare să dormiteze obosit, în jilț, ascultând „lecția" fiului său.

DASCĂLUL: Istoria şi geografia se leagă. în **De bello gallico** Cezar începe cu descrierea locului: „Gallia est omnes divisa in partes tres". Plutarh povesteşte că ajungând Cezar în Gallia, într-un sat cu oameni puțini şi săraci, căpitanii săi au râs către dânsul zicând: „aici nu vor mai fi ambiții şi vrăjmăşii pentru întâietate şi putere!!". Iar el le-a răspuns, îngândurat: „Aş vrea să fiu mai bine cel dintâi aici, decât al doilea la Roma"... Ce spui de vorba asta mare, beizadé?

DIMITRIE: Spun că marele Cezar mințea. Ca vulpea care zice că-s strugurii prea acri. Dacă era aşa, nu l-ar mai fi omorât Brutus, pentru putere şi întâietate, la Roma.

În timp ce DASCĂLUL este sufocat de replica nerespectuoasă a prințului, se aude un hohot de râs urmat de aplauze, reluate de râsul şi aplauzele colegilor lui Dimitrie.

DASCĂLUL: Măria-Ta, iartă-mă, că nu ți l-am crescut bine, căci iată-l cum îi huleşte pe marii împărați.

RUSSĂT: Păcat, mare păcat.

DOMNITORUL: Cel mai mare păcat al omului este neştiința. *(Îi face Dascălului semn cu ochiul, apoi se preface supărat.)* Apoi, cum? Ia lasă-l, dascăle Ieremia, să ne tălmăcească dumnealui, mai departe, harta aceea, dacă zici că el a zugrăvit-o. *(Cu blândețe către fiul său.)* Hai, Dimitrie, arată-le boierilor ce mai ştii, afară de Gallia... Că doar nu eşti franțuz; eşti născut în târgul Ieşilor, iar nepoata Casandra, fiica răposatului Şerban Vodă Cantacuzino, e transilvăneancă...

www.dacoromanica.ro

Cassandra: Născută la Bucureşti, Măria-Ta.

Prinţul DIMITRIE se apropie de hartă şi privind mai drege ceva la ea, cu o pană muiată-n vopsele, apoi, privind cu drag spre domniţa Casandra, se închină respectuos, mai întâi dinaintea părintelui, apoi a dascălului său.

Dimitrie *(arată cu pana pe hartă la TERRAE DACOROMANIAE):* **Adhodiernum diem**, adică în zilele noastre. **Dacia romana est omnes divisa in partes tres***:* Principatus Transilvaniae, Valahia şi Moldova noastră... Dar acum o sută de ani, Mihai Vodă a izbutit să-si adune laolaltă fraţii, poporul romano-moldo-vlahilor, sub sceptrul său de Viteaz. Aici, la Alba-Iulia. *(Din acest moment urmează prin montaj şi supraimpresiune pe hartă, o scurtă istorie în imagini filmice a României veacului al XVII-lea, începînd cu scena încoronării lui Mihai Viteazul.)* Prea curând însă, duşmanii cei prea puternici şi prietenii săi cei mişei, l-au ucis pre el, şi cu el odată visul său cel frumos, visul Daciei rediviva... *(Montajul continuă cu scene de bătălii – din alte filme istorice, – cu oştirile cotropitorilor străini invadând harta României, din toate direcţiile.)*

Pe acest montaj se desfăşoară genericul filmului, în timp ce din off*, un crainic nevăzut:*

Vocea Istoriei *(se aude spunând):* „Mult sânge a vărsat poporul nostru de-a lungul secolelor în zbuciumata şi dramatica sa istorie pentru păstrarea fiinţei naţionale, pentru apărarea libertăţii şi demnităţii, pentru afirmarea de-sine-stătătoare, pentru egalitatea în drepturi cu toate popoarele lumii".

Înainte de terminarea genericului, revenim pe Iaşi cu clopote-

www.dacoromanica.ro

le lui şi pe Trei Ierarhi, în biserică, unde DIMITRIE, în haine cernite, veghează sicriul tatălui său.

Pe iconostas se află depusă o icoană de argint a Sfântului Dimitrie, „izvoritorul de mir", patronul numelui său. E liniş-te; slujba mare n-a început încă, doar nişte dascăli-monahi slovenind rugăciuni în şoaptă trec să stingă mucurile de lu-mănări arse şi să aprindă altele.

Paşii celor ce vin şi pleacă pe tăcute răsună totuşi sinistru în naos. În jurul prinţului, cei doi boieri bătrâni NECULCE şi RUSSĂT şi CĂPITANUL TOADER îi ţin tovarăşie la priveghiu.

CANTEMIR: Unde-i Mihuţ ?...

TOADER: îi dus cu domniţa Casandra, s-o păzească la drum, până trece dincolo.

CANTEMIR: Ce se mai aude-n târg, Căpitane Toadere?

TOADER: Boierii zic că fără firman, nu te pot 'nălţa în scaunul domnesc al părintelui Măriei-Tale.

RUSSĂT *(a tras cu urechea. Fals smerit)*: La Moldova, Mă-ria-Ta, tronul se dobândeşte, nu se moşteneşte... O mie două sute de pungi...

CANTEMIR: Dar Bogdan l-a moştenit de la Ştefan.

RUSSĂT *(cu intenţie):* Marele Ştefan a fost os domnesc, nu om de neam sărac şi fără carte, ca părintele Măriei-Tale *(se înclină),* dumnezeu să-l ierte...

NECULCE: Taci, vistiernice, nu vorbi cu păcat... Până ce nu vine acel agă turc, omul padişahului, n-ai de unde şti, dacă nu-l întăreşte chiar pe Măria-Sa, că-i om învăţat şi cu dragoste de neam.

Un tropot de cal, apoi paşii unor cizme cu pinteni răsună pe lespezile bisericii, şi un oştean se înfăţişează, raportându-i ceva Vistiernicului Russăt.

www.dacoromanica.ro

Russăt *(către Cantemir):* Acel agă turc a sosit la Golia, Măria-Ta, şi are rang de imbrohor. Şi la Apusul soarelui a zis că te aşteaptă acolo.

Toader: La Golia? Ce-are de gând? *(Către Cantemir.)* La turnul morţii... „la apus de soare vor să mi-l omoare"..

Russăt: Aşa se pare...

Cantemir: Bine, dar ar fi o nedreptate.

Neculce: Dreptatea, măre Doamne, nu şade cu împăraţii la masă.

În noapte, sinistrul Turn al Goliei se profilează pe cer, cu aceleaşi trecute presimţiri, pe care le stârnea odinioară Turnul Londrei pretendenţilor la tronul Angliei. O gardă de ieniceri îl întâmpină pe Cantemir, urmat de Căpitanul Toader, la intrarea cetăţii. La un gest al unui ofiţer, Toader, este pe neaşteptate dezarmat şi împins într-o parte, mai înainte ca principele să fi observat mişcarea, aşa că el intră, singur, în cortul instalat în pridvorul porţii centrale a Turnului. Acolo, e părăsit, sub lumina unui opaiţ, în timp ce la intrare stă de gardă un harap uriaş cu hangerul gol în mână.

O umbră se desprinde din întuneric, oprindu-se aproape neauzit, în faţa lui.

Mehmet: Tu eşti feciorul beiului nostru care a murit?

Cantemir: Sunt prinţul Dimitrie Cantemir, fiul şi moştenitorul Domnului Moldovei!

Mehmet *(tare):* Am venit să te vestim că Duca, ruda vrăjmaşilor tăi Brâncovenii, a primit firman de domnie, iar tu vei fi adus la pragul înaltei Porţi să ceri mila Luminăţiei-Sale, Sultanul.

Cantemir: Ţările Române nu-s paşalâc turcesc. Domnul e slobod. Tributul nu înseamnă robie. Legea...

www.dacoromanica.ro

MEHMET *(în şoaptă):* Taci şi ascultă. *(Tare.)* Legea o fac alţii, iar tu trebuie să te supui. *(Se apropie de el în plină lumină.)* Te supui?

CANTEMIR *(surprins peste măsură):* Tu, Mehmet, aici?

MEHMET *(în şoaptă):* Zi că te supui.

CANTEMIR *(tare).* Mă supun.

În acea clipă se aud zgomote în interiorul cortului şi un grup de turci înarmaţi ies, salutându-l adânc pe Mehmet.

CANTEMIR: Ce faci, prietene, cum ai ajuns aici? Dascălul nostru, Ieremia Cacavela, se întreba deseori în aceşti şapte ani dacă te-ai procopsit la Ţarigrad, cum ai jurat.

MEHMET: Am ajuns repede şi sus de tot, prin mijloace pe care dascălul nostru nu le-ar fi categorisit prea frumos cu eticeasca lui ştiinţă. Dar viaţa nu-i totdeauna frumoasă... E bine, totuşi, să n-o pierzi de pomană. Şi asta-i pricina pentru care sânt acum aici. Fiindcă e vorba de viaţa ta, Dimitrie.

CANTEMIR: Fă-mă să înţeleg !

MEHMET: „Ambiţii şi vrăjmăşii pentru întâietate şi putere"...

CANTEMIR *(zâmbind)*: Ca la Roma ?

MEHMET: Ca pretutindeni. Lumea asta necăjită şi sălbatecă nu-i pentru un om ca tine. Ce te mai leagă de ei, acum? Ce-ai mai vrea aici, când Orientul şi Occidentul îţi deschid porţile?

CANTEMIR: „Aş vrea să fiu mai bine cel dintâi aici, decât cel din urmă la Bizanţ".

MEHMET: Acolo, la Bizanţ, cu un dram de noroc „cei din urmă vor fi cei dintâi!" *(Râde.)* Vezi că mai ştiu ceva din Evanghelie? *(Serios.)* în noaptea asta pleci spre miazăzi, mai înainte de a prinde de veste boierii tăi, vânduţi

www.dacoromanica.ro

lui Duca Vodă. *(îi face cu ochiul.)* Ştiu că urmează să te întâlneşti la hotar cu cineva... Du-te!

CANTEMIR: Cum să-ți mulțumesc?

MEHMET: Tatăl tău m-a găsit în stepă, orfan părăsit şi m-a ținut în casă şi la masă cu tine. Asta nu se uită. O plecăciune, domniței Casandra, şi de la mine.

Câteva clipe după ieşirea din cort a lui Dimitrie, pătrunde un bărbat blond şi voinic, tânărul ofițer suedez Erasmus von Weissmantell, pe care Mehmet îl primeşte cu curtuoazie.

ERASMUS: Effendi General, mă prezint locotenentul Baron von Weissmantell.

MEHMET: Ai, mi se pare, un nume de botez celebru.

ERASMUS: Întocmai, mă numesc Erasmus, dar nu sânt nici filosof şi nici olandez.

MEHMET: Ştiu cine eşti. Ce ne spune iscoada lui Carol Şvedul?

ERASMUS: Rusia, Polonia şi Danemarca se opun hegemoniei Suediei în Nordul Europei. Se apropie marele război din miazănoapte cu Ruşii, care vor Baltica.

MEHMET: Unde-l veți da?

ERASMUS: Regele meu vă spune că-l va da pe teritoriul Poloniei. Şi vă roagă, să vă adunați cu Hatmanul cazacilor şi cu Han-tătar, ca să vegheze şi ei într-acolo.

MEHMET: Şi ce ne mai spune, în schimb?

ERASMUS: Să nu vă încredeți în pacea voastră cu Austria. Nu le-ajunge că le-ați dat Transilvania. Vor şi Belgradul.

MEHMET: Şi ce alianță ne recomandă?

ERASMUS: Franța.

Mehmet îi dăruieşte o pungă şi un inel şi-l concediază, într-o ambianță muzicală şi cromatică adecvată, ecranul se umple de gravura cunoscută, reprezentând casa lui Dimitrie

www.dacoromanica.ro

Cantemir din Constantinopol, pe care insertul indică locul şi data secvenţelor ce urmează: „CONSTANTINOPOL, 1710”. Aparatul întârzie asupra imaginii celor doi stâlpi ce separă curtea de grădină, în dreptul aleii de ieşire, unde apare Cantemir, mai vârstnic, în costumul său oriental, simplu, cu un ghiozdan la subsuoară, urmat de moş TOADER, îmbrăcat ca un răzeş moldovean, înarmat.

CANTEMIR: Să stai pe lângă casă. Moş Toadere, aud că, după răscoala militară, târgul mişună de hoţi şi de iscoade... Eu sânt tot la Arhive.

TOADER: De-asta să n-ai teamă, Măria-Ta. Mai bine, ai grijă să nu capeţi vreun gutunar prin hrubele acele mucegăite, pe unde tot scrii şi ceteşti la hârţoage, de parcă fără dânsele ţi s-ar prăpădi neamul. Păcat, zău aşa.

CANTEMIR: Cel mai mare păcat e neştiinţa. Asta era vorba tatii. Mai ţii minte?...

TOADER *(se înclină)*: Mâine, poimâine-s şaptesprezece ani...

În dimineaţa aceea, sultanul Ahmed se preumbla posomorât prin minunatele grădini ale Seraiului, de-a lungul aleilor de chiparoşi ce se oglindeau în luciul argintiu al Mării de Marmara. La un pas în urmă, plin de umilinţă şi smerenie, venea Marele Vizir Mehmet, iscodindu-şi stăpânul cu priviri agere, pătrunzătoare. Mehmet s-a buhăit, arată mult mai vârstnic decât Cantemir.

SULTANUL *(batjocoritor)*: De ce eşti aşa de îngândurat, Vizirule? Faci socoteala pungilor pe care le-ai primit ieri bacşiş, sau a celor pe care te bizui să le primeşti azi?

MEHMET *(a ghicit că de fapt sultanul glumeşte cu răutatea-i obişnuită, ca să-şi disimuleze propria-i îngrijorare):* Frumuseţea acestui loc mă tulbură, prea luminate stă-

www.dacoromanica.ro

pâne, şi numai grija de furtunile ce-l pâândesc, tot mai mult, de către Marea Neagră!... Dar, luminăţia ta, izvor de înţelepciune şi putere, soarele ochilor mei nevrednici, de ce te înfiori? Muscalul tremură numai la gândul puterii tale...

SULTANUL: *(agasat că i-a descoperit secretele îngrijorării)*: Tu tremuri, Mehmet! Şi cu tine tremură tot ce-am clădit pe deşertăciune şi pe nisip. Imperiul părinţilor mei slăviţi e ca leul rănit al deşertului, încolţit de şacali. De Savoia ne-a bătut la Viena, englezii ne-au închis Mediterana la Gibraltar. Răscoale, înfrângeri... Ce ştiri ai de la Carol Şvedul?

MEHMET: Carol al XII-lea, regele Nordului, cel mai mare general al Europei, a poposit la Tighina, sub corturile Hanului nostru, aşteptând să reia ofensiva.

SULTANUL: Carol fugarul... De ce nu l-a bătut pe Petru la Poltava? De ce n-a murit, acolo, la Poltava? Petru a ajuns la Nistru. Ce aştepţi, Mehmet?... Ce mai aşteptăm?. .. În fiecare noapte mă cutremur şi cred că aud iureşul pedestrimii ruseşti sub zidurile acestea... Ha- ha-ha !... Ha-ha-ha !... Te-ai speriat, Mehmet? Ha-ha- ha... Sânt puternic, vizirule, sânt încă foarte puternic. Şi voi recuceri Europa.

Se aude scârţiind portiţa unei grădini ale cărei alei duc spre Arhivele Imperiale. Cel care a pătruns în Curtea Palatului, salutat de străji, este Cantemir. Simţindu-se parcă privit, se întoarce şi se închină adânc spre cele două siluete, apoi îşi continuă liniştit drumul.

Sultanul îşi admiră cetatea strălucitoare. Pe meterezele fortificaţiilor sclipesc tunurile mari de bronz, iar sentinele înar-

www.dacoromanica.ro

mate până în dinți păzesc zidurile. Cu gândul încă la proaspătul intrat în palat, sultanul continuă.

SULTANUL: Prințul român este mintea cea mai luminată care a călcat pe lespezile acestea. E puntea de aur dintre orient şi occident. Dar e ghiaur. Trebuie bine păzit...

VIZIRUL: Dintre ghiauri îți este cel mai credincios, Înălțimea-Ta, şi primul care ți-a închinat o Odă pe care aud că o cântă şi Lully, muzicantul regelui Franței. A făcut ordine în arhivele persane ale Imperiului. E şi strateg.

SULTANUL *(fără reacție, meditând):* Ştie multe, poate prea multe... Nemții vor să-l atragă în mrejele lor şi i-au dat scaun la Academie. Țarul Petru tânjeşte după el, pare-se pentru a-l face sfetnicul lui cel mai de seamă... Iar eu îi voi oferi ceea ce nimeni nu-i poate da: Scaunul Moldovei... sau poate că îi voi tăia capul!

VIZIRUL într-adevăr nu poate ghici ce gândeşte sultanul.

SULTANUL: Tu ce zici, Vizirule ? Ha-ha-ha! Te-ai speriat!

VIZIRUL: Numai Luminăția-Ta ştie cum e mai bine...

SULTANUL: În Moldova avem nevoie de un domnitor înțelept şi de încredere, care să ne asigure, deocamdată, pacea şi liniştea în Europa de lângă ruşi... Să-l lăsăm pe Țar Petru să se ocupe de războiul său nordic. Să-i lăsăm Europa dintre Baltică şi Marea Neagră. Pe mine mă interesează restul şi mai ales centrul ei! *(Visător.)* Apoi Asia şi Africa...

Arhivele Imperiului otoman sânt, de fapt, nişte catacombe bine zăvorâte, somptuoase, în care stau stivuite neorânduit în rafturi improvizate tomuri de hârtii, arme prețioase de luptă şi steaguri cucerite în bătăliile purtate de-a lungul a trei secole. La lumina unui mare opaiț oriental, cu trei feştile,

www.dacoromanica.ro

Cantemir studiază — printre documente eline, persane, romane, — o *hartă ce reprezintă amplasarea trupelor otomane pentru, una din bătăliile care au avut loc la porțile Vienei. Aparatul se apropie până la plan-detaliu. Abia acum vedem fruntea mare, concentrată în studiu, a prințului român. Apoi alte detalii, documente, hărți.*

Pe scările înguste din fundul încăperii coboară grăbit vizirul Mehmet şi se apropie de Cantemir. Îi vorbeşte precipitat, socotind că vestea pe care i-o va da este mult mai prețioasă decât ceea ce face acum Cantemir.

MEHMET: Cantemir-Bei, în curând îți voi da o veste mare despre Moldova şi despre tine.

CANTEMIR: Ce veste mai poate fi bună? Desprins de zavistiile din jurul curților domneşti, eu m-am resemnat la plăcuta trudă de istoric, filosof, poet şi muzician. Veştile nu mă mai tulbură...

(Reținem din relațiile celor doi, o oarecare intimitate şi încredere reciprocă.) Cantemir pare absorbit de studiul documentelor, dar, de fapt ascultă foarte atent. Cantemir se arată mai interesat de descoperirile lui, pe care i le împărtăşeşte lui MEHMET, care-l priveşte zâmbind.

Textul care urmează poate fi prescurtat în scenariul regizoral

CANTEMIR: Vestitul astronom Abd Al-Rahman al Sufi, care a trăit în secolul al X-lea la Ispahan, a stabilit un **Tabel al stelelor fixe**, lucrare scrisă în limba arabă în anul 965, despre care se prea poate ca marele astronom polonez Copernic să fi avut cunoştință, dat fiind că în lucrarea sa „De revolutionibus", el se referă la observațiile astronomilor arabi. Începând cu secolul XV, Ulug Beg, nepotul lui Tamerlan şi suveran apoi, el însuşi, al im-

www.dacoromanica.ro

periului timurizilor, a poruncit să se construiască la Samarcand un observator astronomic dotat la acea vreme cu cel mai mare sextant din lume, şi a dispus să se execute o copie caligrafică şi splendid ilustrată după opera lui Abd Al-Rahman al Sufi, isprăvită în anul 1435. Ilustrațiile, unice în arta musulmană, sânt de bună seamă opera unui artist persan adus la Samarcand şi care trăise probabil o vreme în China, dat fiind că se pricepea atât de bine în tehnica desenului uşor colorat pe margini cu acuarelă, caracteristic picturii chineze din acea epocă. În schimb, îmbrăcămintea este de tip mongol, potrivit modei ce domnea în ținuturile stăpânite de timurizi. Inscripțiile, scrise în araba cultă, indică punctele cardinale, constelațiile, precum şi unghiul din care pot fi văzute... Domnul Isac Newton n-a inventat nimic...

Dar atunci când Cantemir, – acum realmente absorbit de hârtiile lui, – se întoarce spre Mehmet, observă că acesta dispăruse de mult. Aparatul îl urmează şi iese la lumina soarelui către verdele grădinii, unde printre ziduri se vede marea. Imaginea se topeşte subtil în albastrul-verde al Mării de Marmara de la poalele colinei fortificate pe care se înalță seraiul Sultanului. Aparatul panoramează de pe undele mării descoperind întregul ansamblu.

În cadru pătrunde o brigantină cu pânzele umflate de adierea vântului.

La prora vasului, căpitanul de brigantină Miguel Saõ Miguel, pe numele lui adevărat Mihuț Gălățeanul, cel de al doilea erou principal al filmului: atletic, simpatic, reținut. Poartă un costum de marinar portughez şi un lung cuțit la tureatca cizmei. Priveşte în zare către oraşul care se apropie.

www.dacoromanica.ro

În coloana sonoră îşi face loc Cântecul lui Mihuț – *temă veselă şi nostalgică în acelaşi timp. În cuvintele cântecului răzbat nuanțe de ironie, caracteristice acestui „Vântură-lume” care este Mihuț:*

Tot pe drum, pe drum, pe drum,
Şi la mândra nicidecum...

În cadru, profilate pe cer, se află acum doar minaretele „Sfintei Sofii”. În imaginile legate de Constantinopol, predomină strălucirii specific bizantine, în care abundă auriul şi albastrul cerului. Întreaga plastică va prelua, stilizând, elemente ale picturii bizantine – laice şi religioase – peste care, pe ecran, se suprapun siluetele negre şi fesurile roşii ale musulmanilor... De la aceste detalii se animă un bazar, – pitorescul bazar al Constantinopolului. Mihuț îşi face loc printre tarabele tixite cu fructe ale Levan-ului, într-o neorânduială pitorească. Văzut de sus, bazarul pare un furnicar, în care abia se strecoară musulmanii cu cărucioarele lor trase de măgăruşi. Câte o lectică europeană. Soarele coboară spre asfințit. Este ora la care muezinii apar la balcoanele minaretelor. Acum vocile lor se tânguie foarte aproape. La auzul muezinilor, toți trecătorii s-au oprit pe loc, în punctul în care se aflau şi stau nemişcați. Strada pare încremenită. Singurul care se mişcă printre ei, nedumerit încă, este Mihuț. în dreptul unei tarabe, ia dintr-un paner o portocală şi cu un gest iscusit, pe la spate, o aruncă în sus şi înainte; cu aceeaşi iscusință scoate cuțitul de la tureatcă, face câțiva paşi înainte şi prinde portocala „căzută din cer”, în vârful cuțitului său. O curăță şi o mănâncă tacticos. Negustorul arap, nemişcat, îl priveşte năucit. Mihuț bate la poarta lui Cantemir, atent, să nu-şi marcheze prezența.

www.dacoromanica.ro

În cerdac apare ANCA, nepoata doamnei Casandra, o fată de nouăsprezece-douăzeci de ani. Poartă costum european transilvănean. în urma ei apare o tătăroaică, ROABA casei, care priveşte curioasă spre noul venit.

Bătrânul moldovean deschide poarta.

Moş Toader: Măria-Sa nu-i acasă. Dar Domnia-Ta, cine eşti?

Mihuț: Un vântură-lume, taică.

Moş Toader: Nă-i fi din Moldova?!

Mihuț: De undeva de pe-acolo.

Moş Toader: Cred că întârzie la o cafea la Cneazul Tolstoi, trimisul Ţarului Petru aici., la Constantinopol. Sânt prieteni; e prieten cu toți solii Europei...

Mihuț: Mulțumesc...

Moş Toader: De eşti venit cu gând bun, pofteşte-n casă...

Mihuț: Trec mai târziu dac-o fi... Mai am o socoteală cu un „negustor" în bazar... Săru'mâna, taică.

Discuția este urmărită cu interes de Anca din cerdac, atrasă de străinul şi chipeşul marinar. Interesul acesteia se pare că n-a rămas neobservat de Mihuț. Acesta-l salută pe bătrânul Toader şi pleacă cu pas hotărât, ştiindu-se privit din cerdac. Brusc, se opreşte întorcând privirea direct spre Anca. Anca tresare surprinsă. Intră fuga în casă, trântind uşa. De după perdea apare chipul ei, urmărindu-l discret pe Mihuț, care dispare după gardul înalt. Cu o săritură atletică, Mihuț intră în livada cu portocali şi smochini a lui Cantemir; se lungeşte pe iarbă, scrutând malul Bosforului.

Soarele apune într-o beție de culori arămii. Câțiva invitați s-au ridicat de pe pernele din jurul măsuțelor scunde de sub umbrarul grădinii Cneazului Tolstoi şi se îndreaptă către poartă, petrecuți de gazdă, un om jovial şi corpolent, al că-

www.dacoromanica.ro

rui portret există. Servitorii vin la scară cu scaunele purtate („litières Louis XIV") să-şi ducă stăpânii acasă. Cantemir merge pe jos, însoţit, câţiva paşi, de alţi invitaţi, dintre care unul îl urmăreşte foarte atent.

Cneazul Tolstoi (*în şoaptă*): Acestea sânt ştirile ce le-am primit. Cugetă şi hotărăşte singur.

Cantemir *(tare):* Icrele şi vodka au fost aferim ! *(în şoaptă).* O bună cafea turcească nu mai are gust fără ele.

La Mare *(îl vede, o clipă, singur şi îl acostează):* Am fost fericit să vă cunosc, principe Cantemir. Întreaga Europă este fascinată de creaţia dumneavoastră laborioasă şi aşteaptă cu nerăbdare monumentala, inestimabila lucrare despre **Imperiul Otoman**, desigur un imn care preamăreşte cea mai puternică forţă militară a continentului. Aud că e plină de acte inedite; dealtfel sânteţi singurul european care are acces la „secretele zeilor"...

Cantemir: Mă flataţi, domnule. Şi-apoi trebuie să vă declar că istoria şi geografia nu fac imnuri; acela e rolul muzicii şi al poeziei... Aş spune că e mai curând o operă filosofică...

La Mare: O, da? Atunci sânt chiar foarte, foarte interesat să o cumpăr pentru un mare librar din... din. .. Italia. Nu se uită la preţ... e un filosof, în felul său...

Cantemir: În privinţa asta sânt de acord cu el. M-am înţeles cu colegul meu academic, domnul Leibniz, s-o tipărească, îndată ce va fi gata.

LA MARE se retrage, fiindcă s-au apropiat de Cantemir, francezul Chevalier DE SYRÉ şi un fel de armator olandez, între cotleţii şi barbişonul căruia îl recunoaştem pe ERASMUS.

De Syré: **Mon prince**, trebuie să-ţi mărturisesc că retorica

www.dacoromanica.ro

dumitale este extraordinară, nici un filosof francez n-a reuşit să-l combată pe Aristotel cu argumentele lui Cartesius al nostru şi să-l confirme pe fizicianul Van Helmont cu metafizicianul Platon, aşa cum ai făcut-o aici, în plin orient bizantin. Trebuie să ai mulţi duşmani printre eleniştii ortodocşi.

CANTEMIR: O, de-ar fi numai aceia...

ERASMUS: Mai aveţi şi alţii?

CANTEMIR: Cine n-are, aici?

ERASMUS: Aş fi curios să cunosc cheia romanului dumneavoastră criptic. **Istoria Ieroglifică**. Se pare că e vorba de inamicii dumneavoastră de-acasă, din Moldo-Valahia...

CANTEMIR: De unde ştiţi?

DE SYRÉ: Domnul Erasmus este un mare armator din Amsterdam, care umblă mult şi ştie multe.

CANTEMIR: Aţi fost şi în Moldova?

ERASMUS*:* Da... demult. *(Schimbă vorba.)* Ţin minte vinul de Cotnar. *(Cu intenţie.)* E bun şi după icre, şi după cafea. *(Râd cu toţii.)*

Aparatul panoramează asupra plecării invitaţilor. Cantemir, rămas singur cu ghiozdănaşul subsuoară, e urmărit de La Mare, care, după un răstimp, face semn unui personaj misterios înalt şi spân, pe care nu-l putem recunoaşte, dar reţinem un detaliu: are un ochi acoperit cu o bucată de piele neagră.

Este J. FRIPP, spion şi asasin profesionist. Apropiindu-se, pe uliţa pustie, bătută cu pietre de râu, de casa lui cu ceardac înflorit de pe ţărmul Cornului de Aur, lui Cantemir i se păru că aude un zvon de glasuri şi se opri intrigat, apoi trase

www.dacoromanica.ro

clopotul de la poartă.

Toader iese în cerdac, în clipa când un tătar se furişase acolo, în aceeaşi clipă, din umbra ulucilor, un om îl împinse cu brutalitate şi se năpusti asupra-i scoţând un strigăt care semăna cu un lătrat de şacal. La acest semnal se auziră zgomote nefireşti şi tătarul sări de pe cerdac, dând buzna spre poartă. Apoi un al treilea sări gardul, şi cei trei lotri, cu obrăzare pe faţă, îl împresurară, trăgându-şi săbiile. Cantemir parează primele lovituri cu măiestrie, însă îşi dă seama că are de-a face cu „profesionişti" şi caută să se lipească de zid. Făcând un pas greşit, Cantemir se împiedică şi cade, lovindu-se la cap. Un concert sălbatic de lătrături de câini trezeşte mahalaua turcească. Doi dintre furi dispar în tufişuri. Al treilea se apleacă asupra lui Cantemir, cu intenţia de a-i vedea chipul sau a-i da lovitura de graţie cu pumnalul. În acea clipă, o mână voinică îi răsuceşte braţul agresorului şi-i trage obrăzarul de pe faţă. Omul „chior" nu are nimic dintr-un oriental: obraz spân, ochi spălăciţi, părul de culoarea cânepii şi dinţi ca nişte colţi de lup ieşind de sub buzele subţiri şi palide.

SPÂNUL dă o comandă celorlalţi. Salvatorul plasează o straşnică lovitură de pumn în obrazul spânului, care-l proiectează în gard, apoi cu iuţeala fulgerului se întoarce spre unul din complicii care tocmai ridicase iataganul pe la spate, şi-l ţintuieşte de ulucă cu un zbor al cuţitului său din tureatcă.

Cantemir se trezeşte în braţele lui Mihuţ şi priveşte uimit leşul agresorului, un uriaş cu chip de tătar, care zăcea mort lângă poartă. Ceilalţi, cu Spânul, se mistuiseră în întuneric.

CANTEMIR: Mulţumesc, străine... Cum să te răsplătesc?

www.dacoromanica.ro

MIHUȚ: Cu un pocal de rubiniu, în casa Domniei-Tale, Măria-Ta.

CANTEMIR: Şi cu mortul, ce facem?

MIHUȚ: După ce vom intra, tovarăşii lui îl vor lua negreşit şi vor şterge urmele... Altă dată, să nu mai umbli pedestru, că singurătatea nu prieşte oricui la sănătate.

CANTEMIR: Cine eşti, prietene? Şi ce cauți pe ulița noastră?

MIHUȚ *(scurt)*. Mai întâi, Cotnarul...

În camera de lucru a principelui, plină cu cărți, instrumente de astronomie şi arme de preț. Pe perete, tronează Harta Europei din palatul domnesc de la Iaşi. Dinaintea principelui se află un bărbat spătos, cu fața smeadă, arsă de soare şi purtând pe cap, strânsă cu un nod într-o parte, o basma roşie, ca pirații din Azore.

MIHUȚ: Vă datorez un răspuns. Sânt căpitanul de brigantină Miguel Saõ Miguel şi-l caut pe principele Cantemir de Moldova.

CANTEMIR: Eu sânt.

MIHUȚ: Greu trebuie să mă fi schimbat vijeliile mărilor şi ale bătăliilor, dacă Măria-Ta nu mă mai cunoaşte. *(Ridică degetul mare al mâinii stângi pe care e crestată mica cicatrice a unei cruci şi cu dreapta îşi scoate basmaua de pe ochi.)* Dar semnul ăsta totuşi, nu s-a schimbat.

Cantemir îl priveşte înmărmurit. Se uită la degetul străinului, apoi îşi ridică degetul său mare la înălțimea ochilor. O cruce similară e imprimată şi în carnea lui. Se apropie de străin şi compară cele două semne. Apoi îl îmbrățişează cu căldură.

CANTEMIR: Mihuț, prietene, frățioare ! Ce cauți aici? Cum de eşti astfel îmbrăcat? De unde vii? E nemaipomenit. *(Intră într-o odaie alăturată.)* Casandră! Casandră! Uite

www.dacoromanica.ro

cine-a venit!...

Din odaia cealaltă apare, nițel speriată şi oricum nepregătită de oaspeți, la ceasul acela, Casandra Cantacuzino, soția lui. Odată cu ea, Anca. Aceasta, recunoscându-l pe marinarul de azi-dimineață, se retrage, îmbujorată.

CASSANDRA: Ce s-a întâmplat? Adineaori mi s-a părut că aud zăngănit de săbii pe uliță... Cine e străinul acesta?

CANTEMIR: E Mihuț al căpitanului Gălățeanu.

CASSANDRA: Băiatul acela?... Adică, prietenul tău din copilărie, poreclit...

MIHUȚ *(o salută):* „Vântură-lume", în persoană, mărită Doamnă... Băieții şi fetele cresc şi uite că acuma încep să şi îmbătrânească. V-aduceți aminte când ați stat la examenul de istorie şi geografie al lui beizade? „Dacia est omnes divisa in partes tres"...

Doamna Casandra îl priveşte o clipă, lung, apoi se apropie cu mâinile întinse. El îi sărută mâna, aplecând genunchiul. Casandra se retrage şi peste puțin va intra urmată de ROABĂ purtând tablaua cu dulceață, cafea şi vin. Apoi ROABA iese, în vârful picioarelor, precum a intrat. Bărbații gustă vinul.

MIHUȚ: Bun vin.

CANTEMIR: E bun, dar nu-i ca acasă... Câteodată, aici, la Stambul, am sentimentul pe care-l va fi avut poetul latin Ovidiu, la noi, la Marea Neagră... Să bem vinul exilului, „Vântură-lume" !... Din ce colț al planetei vii acuma?

MIHUȚ: De la Moldova. Vodă a fost mazilit. Ruşii şi turcii nu se împacă deocamdată pe cine să-l pună în loc. Şi am venit să afli asta...

CANTEMIR *(glumind):* Schimbarea domnilor, bucuria nebunilor. ..

www.dacoromanica.ro

Mihuț: Şi tocmai pentru asta am trecut azi dimineață pe la Cneazul Tolstoi.

Cantemir *(serios):* Ai fost şi tu acolo?

Mihuț: Nu ți-a spus nimic?

Cantemir: Mi-a spus că voi primi un mesaj important din țară şi că mă roagă să iau aminte la el. Am să-l întreb mâine ce-a vrut să înțeleg din asta.

Cassandra *(reintrând):* De ce? Ce-i cu Tolstoi? Ce vor toți?... Dar gustați, ia, până punem de masă...

Mihuț: Ceasurile mele sânt numărate aici. Pe Cneazul Tolstoi l-am cunoscut la Amsterdam, în timpul marii ambasade a lui Țar Petru. Mă întorsesem din insulele Azore unde mi-era pe-atunci sălaşul şi dragostea... Nava mea pleacă mâine îndărăt, la Brăila. Cneazul ştia că va fi arestat şi a vrut să înțelegi că stăpânul său s-ar bucura să ştie că aici, în huzurul şi favorurile înaltei Porți n-ai uitat că eşti principe creştin şi că eşti feciorul unui voievod care a iubit libertatea neamului său apărându-o cu sabia în mână.'

Cantemir: Nu înțeleg noima acestui mesaj.

Mihuț: Nici eu. Dar poate că o vom înțelege mai curând decât nădăjduisem.

Cassandra: Înțeleg că ți se propune să intri în tagma boierilor răzvrătiți de la Iaşi. Dacă e o cursă?... Intrigile şi trădarea sânt hrana politichiei. Eu cu prețul acesta nu mai vreau domnie şi măriri deşarte. Umbra morții le paşte şi Istoria la care scrii e martoră!

Mihuț: Moartea vine oricum, şi din iataganul unui păcătos de hoț, ca adineaurea... Nu?... Mai gândeşte-te, Măria-Ta... E drept că turcii sânt încă foarte puternici.

www.dacoromanica.ro

CANTEMIR *(arătându-i ghiozdanul şi maldărul de hârtii):* Aici şade scris cât sânt de puternici, pe rudă şi pe sămânţă.

MIHUŢ *(interesat):* Ce-s astea?

CANTEMIR: Rodul trudei mele de arhivar al puterii otomane. Toată istoria sultanilor, limbile, toate planurile lor de bătaie, toate socotelile, la zi...

MIHUŢ *(interesat):* Chiar... aşa?

CANTEMIR *(zâmbind):* Chiar aşa!

Cantemir îi arată, în secret, prima pagină a manuscrisului său, pe care stă scris:

„INCREMENTA ATQUE DECREMENTA AULAE OTHOMANICAE"

„ISTORIA MĂRIRII ŞI DECĂDERII IMPERIULUI OTOMAN"

CANTEMIR: ...Şi decăderii, dragul meu „Vântură-lume". Imperiul otoman e un uriaş cu picioare de lut.

MIHUŢ *(răsfoieşte hârtiile):* Păi ştii, Măria-Ta, că pentru cufăraşul ăsta, papistaşii te-ar înălţa în slăvi şi te-ar umple de aur?!

CANTEMIR: Chiar aşa?

MIHUŢ *(CU seriozitate)*: Chiar aşa ! Cine mai ştie de minunea asta?

CANTEMIR: Cărturarii Europei. Istoria aceasta va deveni un bun al întregii omeniri. Ca să se poată apăra. Să poată trăi şi munci în tihnă.

MIHUŢ: Dar generalii, politicienii, ştiu? Ştie Eugeniu de Savoia, sau Marlborough?

CANTEMIR: Cine ştie multe, moare. Aşa se spune pe la noi...

MIHUŢ *(scoate din buzunar bucăţica de hârtie, recuperată de jos, după atac. O citeşte):* A propos, Măria-Ta, află că

www.dacoromanica.ro

„hoții" din seara asta nu erau hoți de rând. Uite ce-am găsit lângă leș !

Îi întinde lui Cantemir o hârtie pe care e scris ceva. Bileţelul ce va reveni în film.

CANTEMIR *(citeşte):* „Plătiți d-lui Johannes-Pierre Fripp în socoteala domnului colonel La M..." Restul a fost rupt.

MIHUȚ: Un ordin de plată... către zaraful Osanis din mahalaua Fanarului...

Pe uşa din spatele lor, intră Anca, aducând pocaluri cu vin şi gustări. Reținem privirea ei, mâinile tremurânde.

Farmecul lui Mihuț o fascinează, îi învăluie pe toți trei.

Casandra o ajută să debaraseze de nişte cărți o măsuță rotundă, ca să depună tablaua, apoi o ia de mână şi i-o prezintă lui Mihuț.

CASSANDRA: Dragă „Vântură-lume", ți-o prezint pe fina mea, Anca, fata bancherului Martin Drăguş din Braşov. Maică-sa a fost vară cu mine. Şi după moartea ei, am poftit-o să locuiască la noi. Fratele său, Petre, e căpitan de oaste la Moldova.

În acest moment dă buzna pe uşă moş TOADER, care la vederea lui Mihuț se stăpâneşte, tuşind, că a tulburat conversația.

CANTEMIR: Ce s-a-ntâmplat, moş Toadere?

TOADER: Zarvă mare în oraş, Măria-Ta. A fost ucis zaraful Osanis.

MIHUȚ *(către Cantemir):* Se pare că se adevereşte zicala că... „Cine ştie multe moare". Ar trebui să te păzeşti, Măria-Ta. Cufăraşul ăsta mă cam bagă în răcori. Mai rău ca „Lampa lui Aladin".

Cantemir îşi închide hârtiile în cufăraş, prezentându-l în

www.dacoromanica.ro

acelaşi timp pe Mihuţ, bătrânului căpitan.

CANTEMIR: Uite, bădiță Toadere, el e Mihuţ, „Vântură-lume", feciorul căpitanului Gălățeanu. Îl mai ții minte ?

TOADER: Acelui prunc eu i-am pus întâi sabia în mână, şi după cum bate l-oi cunoaşte.

Toader scoate din panoplie două săbii moldoveneşti şi-i azvârle una lui Mihuţ, care o prinde din zbor. Acest scurt duel amical se face cu zâmbetul pe buze. După primele trei mişcări, la o „gardă" anume, urmată de o lovitură abia parată de Toader, acesta din urmă cedează. Anca, speriată, se retrage.

TOADER: El este. Bătaia asta numai eu o ştiam...

MIHUȚ: Şi Măria-Sa, căpitane; că ne-ai fost meşter de arme la amândoi.

TOADER: El o ştie mai bine decât tine, şi o face mai înțelept; tu eşti pripit; semeni cu tată-tu, că i-a zis o dată Cantemir-Vodă cel bătrân, că se bate ca răzeşii, nu ca domnii...

N-apucă să-şi termine vorba şi, de la fereastră, Anca dă un strigăt.

ANCA: Măria-Ta, Garda palatului a intrat în curte. A venit însuşi Înălțimea-Sa, Marele Vizir.

CANTEMIR: La ceasul acesta?

MIHUȚ: Mă tem să nu-ți căşuneze vreun bocluc prezența mea aici... Unde să m-ascund?

CASSANDRA *(făcându-le semn celorlalți să se retragă)*: Vino cu noi, în sufragerie. Vizirul e prietenul casei noastre, adică *(arătând cu prefăcut reproş, spre Cantemir)* al dumnealui...

Roaba tătăroaică a doamnei Casandra a curățit resturile, apoi a adus, pe măsuța dintre sofale, tablaua cu răcoritoare şi, după ce aprinse ciubucele stăpânilor, se retrase în tăcere.

www.dacoromanica.ro

Vizirul Mehmet a rămas câteva clipe, într-o somnolentă reculegere, cu pleoapele pe jumătate coborâte, dar ochii lui mici şi ageri au înregistrat fiecare detaliu din casa prietenului său.

Ridicându-se cu greu dintre perne, s-a apropiat de Cantemir, cu un fel de simpatie nedisimulată, deşi condescendentă, şi urmărind, nu fără maliție, efectul celor ce avea să-i comunice.

MEHMET *(deschizându-şi brațele)*. Dumitraşcule, prietene, am venit să te îmbrățişez şi să fiu întâiul muritor care se închină lui Dimitrie Vodă Cantemir.

CANTEMIR: Cum ai spus? Lui Vodă? Îți arde de şagă, Luminăția-Ta ?

MEHMET: Într-un ceas, dacă se pecetluieşte firmanul, vine alaiul cuvenit să te ia şi să te ducă la padişah, care-ți va pune pe umeri caftanul cu blănuri de samur. Dacă...

CANTEMIR: Igitur, este şi un „dacă”...

MEHMET: Dacă ne înțelegem... din preț.

CANTEMIR: Sânt un om sărac.

MEHMET *(râde cu hohote):* Ți se pare. Eşti mult mai bogat decât îți închipui. Mai bogat şi decât mine...

CANTEMIR *(de data asta râde şi el) :* Hai, să bem un pahar...

MEHMET: Vorbesc serios... Eu azi nu de bogăție duc lipsă. Ci de altceva... *(Aici glasul lui se schimbă sub imperiul unei îngrijorări adevărate şi adânci.)* ...Dacă se prăbuşeşte Puterea, mă prăbuşesc şi eu, chiar dacă printr-o minune a lui Allah mi-ar rămâne averile, înțelegi?

CANTEMIR: Mai mult decât îți închipui.

MEHMET: Ştiam. Hai să bem; acasă la mine e interzis, după Coran.

Vizirul se reaşază în sofa, iar gazda îi toarnă vinul în cupă.

www.dacoromanica.ro

îşi toarnă şi lui şi ciocnesc, privindu-se în ochi ca doi jucători în faţa tablei de şah. În depărtare se aud zgomotele cetăţii orientale. Jos, în curte, garda vizirului aşteaptă în poziţie de repaos. Doi ieniceri au luat în primire paza porţii, iar alţi doi inspectează împrejurimile. O boare de vânt mişcă perdeaua dinspre cerdac.

MEHMET: Ieri dimineaţă, Tolstoi l-a primit pe agentul secret al Ţarului pentru zona balcanică. A plecat, dar ştiu ce-au vorbit. Iar mâine am să ştiu şi mai multe...

CANTEMIR: Aţi arestat un sol...

MEHMET: Mâine va fi liber. Taci şi ascultă. Ei tulbură minţile principilor de pe la noi, cu himera neatârnării. noroadelor creştine din Balcani sub scutul moscovit.. N-ai auzit nimic despre asta?

Cantemir nu poate rezista ochilor iscoditori ai vizirului, dar cu o sforţare îşi pironi fără clipire privirile în ei.

CANTEMIR: NU prea.

MEHMET *(ridicându-se brusc de pe sofa)*: Ba da. Dar deocamdată n-are însemnătate ce spui tu, ci numai ce ştiu eu.. Iar eu ştiu că astea toate sânt palavre pentru cei mulţi şi proşti şi că de fapt Ţar Petru vrea, pentru urmaşii lui, Constantinopolul, Persia şi India...

Mehmet s-a apropiat de marele glob tereştru din colţul bibliotecii şi arată cu degetul ţările despre care vorbeşte.

MEHMET: Tărâmuri pe unde, ştii mai bine ca mine, că „noroade creştine" nu se prea află în treabă... Nici locuitorii paşalâcurilor noastre de la sud de Dunăre şi nici neamul tău.

CANTEMIR: Şi ce-mi pasă mie de toate astea?

MEHMET: O să-ţi pese, dacă-ţi mai pasă de neamul tău a cărui

www.dacoromanica.ro

lege şi libertate noi am respectat-o, când au avut principi buni şi cinstiţi. Noi, din Ţările Române n-am făcut niciodată paşalâc turcesc. Nu?

Cantemir a înţeles că trăieşte cea mai gravă clipă din toţi anii exilului său aici, de care depinde nu numai soarta lui, dar şi a ţării sale. Mehmet îi urmăreşte tulburarea, cu un zâmbet care destăinuieşte mai mult decât presentimentul victoriei; de omul ăsta îl leagă un simţământ amestecat, de admiraţie, dar şi de superioritate protectoare, de încredere şi de îndoială.

Cantemir: E-adevărat, aşa e cinstit. Am plătit tributul, ca şi veneţienii, şi voi ne-aţi respectat hotarul, limba şi legea. Deie Domnul s-o faceţi în vecie. Dar nu uita că atunci când sultani şi viziri trufaşi au trecut Dunărea cu război, românii i-au biruit: Ştefan, Mihai...

Mehmet: Mi-ai împuiat capul cu poveştile tale despre vechimea şi vitejia neamului vostru, azvârlit de Allah la răscrucea furtunilor şi a împărăţiilor... *(arată harta)* „Terrae Dacoromaniae": un singur neam, în trei ţărişoare vrăjmaşe. Aşa o fi?

Cantemir *(trist):* Aşa e.

Mehmet: Ne trebuie, de aceea, măcar la Moldova o minte ascuţită şi o inimă curajoasă, un domn care să le fie prieten turcilor, să-l creadă Ţar Petru, să-l respecte austriecii şi să aibă alături de el şi voia norodului. Ne trebuie o strajă sigură la marginea noului imperiu. Ne trebuie tihnă din partea aceea... Te scutim de tribut şi zaherele...

Cantemir: Atât de mult i-a plăcut sultanului **Oda** pe care i-am compus-o?

Mehmet *(râde maliţios):* El nu citeşte decât ce-i dau eu. *(Insinuant.)* De unde ştii tu că eu nu te trimit domn în Mol-

www.dacoromanica.ro

dova pentru a te scăpa de iataganul gâdelui, care ți-ar tăia de îndată capul, dacă sultanul ar afla mâine ce ştiu, deocamdată, numai eu... ? !

CANTEMIR *(din stacojiu ce era, se făcu alb ca varul. Fără a-şi pierde cumpătul, răspunde, iritat):* Şi atunci, dacă ştii ceea ce crezi că ştii, de ce mă mai trimiți tocmai pe mine pe scaunul Moldovei? Nu te temi?

MEHMET: NU ! *(Crud şi răspicat)*. Fiindcă, dacă va fi război cu Rusia, îl vom face în Moldova. înțelegi? Războiul nordic s-a purtat în Polonia şi coboară către voi; războiul nostru cu nemții, în Ungaria, şi am ocupat Transilvania. Tatăl şi socrul tău au uneltit cu Imperiul austriac şi nimic n-au dobândit. Eu mă încred mai ales în agerimea minții tale, care priveşte treburile politiceşti tot atât de limpede ca şi mine, despărțindu-le de slăbiciunile sufletului omenesc, supus greşelilor... *(continuă să-şi facă socotelile cu glas tare.)* V-a pus soarta ca un cui în papucul celor trei imperii... Ne trebuie un om, din alt veac, mai puțin sângeros, care să stea în chibzuită înțelegere cu toți vecinii, fără să plece prea tare talerul în folosul vreunuia şi mijlocindu-le şi lor între ei buna învoială... M-ai întrebat de ce te trimit pe scaunul Moldovei? Ca să o fereşti de prăpădul războiului. Cum o faci, eşti slobod, te priveşte !

CANTEMIR: Până când?

MEHMET: Până când ți-oi spune eu că m-am săturat de viață şi de avere.

CANTEMIR: Sultanul ştie?

MEHMET: Dacă află, ne taie capul la amândoi.

Mehmet pufni râzând, apoi se porni pe un râs care-i scutură

www.dacoromanica.ro

grăsimea de pe el şi turbanul de pe cap, amuzat nu atât de întrebarea naivă a noului domnitor, cât de răspunsul său prea adevărat. Intră ROABA tătăroaică cu altă carafă de vin şi se uită la Mehmet.

MEHMET: Ea te va însoți la Moldova... ca să nu uiți prea repede gustul cafelei şi al bucatelor noastre.

O clipă mai târziu începu să râdă împreună cu el şi Cantemir, din ce în ce mai tare. Alaiul lui Mehmet a părăsit curtea. Ienicerii îi fac loc pe uliță, alungând mulțimea de gură-cască cu bicele lor lungi. Cantemir urmăreşte scena, din cerdacul său. Întorcându-se, îl zăreşte de după perdea pe Mihuț, cu cufăraşul şi ghiozdanul pe care le cărase cu sine sus.

CANTEMIR: Ai auzit?

MIHUȚ: Tot.

CANTEMIR: Ce spui?

MIHUȚ (*lasă povara din braţe şi le deschide ca să-l îmbrăţişeze, dar se răzgândeşte şi lasă un genunchi la pământ*): Măria-Ta, îngăduie-mi să fiu al doilea muritor care se închină lui Dimitrie Vodă Cantemir.

Cantemir îl ridică la sine mişcat şi-l strânge la piept cu lacrimi în ochi. Apoi, aşezându-l pe locul unde şezuse mai înainte vizirul, îi pune mâna pe umăr, întrebându-l cu o vădită admirație față de oaspetele plecat.

CANTEMIR: Ce zici de capul lui Mehmet?

MIHUȚ: Un cap prea înțelept care, mă tem, că nu-i va rămâne multă vreme pe umeri.

În odaie năvăleşte restul familiei: CASANDRA, TOADER, ANCA, copiii MARIA (treisprezece ani) şi ANTIOH (opt ani), şi roaba tătăroaică.

CASSANDRA: A fost o vizită neobişnuită. Ce s-a întâmplat? *(Mi-*

www.dacoromanica.ro

huț a îngenuncheat la intrarea ei.) Ce s-a întâmplat? *(Tătăroaica s-a prosternat la pământ.)* Ce se întâmplă aici? *(Toader a înțeles şi a îngenuncheat.)* Nu înțeleg ce ți-a spus, ce ți-a adus vizirul?

CANTEMIR *(întinde mâinile*): Mi-a adus un dar pentru tine şi pentru urmaşii noştri, Antioh şi Maria.

CASSANDRA: Ce?

CANTEMIR: Casa noastră din Iaşi şi pământul nostru strămoşesc: Domnia Moldovei.

MIHUȚ *(către Toader, arătându-i harta):* Mai ştii unde e Moldova, Moş Toader?

TOADER *(închizând ochii înlăcrimați):...*

Pe-un picior de plai,
pe-o gură de rai...

Acum slobozeşte doamne pe robul tău, căci mi-am văzut visul cu ochii.

MIHUȚ: Să trăiască întru mulți ani Dimitrie Cantemir, principele Moldovei şi al Țării Româneşti şi al Transilvaniei. **Vivat, Demetrius rex Dacoromaniae**!

Bat clopotele bisericii unde fusese îngropat Constantin Cantemir.

Panoramic pe cetatea Iaşilor de la 1710 (machetă).

Pe ziduri, rezemați în muschetele lor înalte, străjerii suflă din corn. Răsunetul cornului şi strigătul lor cuprind Lunca Prutului si dealurile cu podgorii.

În interiorul bisericii, un prim-plan cu icoana de argint a Sfântului Dumitru.

Un cor bărbătesc intonează imnul Slavă Bazileus.

Cantemir-Vodă sărută crucea Mitropolitului Moldovei, care îi aşază coroana pe cap şi îl binecuvântează.

www.dacoromanica.ro

Prin şirul de boieri cu capetele plecate, Cantemir iese din biserică.

Cantemir traversează curtea, prin mijlocul gărzii aliniate, având în frunte, de o parte pe Petre – fratele Ancăi –, iar de cealaltă pe Mihuț. În dreptul lui Petre, Cantemir se opreşte o clipă.

CANTEMIR: Căpitane Petre, ce ştiri ai de acasă, din Transilvania?

PETRE: Bine fără turc, Măria-Ta, dar şi fără împăratul austriac n-ar fi rău pe lumea asta. Prea multă robie...

Cantemir zâmbeşte şi intră în palat, în ovațiile mulțimii care îl aclamă.

În interiorul palatului domnesc, Casandra îl întâmpină pe Cantemir fericită şi cu brațele deschise.

CANTEMIR *(reținut):* Iată-ți visul împlinit, draga mea Cantacuzină.

CASSANDRA: Sânt fericită. Simt că renasc.

CANTEMIR *(domolindu-i trufia)*: Sântem prea mici pentru a renaşte întreaga măreție a Paleologilor, a strămoşilor tăi.

Pe ziduri, rezemați în muschetele lor înalte, străjerii suflă din corn. Răsunetul cornului şi strigătul lor cuprind dealurile cu podgorii şi Lunca Prutului, ca semn al tihnei care s-a coborât asupra Moldovei.

STRĂJERII: Liniştee... Liniştee !... A început Divanul Măriei-Sale, Dumitraşcu Vodă Cantemir... Linişte, oameni buni!

Palatul domnesc – Sala tronului, pe fondul bizantino-român, gustul european al prințului umanist apare din detalii şi ornamentații contemporane cu începutul veacului luminilor: candelabre fastuoase, oglinzi, tapiserii. Boierii sânt aşezați

www.dacoromanica.ro

pe laviţe lungi, de-o parte şi de cealaltă a sălii. Stau de vorbă între ei. Fotoliul scund şi lat, tapisat cu brocart de aur, al voievodului, în centrul sălii, pe o estradă de marmură cu trei trepte, e încă neocupat.

E păzit, în dreapta spătarului, de căpitanul de dragoni PETRE DRĂGUŞ, şeful gărzii domneşti, cu sabia scoasă, lama pe umăr.

*

O odaie luminoasă, plină de cărţi din podea până-n bagdadie – cămara sa de lucru din Constantinopol, mutată aici. Cantemir îşi termină îmbrăcatul: peruca pe care i-o cunoaştem din stampe; peste cămaşa bogată de borangic alb, brodată, un pieptăraş de zale de argint fără mâneci; pe deasupra, o tunică de atlaz cu manşete late şi guler înalt, răsfrânt, ca la curtea vieneză. Pe birou, cufăraşul său de piele cu documente, încuiat.

Mihuţ, în uniformă de polcovnic de dragoni, intră în încăpere emoţionat, salutându-l pe domn.

MIHUŢ: Divanul s-a adunat şi aşteaptă porunca Domniei-Voastre.

CANTEMIR: Bine, sosesc, polcovnice Mihuţ...

(Cantemir zâmbeşte şi-i face semn să dispună).

Mihuţ intră în sala tronului. După el, Cantemir.

MIHUŢ *(cu glas de stentor anunţă):* Stăpânul nostru, Măria-Sa Dumitraşco Vodă Cantemir Întâi, princeps Dacoromaniae, voievodul Ţării Moldovei.

Boierii, într-un glas, închinându-se.

BOIERII *(în cor):* Să trăieşti întru mulţi ani, Măria-Ta.

Pârcălabii poftiţi şi ei la divan îl aclamă.

Cantemir luându-şi locul, face semn tuturor să se aşeze.

www.dacoromanica.ro

Cantemir: Vă mulțumesc, boieri dumneavoastră. Şi fiindcă timpul nu aşteaptă, să trecem la treburile la care ne-am adunat, lăsând firitiselile pentru când le vom merita.

Într-o parte a sălii, un grup de boieri conservatori murmură ceva. Capul lor e bătrânul Iordachi Russăt învechit în slujbe.

Russăt *(în şoaptă):* Nu ne recunoaşte privilegiile... Se vede că-i fecior de calici răzăşi... Nu vezi că a adunat şi pârcălabii la sfat? Ca să ne umilească...

Nicolae Costin *(maliţios):* Slujbe, la domnia asta, n-o să mai vezi, boier Iordachi...

Russăt *(tot în şoaptă):* Ei, tihnă n-o să fie în Țara Moldovei... Trebuie învrăjbit Brâncoveanu-Vodă şi zilele prinţişorului sânt numărate...

Răsună vocea lui Cantemir.

Cantemir: Venind cu chezăşie de lungă pace de la cele trei Imperii, hotărăsc să scad cu două sferturi toate dările noi, spre uşurința norodului, ca să tragă şi el folos din sudoarea frunții sale si să se-ntoarcă la vatră câți au dat bir cu fugiții prin codri şi pe la mânăstiri.

Grupul pârcălabilor aclamă această hotărâre. Grupul boierilor tace. Mihuț urmăreşte, cu un zâmbet ironic reacția lor, atent la orice mişcare.

Cantemir *(continuă)*: Vom slobozi negoțul de orice oprelişti şi-i vom păzi drumurile cu oaste domnească, şi le vom deschide întâi pentru frații noştri din Țara Românească şi din Transilvania; căci de la Dachia-felice şi de la Râm ne tragem tustrei, moldoveni, munteni şi ardeleni, ca dintr-o mumă si un tată bun.

La această a doua frază a domnitorului, căpitanului Petre i se umezesc ochii.

www.dacoromanica.ro

Cantemir: Şi vom scoate şi noi corăbii la Mare, către lumea întreagă. Vom deschide şcoli şi poate şi o Academie... Căci lumina minții nu-i mai puțin în viață ca lumina soarelui...

Grupul boierilor schimbă priviri, cu înțeles.

Din nou, Iordachi Russăt are ceva de spus vecinului său, dar mai tare.

Russăt: Lumina soarelui nu costă parale... Țara e săracă. De unde?

Mihuț a auzit şi, încruntându-se priveşte către Cantemir care auzise, desigur şi el.

Cantemir *(răspunde cu tâlc)*: „Țara e săracă. De unde?”... Da... Aşa e. Dintre toți muncitorii de pe pământ, oricâți sânt pe lume, aş spune că țăranii români sânt cei mai nefericiți, deoarece numai rodnicia pământului i-a salvat de la pieire şi credința-n dreptate.

Pârcălabii: Aşa e.

Cantemir: Până şi răzeşii şi-au vândut pământurile. De ce?

Pârcălabii: Nedreptatea boierilor i-a silit pe unii să rabde şi jugul şerbiei.

Cantemir: Aşa nu se mai poate. De la fiecare, după puterile sale. Voi cere de la domniile voastre să încetați cu vrajbele pentru foloase, cu pârile la împărății şi – nu vă fie cu supărare – cu jafurile!... De aceea, ca s-o scurtez, răzeşii intră în Sfatul Țării şi pun în marile dregătorii pe cărturarii noştri cei mai de seamă, pe Domnia-Sa, Ion Neculce, vel-spătar...

Grupul boierilor a amuțit. Ascultă cu încordare.

Cantemir *(idem):* Pe Domnia-Sa, Nicolae Costin, vel-logofăt.

La acest nume un freamăt trece în rândul boierilor, ştiut fiind

www.dacoromanica.ro

că familia Costineştilor era neprietenă Cantemireştilor.

CANTEMIR *(idem):* Iar vel-vornic, ca mai bătrân şi cunoscător ale cârmuirii, pe Domnia-Sa, Iordachi Russăt.

În timp ce boierii aclamă aceste porunci, Iordachi Russăt, holbându-se de mirare, bombăneşte în barbă, tuşind şi înecându-se, cu nemărturisită satisfacţie.

ALT BOIER *(îşi muşcă mustaţa):* Ce spui, biv-vel-vornice, de acest desfrânat, cum îşi începe domnia? Ştie să se poarte puiul de mojic.

RUSSĂT: La asta nu m-aş fi gândit. E mai tare ca noi toţi... *(Schimbând tonul.)* Şi te rog să nu-l ponegreşti pe Vodă de faţă cu mine, că-ntorc foaia... *(Se ridică în picioare şi vorbeşte cu glas tare.)* Să trăieşti, Măria-Ta, întru mulţi ani!

Ultimul de pe laviţa boierească, aproape amestecat în grupul Pârcălabilor care stă în picioare, spătarul Ion NECULCE se ridică şi, desprinzându-se de ceilalţi, porneşte cu fruntea sus către jilţul domnesc.

La trei paşi de prima treaptă a tronului, se înclină.

NECULCE: Nu pentru înaltul cin cu care m-ai milostivit, prea iubite stăpâne, am venit să mulţumesc şi să mă-nchin, ci la o samă de cuvinte care le-ai spus şi în letopiseţul Moldovei nu sânt încă scrise, dar vor fi, cu litere de foc.

Unul este că: ai chezăşie de pace pentru ţară, de la puterile cele mari, căci de la descălecatul lui Dragoş Vodă n-am mai avut decât pacea mărilor şi tihna vânturilor.

Două: ai zis că între fraţii români, vamă să nu mai fie, mai întâi la negoţ. Eu zic că nici altele nu s-ar cuveni să mai fie.

Şi **trei**: O academie la Ieşi; of, doamne, ostaşi şi gospo-

www.dacoromanica.ro

dari buni au fost voievozii noştri şi credincioşi; biserici mândre au înălţat, dar locaşuri de învăţătură nu s-au milostivit să facă. Slobozeşte, Doamne, că veacul luminilor a început şi pentru noi!... *(Se închină.)*

MITROPOLITUL *(într-alt înţeles):* Dumnezeu să ne-ajute!

Cantemir coboară treptele tronului şi-l strânge la piept, aprobând, pe Neculce.

CANTEMIR: Amin!

Ceilalţi dregători se apropie de tron, orânduindu-se de-a dreapta şi de-a stânga voievodului.

Un Pârcălab se desprinde din grupul său şi iese în faţă.

PÂRCĂLABUL: Eu sânt pârcălabul de Galaţi, Măria-Ta. Pe noi ne bucură vestea cu corăbiile. La dreapta Măriei-Tale şade un marinar de la noi, Mihuţ Gălăţeanu, băiat bun, cu toate că văz că s-a cam boierit...

Pârcălabii şi câţiva dintre boieri râd.

PÂRCĂLABUL: Glumesc, de bună seamă... Poftiţi la schelă, să vedeţi ce-au stricat turcii şi ce putem face la loc şi mai bine... Din ce câştigă o corabie într-un singur drum, îi batem spătarului Ion Neculce două academii...

CANTEMIR: De luni, porni-vom prin ţară... Pace tuturora. Divanul s-a terminat.

Vodă se întoarce spre Mitropolit şi-i sărută crucea adresându-i câteva cuvinte. Acesta îl binecuvântează şi se pleacă, la rândul său, dinainte-i. Cei doi stareţi din spatele prelatului dau tonul cântării bizantine „Slavă, slavă ţie, bazileu", pe care o preia cu mare glas toată suflarea.

*

În odaia lui Cantemir, o mână învârtind încet un glob

www.dacoromanica.ro

pământesc... Aparatul se retrage. Este mâna lui Mihuț. Din afara cadrului auzim vocea lui Cantemir.

CANTEMIR: Îți place geografia, Mihuț?

MIHUȚ: Mă uit pe unde-am umblat, Măria-Ta şi pe unde n-am umblat. Şi ce mare-i lumea şi ce mici sântem noi...

La masa lui, Cantemir continuă să scrie îngrijit, pare-se un document important. Continuă în paralel discuția cu Mihuț.

CANTEMIR: Priveşte astroglobul, să vezi şi lumea asta ce mică-i, față de macrocosmos... Tu ai auzit de Copernicus şi de Newton?

MIHUȚ: Nu prea, Măria-Ta. Eu nu ştiu toate limbile pământului ca Înălțimea-Ta... Eu ştiu limbile mării care, precum luna, multe ştie, dar nu spune.

Mihuț îşi deapănă tăcut gândurile; vorbeşte fără să-l privească învârtind mecanic globul.

MIHUȚ: O să izbuteşti, Măria-Ta? Pacea, la răscrucea vânturilor...

CANTEMIR: De fapt, la asta te gândeai...

MIHUȚ: La asta. *(Optimist.)* De-acuma, cele bune să se-adune, cele rele să se spele.

*

În vremea aceasta, în odăile doamnei Casandra, în ordine şi tăcere, se lucrează ca în casele domneşti de odinioară: la furcă, la gherghef, la cusături de mătase şi de fir, în timp ce ROABA tătăroaică cântă încet, un cântec melodios, acompaniindu-se dintr-un instrument de coarde oriental. Fetele lucrează, dar îşi dau coate şi chicotesc pe înfundate, privind-o, aşa cum se reflectă într-o oglindă rotundă din perete, pe Casandra care se strânge în corset. Este un fel de carcasă din răchită subțire

www.dacoromanica.ro

împletită şi brodată cu fir de mătase, care se îmbracă întocmai ca o platoşă şi se strânge în cureluşe şi catarămi. Acest accesoriu rigid turtea bustul şi pântecele, lăsând şoldurile în voie şi servea şi ca suport panierelor şi jupoanelor. Rochia Casandrei seamănă cu a doamnei din portretul familiei lui Louis XIV, de Largilièrre (1711). Pesemne că e moda la care s-a hotărât familia domnului moldovean, fiindcă şi Antioh, fiul ei, care va apărea mai târziu, e îmbrăcat ca tânărul Iacob Stuart din portretul aceluiaşi Largilièrre (1695).

CASANDRA *(aude -imnul de slavă din sala Divanului)*: Mai repede, mai repede, că s-a terminat Divanul. *(Oftează.)* M-am îngrăşat... *(Către turcoaică.)* începează miorlăiala, şi vezi câți vin la masă... Lăsați lucrul, fetelor, şi puneți masa... *(în sfârşit, e îmbrăcată. Ultimul accesoriu: dintr-un sipet ea scoate un inel cu un imens smarald pe care e săpată o stemă şi o inscripție în slavonă. Se uită în oglindă şi caută din ochi pe cineva.)*
Unde-i Anca?

*

Pe ziduri, străjerii trec cu pas domol. Căpetenia gărzii domneşti, Petre Drăguş, se apropie, încruntat, pentru inspecție, răsucindu-şi mustața-n furculiță.

STRĂJERUL 1 *(către celălalt)* - Psst!... Vine Pişta !

STRĂJERUL 2 *(ascunzând plosca din care gustase):* Vivat, căpitane Peter!...

Petre a trecut pe lângă primul străjer şi i-a tras cuşma pusă pe-o ureche, punându-i-o dreaptă în cap şi i-a inspectat cornul cu praf de puşcă, pipăind dacă e uscat. Apoi a trecut, fără vorbă spre al doilea, care-şi aştepta rândul. Petre îl măsoară, din căciulă până-n opinci, şi trece pe lângă el mai departe,

www.dacoromanica.ro

dar în trecere îi confiscă plosca ascunsă în ambrazura zidului. Se întoarce brusc spre ei, făcându-le semn cu degetul- să se apropie.

Străjerii vin, în pas milităresc.

PETRE *(cu accentul lui ardelenesc):* V-am mai spus, proştilor, cum mă cheamă: PETRE, Petre Drăguş... Cine-o fo' Drăguş Vodă? Pişta o fo'? Peter o fo'?

STRĂJERUL 1: Ba, un creştin de rumân din ţara ungurească, ca şi Domnia-Ta.

PETRE: Ungurească, mănâne-ta. Alba Iulia o fo' capitală romană. Aşa vezi. Şi ce-a făcut drăguţu de el?

STRĂJERUL 1: A descălecat în Moldova, când era baba fată.

PETRE: Şi pe urmă ce-a făcut el?

STRĂJERUL 1: Ce să facă? !...

PETRE: Ce-a făcut Draguş-Vodă?

STRĂJERUL 2 *(mai departe):* Pe noi ne-a făcut.

PETRE: Aşa. Şi pe urmă ce-a făcut el?

STRĂJERUL 2: Ce să facă?

PETRE: Ce-a făcut el pe-ormă?

STRĂJERUL 2: Ce să facă... A încălecat la loc şi s-o dus îndărăt, la muierea şi la pruncii lui.

PETRE *(rămâne o clipă uluit de logica răspunsului, apoi le dă câte-o palmă-n căciulă şi dă să plece, ridicând din umeri)*: Dac-ar afla Măria-Sa, Dumitraşco, că nu ştiţi din cine ne tragem ne-ar pune pe toţi trei la butuc, la Golia...

STRĂJERII: Ba ştim, căpitane Pişt... Petre!

PETRE: Din cine?

STRĂJERII *(în cor):* Noi de la Râm ne tragem, ca muntenii şi ardelenii, fraţii noştri...

www.dacoromanica.ro

Petre: Aşa vezi, tulai Doamne! *(Îi sărută pe amândoi obrajii şi după o clipă de ezitare le restituie plosca.)*

După el străjerii râd pe înfundate apoi trecându-şi plosca, constată cu deplină convingere.

Străjerul 1: Fratele, la nevoie se cunoaşte... *(Îi atrage atenţia către liziera pădurii.)* Ia te uită, nu-i soră-sa colo?

Străjerul 2: Ba, ea-i... E cu feciorul lui Vodă, cu Antioh beizade...

*

O fată voinică, cu o coadă slobodă pe spate, într-o scurteică lungă şi strâmtă, călăreşte viforos, la poalele codrului, către poarta cetăţii, însoţită de un băieţandru, care încearcă să o ajungă şi-i gata să o întreacă. Străjerii trec repede roată şi ridică grilajul porţii, tocmai la timp, fiindcă cei doi au intrat deodată în curte, unde îi întâmpină, strunindu-le caii, Petre.

Petre *(ajutându-i să descalece de pe caii în spume)*: Azi, care?

Anca: Prinţul Antioh.

Antioh: Ba, Ancuţa.

Anca: Ba, el.

Antioh: Ba, ea. *(Către fată.)* Parcă nu ştiu că ai ţinut calul la cotitură, ca să te-ajung?

Anca: Ba, nu.

Antioh: Ba, da. Domnia-Ta, căpitane Drăguş, să ştii că ai o soră mincinoasă.

Petre: La noi în familie nici femeile nu mint. Decât din dragoste... Iar pe Măria-Ta, Anca te iubeşte ca pe-un frate.

Antioh *(către ea)*: Da? !

Anca *(prefăcându-se supărată)*: Ba nu.

Antioh: Ba da.

www.dacoromanica.ro

În timp ce tinerii se ciorovăiesc, sus în cerdac a apărut Casandra-doamna care îi priveşte cu duioşie, zâmbind. Anca a ridicat ochii şi, ruşinându-se de copilăria asta, roşeşte şi face o adâncă plecăciune. Petre se retrage cu caii la grajduri. Iar Antioh, scoţându-şi pălăria cu marginea tivită cu pene de struţ, o salută pe mama lui cu o reverenţă de salon, după moda muşchetarilor.

Atunci se aud clopotele bătând într-un fel anume.

*

De pe liziera pădurii din deal, întreaga scenă e urmărită cu o lunetă de câmp de nişte călăreţi. Sânt patru inşi, îmbrăcaţi în tătari. Doi sânt într-adevăr nişte ucigaşi cu simbrie, cum umblau pe-atunci mercenarii. Ceilalţi însă par străini de lumea orientului. Pe unul îl vom recunoaşte imediat: e SPÂNUL de la Constantinopol. Celălalt, cu un aer mai arogant şi o înfăţişare de militar, este, după accent, un valon. E colonelul LA MARE, cunoscut de la Constantinopol, şeful unei reţele sau al unei bande, despre care vom afla ce urmăreşte, mai târziu.

Aflăm deocamdată identitatea Spânului.

La Mare *(către Spân)*: Ai planul? Fripp, te-am întrebat ceva?!...

Fripp *(sec):* Acum ştiu ce-am de făcut... Aştept să plece.

La Mare: Atunci, noroc! Şi la revedere. *(Întoarce calul.)*

Fripp: Un moment, te rog, domnule colonel. N-ai uitat... ceva?

La Mare *(îi dă o pungă):* Poftim. Deşi, cum vă cunosc, n-o să ieşiţi voi din palat cu mâna goală.

Fripp *(furios):* Stai. Asta-i pentru slugi... *(Strecoară o mână la oblâncul şeii, unde ţine o armă de foc.)* Domnule La Mare, vă rog...

www.dacoromanica.ro

La Mare: Fie... *(scoate din buzunarul de la piept o hârtie.)* Poftim. O încasezi la Braşov, unde mă vei aştepta cu... marfa... Dar dacă rataţi şi de data asta, ca atunci...

Fripp *(înciudat):* Atunci, am vrut să nu ucid.

La Mare: Adios!

La Mare o ia la galop, pe o potecă ce coboară la drumul mare, iar grupul celor trei, la pas, se trage mai în umbra copacilor, atenţi ca nişte paşnici vânători.

*

După-amiază târzie de sfârşit de vară, sub o ploaie sâcâitoare. Pe şleaul ce străbate când cruciş, când curmeziş, prin Lunca Prutului, mai jos de Huşi, trece un steag de călăreţi din garda domnească, cu un rotmistru şi un stegar în frunte, urmat de Cantemir şi Mihuţ, în coif şi mantii de campanie, urmaţi de lefegii cu sulița la oblânc.

Mihuţ: Sântem pe Valea Ilanului, Măria-Ta. Ne abatem şi pe la Silişteni, să-ţi revezi casa părintească?

Cantemir: La întoarcere, Mihuţ, că nu prea-i vreme...

Steagul, cu bourul Moldovei cusut cu aur, se leagănă în bătaia vântului. Drumul e desfundat şi copitele cailor se desprind anevoie din clisă. TOADER întoarce calul şi raportează lui Vodă.

Toader: Măria-Ta, pe deal sânt Stănileştii şi la o fugă de cal e Lunca Ilanului. Ajungem până pogoară noaptea. Tragem la han, sau mergem mai departe?

Cantemir: Ce han e acela?

Mihuţ: Hanul Hagiului.

Cantemir: Mai trăieşte Hagiul?

Toader *(zâmbind la un gând):* Da. E leat cu mine.

Cantemir: De ce-ţi vine a râde?

www.dacoromanica.ro

TOADER: Are şaizeci de ani şi e la a patra muiere.

CANTEMIR *(râde şi el)*: Atunci, tragem la el, c-o avea vinul de viaţă lungă.

TOADER *(a făcut un semn unui călăreţ să treacă lângă stegar, în locul lui, iar el dă pulpe calului şi-o ia înainte, să pregătească înnoptarea)*: 'Nainte !

MIHUŢ: Hagiul e omul nostru.

CANTEMIR: Când ajungem la Galaţi?

MIHUŢ: Dacă stă ploaia, mâine pe vremea asta.

Steagul de oaste îşi continuă drumul, pe malul Prutului, sub ţârâitul ploii.

*

În iatacul doamnei Casandra, fetele mai lucrează încă. Ultimele raze ale soarelui s-au răsfrânt în oglindă. În mijlocul odăii, Anca cântă la clavecin şi toţi o ascultă cu plăcere şi admiraţie.

În picioare, lângă uşă, o ascultă şi Petre, mândru de darurile surorii lui şi schimbă priviri cu o fată. Roaba tătăroaică cu o lumânare aprinsă în mână, trece către cămara de lucru a lui Cantemir. în trecere, aprinde şi lumânarea din sfeşnicul de argint de pe clavecin, apoi, în vârful picioarelor dispare, închizând uşa după dânsa.

Ajunsă în odaia de lucru a principelui, ea aruncă o privire asupra cărţilor, scoate una groasă din raft, trecând pe lângă masă, mângîie cu dosul palmei cufăraşul cu documente şi depune ceaslovul lângă el. Se duce la fereastra dinspre cerdac şi cu o mică sforţare o deschide şi o lasă aşa. Apoi, depune lumânarea pe masă şi se întoarce în iatacul femeilor.

O ancoră cu trei colţuri se prinde într-un crenel al zidului. A început ploaia. Unul din străjeri se apropie de locul unde a

www.dacoromanica.ro

pornit zgomotul de adineaori. O mână îi astupă gura şi alta îi înfige un pumnal în coaste. Unul dintre „tătari" îi ia locul, punându-şi pe cap cuşma străjerului.

*

Pe fereastra deschisă a odăii lui Cantemir intră un om, apoi altul, cu o taşcă mare de piele pe umăr. E Fripp, care se îndreaptă direct la cufăraş şi meştereşte ceva cu nişte chei potrivite. „Tătarul" trage cu urechea spre iatacul din care se aude muzica. Ceaslovul a dispărut de pe masă, iar Fripp îşi încuie taşca plină ,când o pală de vânt stinge lumânarea şi trânteşte fereastra.

Atunci răsună cornul străjerului.

*

Pe ziduri, al doilea Străjer a descoperit omorul şi a dat alarma, în clipa următoare i-a sărit în spinare Tătarul şi se rostogolesc amândoi, încleştându-se şi cercând să-i dea celuilalt lovitura de moarte. Scapă din încleştare şi sar amândoi în picioare. Străjerul vrea să apuce muscheta, dar arma stă în furca de fier şi fiindcă prinde numai furca, se întoarce şi se apără cu ea de asaltul Tătarului care-l atacă cu iataganul.

*

La sunetul cornului, Petre dă buzna afară, pe scări, cu sabia scoasă. Dar o clipă mai târziu femeile scot un ţipăt îngrozitor, în odaia lor au intrat cei doi ucigaşi înarmaţi care-şi fac loc spre ieşire lovindu-le sălbatec. Atraşi de sclipirea podoabelor de preţ, ei le smulg de la gâtul şi din degetele femeilor paralizate de spaimă. Fripp o jefuieşte de salbă pe Anca, apoi, trecând la doamna Casandra, îi trage din inelar smaraldul cel mare. Petre se întoarce şi dă faţă cu Tătarul. Se bat în săbii. Fripp se năpusteşte pe la spate şi-i înfige adânc

www.dacoromanica.ro

pumnalul în coaste, apoi fuge, în timp ce Tătarul, lovit de fratele Ancăi, se prăbuşeşte mort.

*

Sus, pe ziduri, cu fruntea spintecată de iatagan, străjerul izbuteşte să-l împungă cu furca pe celălalt Tătar, care cade de sus pe caldarâmul curții palatului, zdrobindu-şi țeasta. Deasupra leşului său se apleacă, disperată, Roaba tătăroaică, chemându-l pe nume. Pare să-i fie frate, sau ibovnic. Lângă ea, Fripp a încălecat. Femeia se ia după el, strigându-i ceva. Din fuga calului, spânul trage un foc de armă şi o omoară, apoi dispare în noapte.

*

Totul s-a petrecut cu iuțeala fulgerului. Casa şi curtea se umplu de oameni şi de larmă. Anca şi femeile l-au pus pe Petre, grav rănit, pe o laviță. O slujnică bătrână a venit cu feşe şi balsamuri. Îi curăță rana de sânge.

BĂTRÂNA *(Casandrei):* Mărită doamnă, nu-mi place rana flăcăului. Mă tem că pumnalul a fost otrăvit.

*

La Hanul Hagiului, dinaintea focului voinicesc din vatră, ostaşii îşi usucă mundirele şi-şi potolesc foamea cu bucatele aduse de hangiu.

Mai la o parte, la o masă rotundă, joasă, şezând pe treptele tăiate din bardă, sorb din căni de lut vinul fumegând şi muşcă din hartanele afumate, Cantemir şi Mihuț, sub privirile protectoare ale stăpânului casei, un munte de om cu părul cărunt.

HAGIUL *(strigă spre cuhnie)*: Smărăndiță, ce faci cu plăcinta aia? *(Către musafiri.)* Nimeni nu face ca ea nişte „poale-n brâu" să-ți lingi degetele. Nici acasă la Măria- Ta!

www.dacoromanica.ro

Mihuț: Păi să ți-o luăm la Curte, Hagiule...

Hagiul *(viclean):* Dac-o vrea...

Femeia a venit cu o tavă cu plăcinte pe care o pune pe o masă şi o împarte, pe talere de lemn, fiecăruia. Hagiul o prinde de mijloc, iar Smaranda îi dă peste mână, ruşinoasă.

Smaranda: Bătrân şi nebun. Pofteşte Măria-Sa „poale-n brâu" de la o muiere proastă ca mine?...

Hagiul *(se stropşeşte la ea, în glumă, şi-i dă o palmă la spate)*: Aşa vorbeşti tu cu Vodă, păcătoaso?

Smaranda: Eu cu tine am vorbit, ghiuj bătrân, nu cu Măria-Sa.

Ostaşii au auzit schimbul de cuvinte şi râd, de răsună hanul.

Mihuț: E vesel la Domnia-Ta, Hagiule. Trece multă lume peaici ?

Hagiul: Nu prea. Cărăuşii munteni, către miazănoapte şi răsărit. Dar drumurile negoțului sânt nesigure. E sărăcie-n țară. De o săptămână, nimeni... Ciudați mai erau ipochimenii aceia din urmă... Cu un galben nou, împărătesc, m-au plătit. De mult n-am mai văzut galbeni împărăteşti. Şi încă noi...

Cantemir vrea să întrebe ceva, dar Mihuț îi face semn să nu-l întrerupă: îi cunoaşte năravul.

Hagiul *(a observat semnul, dar continuă parcă ar spune o poveste):* Erau doi tătari, cam fioroşi şi doi nemți, sau cam aşa ceva... Unuia îi zicea „colonel". Pe celălalt, Spânul, îl chema Filip, sau Fripp, sau cam aşa ceva...

Mihuț: Un spân?... Fripp, ai zis?

Hagiul: Cam aşa...

Mihuț: Şi încotro călătoreau?

Hagiul: La târg, la Iaşi... Poate. Mi se pare că aveau o taină,

www.dacoromanica.ro

că n-au spus încotro merg, dar au întrebat un om pe unde-i şleaul Cetății domneşti, şi...

Mihuț a schimbat o privire iute cu Cantemir şi amândoi au sărit în picioare, tulburați de aceeaşi presimțire.

MIHUȚ: Nea' Toadere, puneți şeile pe cai. Ne întoarcem de îndată la Iaşi. Repede...

*

Cerul s-a luminat. Pe laturile drumului desfundat, cumpeni de fintâni părăsite, un plugar desculț, care ară cu plugul de lemn tras de o vacă costelivă, se întoarce spre călăraşi şi-şi scoate căciula. Un conac părăduit.

*

Când steagul de călăraşi domneşti frânți de oboseală intră pe poarta cetății e ziuă în amiaza mare. Descalecă.

Cantemir e întâmpinat de doamna Casandra, blândă şi înfricoşată, iar Mihuț se amestecă cu capii străjerilor, care-i spun cum a fost, în vreme ce ostaşii îşi duc caii la grajduri.

CASANDRA: Ne-au călcat hoții... L-au omorât pe fratele Ancăi... Fata mi-a cerut îngăduința să plece îndărăt, la taică-său, în Transilvania, după... *(Cade la pieptul soțului ei.)*

*

După ce intră în casă, de pe ziduri cornul răsună iarăşi. Mihuț se uită întrebător la un străjer care-i face semn să urce sus, la dânsul. El urcă degrabă.

De pe ziduri se văd venind din vale un pîlc de călăreți, în haine militare, ruseşti. Apropiindu-se de palat, ei dau semn din trâmbițe.

De la fereastra odăii sale de lucru, Cantemir întreabă ce se întâmplă acolo.

CANTEMIR: Ce e, Mihuț?

www.dacoromanica.ro

Mihuț *(strigă)*: Curierul țarului... *(Către străjer.)* Deschideți porțile. Să iasă garda pentru onor.

Cantemir se întoarce de la fereastră, la masa lui de lucru, își examinează cufăraşul şi văzând că este bine închis, îl apucă de mâner şi-l duce într-un colț ferit al raftului său cu cărți. Apoi se îndreaptă spre iatacuri. Casandra îi iese înainte îngrijorată.

Casandra: Ce mai e şi asta?

Cantemir *(o mângîie pe frunte):* Uitasem să-ți spun la plecare... Majestatea-Sa Țar Petru ne va cinsti, sărbătorindu-şi ziua numelui în casa noastră. Curierul a venit mai devreme... A venit mai devreme decât mă aşteptam.

*

Sub un mare şi frumos baldachin, ridicat la intrarea bisericii Trei Ierarhi, în timp ce clopotele Iaşilor, mai cântătoare decât oricând, umpleau văzduhul limpede, de vară târzie, cu argintia lor chemare, Dimitrie Cantemir, alături cu sfetnicii săi, şi înconjurat de tot divanul țării, aşteaptă pe înaltul oaspe.

Atât în afara zidurilor cetății, cât şi înapoia lor, în curtea din fața palatului domnesc şi pe povârnişul ce duce spre ulița mare a târgului, norodul se adunase încă din zori şi la răstimpuri se auzeau răsunând cântece şi urări. Un bătrân şi o fată aşteaptă, cu pâine şi sare, la poarta bisericii, între buciumaşi, iar în spatele lor, aliniați pe două rânduri, dragoni domneşti, cu coifuri şi pieptare lucitoare.

Alături de Voievod, la umbra cortului cu ciucuri de fir, se află boierii cei mari, Neculce, Costin şi Russăt, în lungile lor veşminte tivite cu blăni de jderi şi de samur. Spătarul Neculce cutează să rupă firul gândurilor Domnului, care privea

www.dacoromanica.ro

mulțimea, în tăcere.

NECULCE: Ne bucurăm, Măria-Ta, că puterea Moscului vine să consfințească în biserica strămoşească pacea făgăduită...

Cantemir se uită în ochii albaştri ai cronicarului şi în limpezimea lor îi citeşte gândul cel bun şi încrezător. întorcându-se către ceilalți, vede însă că Russăt îi ocoleşte privirea.

CANTEMIR: Dar Domnia-Ta ce spui, Vornice?

RUSSĂT *(după o clipă de gândire)*: Eu zic că te-ai cam pripit, Măria-Ta, cu „nunta" asta.

CANTEMIR *(fără grabă)*: Cum adică, m-am pripit?

NECULCE : Ce vrei să spui cu asta, Iordachi ?

RUSSĂT: Vreau să zic, că moşiile noastre vor fi prădate de tătari, de turci şi de munteni, în vreme ce noi tocmim din târgul Ieşilor slobozia noroadelor creştine...

CANTEMIR: NU pricep.

RUSSĂT: Nici Mihai-Vodă n-a priceput şi a plătit cu capul... dar el nu era mare învățat.

CANTEMIR: Pe tine nu te pricep...

RUSSĂT: Dacă năzuieşti să împreuni sub acelaşi schiptru Moldova şi Tara Românească şi cu Transilvania, adică schiptrul Măriei-Tale...

CANTEMIR: N-am spus...

RUSSĂT: N-am spus c-ai spus; am zis că năzuieşti... Vezi că, peste toate laolaltă, Țar Petru i-a făgăduit acelaşi scaun şi lui Francisc al II-lea Rakoczy, ungurul care zice că se bate şi el pentru slobozia noroadelor creştine.

CANTEMIR: De unde ştii?

RUSSĂT *(enigmatic)*: Întreabă-l pe riga Carol-Şvedul. E la Ti-

www.dacoromanica.ro

ghina, în tabăra turcească, la o fugă de cal, dacă nu o fi fugit la austrieci...

CANTEMIR: Dacă a spus aşa, minte. Minciunile sânt hrana şi balsamul exilului... Vae Victis!

În uliță răsună trâmbițele avangărzii imperiale. În trapul mare al calului, apare Mihuț, în uniformă de polcovnic de dragoni domneşti. Descalecă şi se înfățişează lui Vodă, vestind sosirea.

MIHUȚ: Majestatea-Sa Țar Petru Alexeevici! *(încet, către* Vodă.) A descălecat şi vine pe jos, Măria-Ta!

În capul alaiului de mari dregători şi căpetenii de oaste, cu peruci albe, pudrate şi uniforme strălucitoare, pline de fireturi de aur şi argint, cu decorații bătute în olmazuri, Țarul Petru înaintează, aşa cum îl ştim, într-o haină verzuie de campanie, cizme înalte, răsfrânte şi pe cap cu o pălărie olandeză în trei colțuri, cu boruri largi.

La apariția alaiului, clopotul cel mare prinde să bată şi răsună buciumele. Puştile grele de pe metereze trag şi ele semn de salut.

Cantemir se apropie de înaltul său oaspe, să-i sărute mâna, după datină.

CANTEMIR: Bun venit, în oraşul de scaun al Moldovei, mărite serenissim.

Țarul îşi retrage mâna şi luându-l de după umeri îl sărută pe amândoi obrajii.

PETRU CEL MARE: Bine te-am găsit, samodârjeț al Țării Moldovei şi prieten al inimii mele !

Această denumire slavonă se dădea numai principilor unor țări suverane, şi Cantemir îi înțelese, cu recunoştință, tâlcul. Apoi, Petru întorcându-se spre cei mai apropiați dintre

www.dacoromanica.ro

însoțitorii săi, îi numi pe rând, prezentându-i lui Cantemir.

PETRU CEL MARE: Dumnealui e cneazul general Mihail Golițîn; dumnealui e generalul Gavril Ivanovici Golovkin; dumnealui e cneazul Dolgorukii – mezinul, acesta-i Seffer, ministrul meu vistiernic.

La rându-i, domnul Moldovei îi înfățişează pe cei mai apropiați dregători ai săi. Cum este cu spatele spre mulțime, nu-l auzim. Dar vedem cum Petru gustă pâinea şi sarea şi cum înaintează cu toții în tinda bisericii. Mitropolitul îi întâmpină-n uşile deschise, cu lumânările de Paşte aprinse şi îi tămâiază cu cădelnița de argint bătută cu topaze şi rubine. Cei doi stăpâni intră în biserică şi se apropie de uşile împărăteşti ale altarului, dinaintea căruia se închină amândoi cu evlavie, în vreme ce corul arhimandriților intonează „axionul", imnul de slavă pentru regi şi împărați.

*

Panoramic, exterior asupra bisericii şi târgului gătit de sărbătoare, în dangătul clopotelor şi voioasa larmă a mulțimii, în curtea palatului domnesc s-au întins mese pentru oştenii ruşi şi moldoveni, şi pentru boierii de ranguri mai mici, care petrec în voie, dar fără muieri.

UN STRĂJER: Domnul se supune Țarului?

TOADER: Alianța nu înseamnă supunere.

*

Din sala de oaspețe a lui Vodă se aud glasuri vesele şi urări şi răsună cântecele lăutarilor, cum se cuvine la o masă ca aceea. După obiceiul nou europenesc, despre care ştia că nu putea decât să-i fie pe plac Țarului, Dimitrie Cantemir aşezase pe înaltul oaspe la mijlocul mesei, în fața sa. De-a dreapta lui, pusese pe vornicul Russăt, ca fiind cel mai vârstnic şi la stânga sa, Domnul Moldovei poftise pe cneazul Golițîn şi pe

www.dacoromanica.ro

generalul Golovkin. Seffer şedea lângă Mihuţ, căci se auzeau rostind nume de mari oraşe: Paris, Londra, Amsterdam. Ceilalţi, fiind aşezaţi după rangul fiecăruia.

La încuviinţarea unei priviri a Domnului său, Neculce închide şirul urărilor.

NECULCE: Închin acest pahar de Cotnar de o sută de ani pentru slăvitul împărat creştin, care a coborât la noi cu pace pentru altă sută de ani.

Răsună uralele mesenilor şi ţimbalele lăutarilor. Ţarul, care acum îşi înfunda cu tutun pipa marinărească, se apleacă spre Cantemir cu o întrebare, la care acesta răspunde cu glas domol şi cald.

CANTEMIR: Dumnealui, spătarul nostru, este Ion Neculce, care scrie şi letopiseţul Ţării Moldovei.

ŢARUL *(bea)*: Pentru tihna Moldovei şi pentru cărturarii care o cârmuiesc cu vitejie şi înţelepciune... *(Bea.)* Şi pentru buna prietenie dintre vecini... Amin! *(Bea iarăşi.)* Acesta-i tot pelin de Cotnar?

CANTEMIR: Tot, dar strămoşul celuilalt.

ŢARUL: Cu ăsta m-aş răcori şi-n chinurile iadului! Vivat!

CANTEMIR *(se ridică şi închină)*: Pentru tratatul nostru de pace, care întăreşte în veac această prietenie!

ŢARUL *(se aplecă peste masă şi-l sărută)*: Amin, **mijn -hart.**

Urările de pace ca şi lauda vinului moldovenesc îi aduseră Ţarului alte prelungi urale. Masa urmează bogată şi stropită voiniceşte cu băutură din poloboacele cele vechi. Russăt se întoarce către generalul din dreapta sa şi-l întreabă ceva, iar acesta, cam încurcat, privea acum la Ţar, înainte de a răspunde. Petru, prinzându-i privirea, îl întreabă scurt, niţel încruntat, după felul său.

ŢARUL: Ce spune boierul?

www.dacoromanica.ro

Cneazul: N-am înțeles bine...

Țarul *(către Russăt)*: Cutează, boierule! Nu mai mormăi-n barbă, că-l rog pe stăpânul dumitale să ți-o taie, ca să grăiești fără perdea...

Russăt: Noi despre tratatul ăsta prea puține am aflat... Am vrea să ştim, ce dobândesc boierii noştri prin prietenşugul cu împărăția Moscului. Şi ce câştigă şi Domnul nostru... bineînțeles....

Cantemir: S-a vorbit în Divan, Vornice...

Țarul: Vorbeşte, Mihail Ivanovici... (Ridicându-se.) Spune-le boierilor, încă o dată, ce dobândesc ei si ce dobândeşte Moldova, din pactul cu prințul Cantemir... Că eu mă duc cu Măria-Sa, să-mi povestească şi despre altele, decât numai de bani, şi de oşti şi de intrigi şi de visurile rele ale bărboşilor, ai voştri şi-ai noştri, lua-i-ar dracu'!

Cu brațul pe după umărul lui Cantemir, ei se îndreaptă, cu pocalele în mâini, către cămara de taină a voievodului, în vreme ce glasul vorbitorului explică pe-ndelete principiile cunoscutului tratat de la Luțk.

Cneazul *(rar şi răspicat)*: „S-a statornicit, ca bir să nu mai plătească Moldova nimănui, devenind în veci slobodă. Domnul nu va fi mazilit, ci va rămâne domn până la moarte, din tată-n fiu, precum şi boieria boierilor se asigură până la moarte, afară dacă nu trădează... Rusia va veghea la neatârnarea Moldovei".

Boierii: Aşa, da! Ura!

Cneazul: „Pământurile Principatului Moldovei, după vechea hotărnicire asupra cărora Domnul va avea drept de stăpânire, sânt cuprinse între râul Nistru, Camenița, Bender cu tot ținutul Bugeacului, Dunărea, granițele Țării

www.dacoromanica.ro

Munteneşti şi ale Transilvaniei şi marginile Poloniei după delimitările făcute cu acele țări".

COSTIN: Ca în harta lui Cantemir...

CNEAZUL: „Iar dacă se va întâmpla cumva să mai sufere Moldova sub stăpânire turcească, atunci Împăratul... visteria... o oaste moldovenească şi muntenească..."

Ultimele cuvinte nu se mai aud limpede. Cei doi prieteni, la fereastră, priveau soarele cum coboară aurind turlele bisericilor şi creasta zidurilor şi, mai departe, coama măgurilor împădurite şi podgoriile ruginii. Harta Europei, de pe perete, primeşte în plin lumina amurgului, exact cum era în scena de la începutul filmului.

Pe masa mare, goală, din mijlocul odăii, o spadă mare a domnului şi buzduganul domnesc, însemnele puterii.

Țarul îşi scoate pălăria şi o pune alături de ele, apoi, la o privire a lui Cantemir, o pune în altă parte.

Petru e atras de cele două globuri legate-n fier. Le admiră şi le răstoarnă, cu grija ştiutorului, oprindu-se la astroglob, cu degetul pe lună.

PETRU: Cum o fi în lună, **mijn-hart***?*

CANTEMIR *(ia o carte mare din raft):* Mulți cred că ştiu... Iată-l, aici, pe Hevelius, **Selenographia sive lunae descriptio** – prima topografie lunară...

PETRU: Cu ce-a văzut-o?

CANTEMIR: Cu telescopul lui. După Kepler mulți au descoperit tărâmuri nevăzute...

PETRU: Căutăm tărâmuri nevăzute şi, pe cele văzute, murim şi nu le cunoaştem.

CANTEMIR: Ar trebui să începem cu noi: **gnose se authon** – „cunoaşte-te pe tine-însuți". Trăim prea puțin...

www.dacoromanica.ro

Petru: Ba, împărțeala nu-i dreaptă. Dac-aş fi Dumnezeu, aş împărți oamenilor zilele, după merite, ca solda la ostaşi: ție, o mie de ani; ție, numai douăzeci, nu crâcni că te şi pocnesc, mişelule!...

Din sala ospățului se aud mari urale de bucurie, râsetele şi cântările răsună iarăşi.

Cantemir : S-au înțeles!

Petru *(sec)*: S-au îmbătat... Generalii mei se îmbată; plătesc averi generalilor străini ca să-i învețe să nu se mai îmbete ca... mine. Turcii beau?

Cantemir: După Coran, nu ! Vizirul venea să bea la mine...

Petru: Vizirul? ! Ha, ha, ha, ha... E deştept. Se teme de războiul cu noi.

Cantemir: Nu se teme. Nu-l doreşte. Nici el şi nici noi.

Un camerier imperial aduce două sticle de şampanie şi desfundă una. La pocnitura ei intră pe uşă Mihuț, care, văzându-i veseli, se retrage zâmbind.

Țarul: E un vin de la Riga Franței. Slab: face gălăgie, numai spuma e de el. *(Râde, cu aluzie la riga Franței, îşi umplu paharele şi râd tare, amândoi.)* îi cunoşti bine pe turci?

Cantemir: Îi cunosc. Poate mai bine decât pe mine însumi. *(Arătând spre raft.)* Am adunat tot ce ştiu despre ei... Aici...

*

În curte, oştenii s-au amestecat cu norodul.

Într-o parte, un cor rusesc ritmat cu o darabană acompaniază un „cazacioc" îndrăcit. Într-altă parte, o horă moldovenească, molcomă, atrage şi femeile. Apoi, într-o clipă de linişte, o văduvă cântă o doină, cu glas adânc şi trist, despre dragostele pustiite de moarte şi robie.

www.dacoromanica.ro

Mihuț a ieşit cu doi ofițeri ruşi, în curtea petrecerii populare, îi atrage atenția un străjer, cu fruntea adânc crestată de iatagan care repeta, cui voia să ştie, povestea cu furtul de la Curte şi cu moartea lui Drăguş, comandantul gărzii.

STRĂJERUL: Şi când l-am luat în furcă pe mişelul de tătar, uite colo, a ieşit roaba Doamnei, cu care a venit de la Stambul, şi striga şi jelea... Ibovnic i-o fi fost lotrul acela, frate i-o fi fost! ?

O MUIERE : Da' deunăzi, mai ziceai că o strigat şi după spânul acela, pe turceşte, s-o ia călare cu dânsul...

STRĂJERUL: Aşa striga, târfa... Dumnezeu s-o ierte, aşa striga.

La vorba asta, Mihuț s-a oprit cu mai multă luare-aminte. Acest amănunt scăpase totuşi cercetărilor sale, după furtul neizbutit al lui Fripp.

STĂJERUL *(imită glasul femeii)*: „Stăpâne, nu mă lăsa. Ia-mă cu tine, că mă omoară ghiaurii"... Aşa striga...

MIHUȚ: Unde s-o ia cu el, străjer?

STĂJERUL: Păi, dincolo, peste munte, gospodar-polcovnic...

MIHUȚ: De unde ştii?

STĂJERUL: Unul din ei a zis: „Ne vedem la Braşov", da' nu mai țiu minte care şi cui o fi zis, că... *(Arată fruntea urât spintecată...)* Şi când l-am luat în furcă şi... *(Reia povestea de la început, ca bețivii.)*

În clipa aceea fereastra odăii lui Vodă e deschisă brusc şi glasul lui Cantemir răsună, răguşit de emoție, strigând deznădăjduit:

CANTEMIR: Mihuț!

*

Cantemir se întoarce de la fereastră şi revine la obiectul deznădejdii sale: cufăraşul deschis şi gol, iar lângă el un

www.dacoromanica.ro

ceaslov, o enormă biblie, care n-are nimic asemănător cu tezaurul pierdut al trudei sale de ani, din arhivele imperiale otomane.

CANTEMIR: Mi-au furat **Istoria**... De-asta au venit. Mihuț a bănuit şi nu l-am crezut, de-aceea m-am şi lăsat păcălit... totul s-a sfârşit... Sultanul n-are să mi-o ierte.

PETRU: Ți-au furat, prin urmare, **Istoria imperiului otoman**? Mi s-a spus că aveai acolo documente neprețuite pentru apărarea creştinității... *(Strigă tunător prin uşă, către sufrageria mare.)* Seffer !

Ministrul Seffer îşi face apariția, urmat imediat de Mihuț, care a urcat într-un suflet, muncit de-o bănuială.

PETRU: Seffer, cine-ar avea interes azi să fure documentele otomane ale Prințului Cantemir?

SEFFER *(cugetă „la rece")*: Să le fure? Cineva care ar voi ori să le distrugă, ori să le vândă altcuiva.

PETRU: Şi cine-ar putea să i le cumpere?

SEFFER: Păi, le-aş cumpăra şi eu...

PETRU *(se încruntă)*: Acum nu glumesc, Seffer! Bagă de seamă!

SEFFER *(speriat*): Să mă gândesc.

MIHUȚ *(intervine)*: Generalii, înălțimea-Voastră. Eugeniu de Savoia, oricine se pregătește de război cu turcii: englezii, nemții, spaniolii... *(Către Cantemir.)* Tot ți le-au luat, până la urmă, Măria-Ta !

CANTEMIR: Da, Mihuț! Ai avut dreptate. Şi atunci, la Constantinopol şi pe urmă, la Hanul Hagiului... Pierdute fără întoarcere, frățioare... Cine să mai găsească o traistă de hârțoage prin Europa?

PETRU: Seffer, să le răscumpărăm !

SEFFER *(simplu)*: De la cine, Petre Alexeevici? Acul în carul

www.dacoromanica.ro

cu fân !

PETRU: Acum îți sparg capul, Seffer. *(Neavând cu ce da, pune mâna pe buzduganul domnesc de pe masă; dar, întâlnind privirea lui Cantemir, îl așază frumos la loc.)* Piei, Seffer, prostule ! Nu mai am nevoie de tine.

MIHUȚ *(hotărânduse dintr-o dată)*: O să am eu, înălțimea-Voastră! Seffer vistiernicul are nişte chei potrivite pentru toate uşile împărăteşti din Europa: băncile. *(În mintea lui şi-a făcut un plan.)* Şi Vodă Cantemir are intrările lui la mai-marii lumii acesteia. Cu voia înălțimii-Voastre şi cu nişte scrisori ale domnului Moldovei în coburi, eu m-aş încumeta a porni fără zăbavă după hârtiile acelea. Da, chiar azi, când o bate toaca de vecernie la Sfântul Neculai Domnesc...

*

La asfințitul soarelui, un călugăr dă ocol Bisericii Nicolae Domnesc, cu o enormă toacă de lemn în mână, în care bate, măiastru, cu un ciocănaş. Ritmul bătăii de toacă se amestecă cu tropotul pe caldarâm al calului lui Miguel-Mihuț Gălățeanul, muşchetarul moldovean, poreclit şi „Vântură-lume", care a pornit-o spre apus, în căutarea manuscrisului, atât de prețios, al prietenului şi stăpânului său.

În hangul copitelor, călărețul îşi fluieră cântecul şi-l fredonează numai pentru el, dar parcă şi pentru calul său:

Tot pe drum, pe drum, pe drum...
Şi pe acasă nicidecum,
Mândro-mândruța mea...

SFÂRŞITUL PRIMEI PĂRȚI

www.dacoromanica.ro

PARTEA A DOUA

MUŞCHETARUL ROMÂN

Braşovul, la începutul veacului al XVIII-lea, e un oraş de oameni gospodari şi avuţi, pe care comerţul ca alte cetăţi şi ţări îi deprinsese cu gustul apusean al ordinei şi curăţeniei. Orăşenii, bine îmbrăcaţi, după moda vieneză de la sfârşitul secolului, se amestecă pe ulițe cu ceilalți, în caftane orientale şi cu militari imperiali. Români, saşi şi unguri se cunosc şi salută, cu gesturi potolite, fără grabă, asemenea gândirii lor. Prăvăliile au firme exterioare, de tablă, scrise cu caractere gotice. Trec trăsuri elegante, printre chervane grele, trase de boi. Cu ciuberele şi desagii lor, mocanii de la munte trec la târg. Pentru că în Braşov a început târgul anual, unde vin de departe negustori cu amănuntul şi mulțime de țărani din împrejurimi să cumpere şi să cheltuiască, umplând hanurile şi piețele târgului, cu o mulțime pestriță şi pusă pe petrecere. Amestecându-se cu ei, un călăreț, deprins cu înghesuiala târgurilor mari, trece la pas, luând aminte la firmele prăvăliilor şi la chipurile oamenilor. MIHUȚ arată obosit, iar calul său abia mai merge.

Clopotele Bisericii Negre răsună în văzduhul dimineții de septembrie cu cântecul lor melodios, în vreme ce din interior străbat acorduri de orgă.

Uşile s-au deschis şi credincioşii ies, perechi, în haine de sărbătoare; oameni de toate vârstele, serioşi, şi câteva femei cu rochii de culoare închisă şi garnituri de dantelă, unele

www.dacoromanica.ro

cu coafuri mai înalte, pudrate, acoperite cu un petic de voal negru scump şi purtând în picioare pantofi cu toc lat şi înalt cu catarămi de argint. Dar acestea sânt excepţii. Cei mai mulţi dintre bărbaţi poartă surtuc şi cizme, iar femeile, scurteică şi basmale negre, ca azi la Sălişte.

Un negustor bogat, încă falnic deşi trecut de şaizeci de ani, iese la braţ cu fiica lui, îmbrăcată elegant dar decent, şi în care cu greu cineva ar putea-o recunoaşte pe domnişoara de onoare a Doamnei Moldovei. Este ANCA, fiica lui MARTIN DRĂGUŞ, negustor şi bancher renumit în Transilvania, rudă cu familii de neam şi om de afaceri al Cantacuzinilor. Între tată şi fiică pare însă a fi intervenit un incident neplăcut, fiindcă merg alături în tăcere, fără să se privească. Doar dânsul încearcă să i se adreseze, cu căldură, dar ANCA îşi muşcă buzele, tăcând cu încăpăţînare.

Rezemat de un stâlp de piatră, MIHUŢ priveşte această defilare, cu calul de căpăstru, cu un aer indiferent, dar mereu atent. Acum a văzut ce căuta. ANCA şi tatăl ei s-au urcat în trăsura care-i aştepta şi au plecat la pas. MIHUŢ îi urmăreşte, fără grabă.

Mai departe de larma din piaţa Primăriei, un han liniştit, cu o gospodărie nemţească la parter. O fată grasă, roşcovană, serveşte pe cei ce prânzesc cu varză, cârnaţi şi bere, primind de la cei mai cu chef o ochiadă, sau o uşoară ciupitură, când trece cu tăvile încărcate. De la tejghea, stăpâna o priveşte cu vădită toleranţă, făcându-se totuşi că n-o vede, fiindcă aici e o casă cinstită, pentru domnii neguţători străini, de la răsărit sau de la apus.

Acum fata urcă, cu tava plină, la primul cat al hanului şi, după ce bate la o uşă, intră.

www.dacoromanica.ro

Fata: Ionapot kivanok, herrn Kavalier!

Cei doi bărbați care așteaptă să li se pună masa mormăie ceva și, când slujnica și-a făcut datoria, unul dintre ei îi dă un bacșiș și-i face semn că poate să plece.

Fata *(îi face-cu ochiul; un „knicks", și iese)*: Danke schön!

Bărbații mănâncă în tăcere. Când pun mâna pe halbele de bere, unul vrea să o întindă, ca să ciocnească, dar se răzgândește și bea de unul singur. Cel care bea este J. P. FRIPP, iar tovarășul său, colonelul LA MARE. Acesta din urmă ridică paharul și închină.

La Mare: **Prosit**!... Bine te-am găsit.

Fripp *(ciocnește în silă):* Aștept aici de o săptămână... Azi era ultima zi.

La Mare: Nu te-ai plictisit, cu... *(Face semn spre ușa pe care a ieșit Fata.)*

Fripp: Nu-mi plac femeile.

La Mare: Scuză-mă, uitasem.

Fripp: Ai uitat și altceva.

La Mare: Ce ?

Fripp: Că nu-mi plac slugile...

La Mare: Adică?

Fripp: Ți-au dat banii?

La Mare: Cine?

Fripp: Stăpânii dumitale.

La Mare : Eu n-am stăpâni!

Fripp: Perfect, atunci sântem numai noi doi... E clar? Doi. Jumătate și jumătate.

La Mare: Uiți că eu plătesc.

Fripp: Uiți că eu am marfa.

Colonelul are în ochi o sclipire de ură, apoi zâmbește „diplo-

www.dacoromanica.ro

matic", reluând cu un ton împăciuitor.

La Mare: **Mon cher** Fripp, din calculul dumitale, atât de simplu, lipseşte o ipoteză elementară. *(Văzând că celălalt nu răspunde, continuă uşor ironic.)* înalţii mei prieteni şi protectori, singurii care pot aprecia „marfa" dumitale, nu tratează cu orice persoană mai ales dacă acea persoană e un puşcăriaş, evadat din...

Fripp *(panicat):* Ssst!...

La Mare: **Passons**! Mai uiţi încă ceva. Ai făcut imprudenţe acolo; ai lăsat urme. Dacă Prinţul Cantemir cere sprijinul Vizirului sau al Ţarului, ca să-şi recapete „marfa", ai putea avea surprize neplăcute, în orice capitală apuseană şi aici chiar... Fripp *(oftând furios):* Şi aici, ce?

La Mare: Şi aici, chiar dacă moldoveanul s-ar lăsa păgubaş; opera lui e primejdioasă, pentru oricine călătoreşte cu ea fără pază... Azi, nici negustorii serioşi nu mai umblă cu toţi banii la ei; folosesc scrisorile de bancă... Nu ţi-e teamă?

Fripp *(încolţit)*: Bine, La Mare. Ce vrei?

La Mare *(sec):* Vreau, mai întâi, să-mi spui dumneavoastră, **Monsieur** de La Mare, sau **Herr** Baron, cum preferi.

Fripp *(învins):* Bine, domnule... Baron.

La Mare *(satisfăcut):* **Merçi**. Apoi, află care e planul meu strategic. Am două propuneri simultane: la Viena şi la Berlin. Tu vei pleca la Berlin.

Cei doi bărbaţi coboară glasul şi se apleacă asupra unei hârtii pe care LA MARE a tras-o din portefeuilleul său.

*

Peste drum de casele şi prăvălia foarte arătoasă a lui DRAGUŞ, e un han mare, cu un du-te-vino necontenit de

www.dacoromanica.ro

căruțe şi călători care, trecând pe ulița pavată cu piatră de râu, fac un zgomot asurzitor. Primenit şi bărbierit proaspăt, MIHUȚ iese din curtea hanului şi trece ulița. Orologiul din turnul Primăriei bate douăsprezece ceasuri. Mihuț trage de clopotul de la uşă şi aşteaptă. Apare, în sfârşit, un fel de bucătăreasă, care îl ia repede, vorbindu-i prin geam.

FRAU ROZA: Azi închis, Sonntag!

MIHUȚ: Am o scrisoare de la Iaşi pentru Fräulein Anca; bitte!

FRAU ROZA: Bitte, sie sind alle bucuros.

În timp ce Roza dă buzna peste stăpânii ei, care stau la masă, Mihuț intră după ea, uitându-se prin casă. ANCA îi iese înainte, vădit intimidată de prestanța muşchetarului pe care îl remarcase, precum ştim, la Constantinopol şi la curtea Moldovei. Dar acum, îmbrăcat orăşeneşte, parcă îl redescoperea cu mai mult interes. Văzând-o cum nu ştie ce să facă mai întâi, se prezintă el.

MIHUȚ: Mă prezint, căpitanul de brigantină Miguel Saõ Miguel; iar pentru prieteni, negustorul Mihail Galațin; în trecere prin acest oraş.

ANCA: Domnule Mihuț, ce tot povesteşti?! Bine-ai venit pe la noi.

După clipa de mirare a tatălui şi a ei, ANCA, fericită de revedere şi puțin zăpăcită de prezentarea muşchetarului, i-a sărit în brațe, sărutându-l frățeşte pe-un obraz, apoi, când să treacă la celălalt, ochii li s-au întâlnit tocmai când flăcăul se pregătea să-i răspundă la fel de sentimental, sau ceva mai mult şi se desface repede de el.

ANCA (spre tatăl ei care auzise de dânsul): E Mihuț, prietenul lui Petre...

DRĂGUŞ, auzind numele fiului său ucis la Iaşi, se îndreaptă

www.dacoromanica.ro

spre Mihuț cu ochii în lacrimi şi-l îmbrățişează. MIHUȚ e sincer mişcat. El scoate din buzunarul de la piept o scrisoare şi i-o înmânează Ancăi.

MIHUȚ: De la Măria-Sa Doamna.

FRAU ROZA se apropie cu încă o slujnică şi adaugă un tacâm la masă, apoi zâmbind din toată gura ei mare se întoarce la bucătărie.

Prin odăile de alături se răspândeşte imediat ştirea sosirii unui oaspete de la Iaşi. SLUJNICA de adineaori pare foarte interesată de tânărul sosit.

SLUJNICA: O să doarmă la noi, Frau Roza?...

FRAU ROZA: Dacă o să doarmă la noi, n-o să doarmă cu tine, nespălato !

SLUJNICA *(obraznică)*: Dar cu cine? Cu dumneata?

Frau Roza asvârle cu ceva după ea, dar râde şi ea de obrăznicia slujnicii, care pare să o măgulească. Anca s-a dus să pregătească cafelele. Ceasul de porțelan de pe scrinul din sufragerie arată ora unu. Cei de la masă continuă o discuție întreruptă de alte amintiri.

DRĂGUȘ: Şi ce vânt te-a adus la noi, la Braşov? Numai scrisoarea?

MIHUȚ: Caut pe... cineva. Un domn, pe nume Johannes- Pierre Fripp.

DRĂGUȘ *(tulburat)*: Cum ai zis?

MIHUȚ: Fripp. *(Atent.)* Îți spune ceva numele acesta?

Drăguş s-a ridicat de la masă şi a intrat într-o încăpere alăturată. Între timp Anca a intrat, urmată de slujnica cea tânără cu tava cu cafele.

ANCA: Le-am făcut turceşti, ca acasă. Aici cafeaua se bea altfel, şvarț, ca la Viena. *(Către slujnică.)* Mulțumesc,

www.dacoromanica.ro

Ilinco. *(Dar Ilinca continuă să se uite la Mihuț. Anca observă și râde.)* Dumneata, boierule, îmi strici rânduiala casei...

MIHUȚ se uită la slujnică, iar aceasta se întoarce cu ce i-a rămas pe tavă și iese pe ușă; dar o clipă după asta se aude zgomot de ceşti sparte și urletele furioase ale lui Frau Roza. Cei doi tineri se prăpădesc de râs. Atunci se înapoiază în sufragerie bătrânul DRĂGUŞ cu o fițuică în mână și vine drept la Mihuț.

Drăguș: Privește. La începutul săptămânii acesteia am onorat un ordin de plată al domnului baron La Mare, pe numele lui Jean-Pierre Fripp...

MIHUȚ se uită la ordinul de plată onorat de bancher și trage, dintr-o tăşcuță de la piept, un alt căpătâi de hârtie pe care îl compară cu ordinul, apoi i-l dă și lui DRĂGUŞ să-l compare.

Mihuț: Același destinatar, aceeași semnătură: „La Mare", din care dincolo lipsea jumătate... Prin urmare omul a fost pe aici; poate că mai e încă aici. Dar dacă hoțul e totuși altcineva?

Între DRĂGUŞ și fiica lui se petrece ceva. Se pare că ultima remarcă a lui MIHUȚ a stârnit o ceartă de familie care se potolise.

Anca *(agitată)*: Ai zis „hoțul", domnule Mihuț? Vrei să spui că Domnia-Ta îl cauți pe hoțul de la curte, pe mișelul care l-a omorât pe Petre?

MIHUȚ e încurcat; misiunea lui ar fi îngreunată dacă secretul ei ar fi destăinuit mai multora. Totuși instinctul îi spune că tocmai tăcerea i-ar întârzia acum îndeplinirea misiunii.

Mihuț: Duducă, mă tem că e una și aceeași persoană, Dumneata l-ai văzut; l-ai recunoaște?

www.dacoromanica.ro

Anca *(izbucneşte într-un amestec nestăpânit de plâns şi ură)*: Oricând şi oriunde. îl visez noaptea şi mă trezesc tremurând, dar nu de frică, ci de părere de rău că nu-i aievea, ca să-l pot ucide cu mâna mea, cum l-a omorât el pe fratele meu.

Drăguş *(o cuprinde de după umeri)* : Fetiţa tatii...

Anca *(îl respinge)*: L-am văzut, Mihuţ *(încearcă să se stăpânească),* mi s-a părut că-l văd aici, în casa noastră. Era altfel îmbrăcat şi altfel vorbea, dar mi-a bătut inima când l-am văzut şi am ştiut că el era. Tata a zis că sânt nebună. Poate că sânt. Dar ştiu că l-am văzut în casa noastră şi tata nu m-a lăsat să-l întreb şi să mă răzbun. *(Plânge cu hohote.)* Şi m-a închis în odaia mea, până a plecat...

Drăguş *(dezolat):* Cine-ar fi crezut una ca asta; cine-ar crede? Spune şi Domnia-Ta...

În odaie s-a aşternut o tăcere de mormânt. Se aud numai suspinele înnăbuşite ale fetei. Toţi stau pe gânduri, înainte de a lua o hotărâre.

Mihuţ: El a plecat, pesemne, mai departe. Dar celălalt, La Mare?

Drăguş: Domnul Baron are cont la noi şi trebuia să vină zilele astea, ca să-i transfer o mare sumă de bani.

Miuhţ: Unde?

Drăguş: Urma să-mi spună atunci unde. Poate vine mâine.

Mihuţ: Dacă vine, prindem iarăşi firul. Şi hai să uităm supărările. *(Către Anca.)* Duducă, e o după-amiază prea frumoasă; nu vrei să-mi arăţi şi mie mândreţea dumneavoastră de oraş?

Drăguş *(intervine)*: Anchi, domnul colonel te pofteşte la o

www.dacoromanica.ro

plimbare. Nu-i frumos să-l refuzi.

MIHUȚ: Vrei?

Anca *(îşi suflă nasul în năframă)*: Vreau!

*

Domnii LA MARE şi FRIPP îşi sorb rachiul, în balconul camerei lor de la han şi joacă cărți, privind la cei ce trec. Un tânăr negustor, foarte chipeş, trece pe cealaltă parte a uliței, oferind brațul unei domnişoare elegante şi se opresc în fața galantarului unei prăvălii cu obiecte orientale. Stau cu spatele la jucătorii de cărți. LA MARE o priveşte pe fată, ca un „cunoscător".

LA MARE: Ia te uită, ce mândrețe de fată... Pardon, uitasem *că nu te interesează.*

Se uită şi FRIPP într-o doară. Dar rămâne cu „asul", suspendat în aer şi răsuflarea i se taie. Întorcându-se cu fața, MIHUȚ povesteşte ceva şi, în joacă, ia eşarfa fetii din mână şi, pentru o clipă, se maschează în pirat. Anca bate din palme, râzând. Aşa cum se proiectează pe panoplia orientală din vitrină, apariția asta i-a reamintit brusc lui FRIPP de o scenă petrecută la Istambul. E omul care-l rănise în poarta Casei Cantemir. Ce căuta omul ăsta aici?

FRIPP: Omul ăsta... pe omul ăsta l-am mai văzut, în Orient. Da, dacă nu mă-nşel, este acela care ne-a atacat la poarta prințului Cantemir, prima oară. Ce caută omul ăsta acum, aici?

LA MARE: Mi se pare, **mon cher***,* că una din ipotezele mele începe să se adeverească. A venit un om din Răsărit, tocmai acum şi tocmai aici. Nu bănuieşti nimic? Ce imprudențe ai mai făcut ? La Constantinopol, după prostia aceea, a trebuit să-l sacrificăm pe Osanis zaraful... La

www.dacoromanica.ro

Iaşi, tot nu ştii dacă tătăroaica a murit într-adevăr, sau a vorbit...

Fripp *(cuprins de panică)*: Ce facem, domnule Baron?

La Mare *(se ridică de la masă)*: Acum acționez eu...

*

S-a înserat. Cei doi tineri au ajuns în poarta casei. El îi sărută mâna Ancăi şi o petrece cu privirea până când Frau Roza, care-i deschide uşa, o ia în primire. Iar MIHUȚ trece, peste drum, la han şi intră în încăperea mare, plină de fum şi glasuri, de călători care beau bere, într-o duminică seara. Din colțul străzii LA MARE a urmărit toată scena, a trecut prin fața casei bancherului, apoi s-a uitat pe geamul hanului, după Mihuț.

Prin geam, îl vede aşezându-se la o masă de străini şi ciocnind cu ei o enormă halbă cu capac de cositor.

*

La tejgheaua zarafului DRĂGUŞ din Braşov se perindă câțiva clienți, care schimbă bani, sau iau bani cu împrumut, lăsând zapise, sau amanet. De după o perdea, MIHUȚ priveşte şi aşteaptă. E târziu. Când orologiul bate douăsprezece ceasuri, uşa se deschide şi intră LA MARE. DRĂGUŞ schimbă o privire cu MIHUȚ, care devine atent.

La Mare: Stimate **Herr** Martin, am venit să vă mulțumesc pentru serviciile dumneavoastră şi să vă rog să-mi transferați tot depozitul meu, la domnul von Wismar...

Drăguş : Bancherul din Berlin ?... Plecați la Berlin ?

La Mare *(simte că e spionat şi vorbeşte într-adins mai tare):* Nu, dar domnul Fripp, care mă aşteaptă acolo, va avea de făcut, în numele meu, o serie de cheltuieli...

LA MARE iscăleşte într-un registru şi primeşte în schimb o

www.dacoromanica.ro

hârtie cu sigiliul bancherului braşovean. Apoi salută graţios şi pleacă.

DRĂGUS: La ordinele dumneavoastră, **Herr** Baron.

MIHUŢ *(ieşind din ascunzătoare)*: Fripp e la Berlin...

DRĂGUŞ: Ce-am făcut eu acum nu-i cinstit. în profesiunea noastră, secretul depunerilor şi Wechselului e sfânt...

Frau Roza: La masă, **bitte zum Tisch**!...

*

În odaia lor de la han, FRIPP aşteaptă, stând ca pe ghimpi. Cineva bate discret la uşă. El sare din pat cu mâna pe pistol. Slujnica cea cu nuri intră pe uşă, pe jumătate, zâmbind galeş.

FATA: Poftiţi ceva? Un şnaps, înainte de masă?

FRIPP: Ieşi afară !!!

Fata iese speriată şi se ciocneşte piept în piept cu LA MARE, care o mângîie uşor pe bărbie şi pe umeri, apoi intră în odaie.

LA MARE: Eşti prea nervos... La Viena sânt doctori buni, să te cauţi.

FRIPP: La Viena? Ai spus că mă duc la Berlin.

LA MARE: Pleci la Viena, încă astă-seară. Cu „marfa". Şi-acum ascultă bine ce-ai de făcut...

*

În tihna salonaşului său, MARTIN DRĂGUŞ joacă şah cu MIHUŢ care trage din lulea şi soarbe, la răstimpuri, din cafeaua turcească făcută de Anca.

DRĂGUŞ: Şerban Cantacuzino, tatăl Doamnei Casandra, a fost naşul copiilor mei şi văr de-al doilea nevestei mele...

Fata cântă la clavir o melodie dulce, care-i aminteşte dureros de Moldova, pavana pe care-o cântase în seara de pomină. La un moment dat se ridică de la clavir şi păşeşte spre tatăl ei, cu o nestrămutată hotărâre în priviri.

www.dacoromanica.ro

Anca: Tată, eu plec în lume, cu Mihuț, şi până nu dau plată ucigaşului, acasă eu nu mai vin, că nici tihnă, şi nici somn nu mai am. *(Glasul i se îndulceşte şi continuă cu şiretenie feminină)*. Şi fiindcă nu-s fata orişicui, n-ai să-ngădui tu să mă ţină, la drum, pe punga lui un oştean sărman şi să plec călare ca slugile cele proaste... Şi-apoi, de ce să nu văd şi eu Viena şi Berlinul, parăzile, balurile... Nu?

Mihuț: Ce-ți trece prin minte?

Anca: Dacă dumnealui vrea să mă ia... *(se uită la Mihuț, cu o lumină sinceră şi curată în ochi)* Petre m-ar fi luat, negreşit.

Mihuț *(după o matură chibzuinţă, totuşi nehotărât):* Anco, eu nu sânt fratele tău şi nici stăpânul casei nu sânt, ca să hotărăsc.

Drăguș *(se uită când la unul, când la altul):* Eh, hm, domnule colonel, e drum lung şi greu. Voi porunci, de pe-acum, rândaşilor să vă pregătească butca cea nouă, cu patru cai... Iar Domnia-Ta, te rog jură-mi că vei fi îngerul păzitor al acestui nesăbuit copil al meu, care după moartea soţiei mele prea iubite şi *(lasă capul în jos podidit de plâns)* a moştenitorului meu... copilul meu ... am rămas singur pe lume.

ANCA îngenunchează dinaintea tatălui ei şi-i sărută mâna; iar el o ridică la pieptul său, plângând de-a binelea, cu plânsul trist şi dezarmat al bătrânilor.

Mihuț *(mişcai, dar acum hotarât)*: Domnule Martin, aşa va fi, precum ai spus. Timpul e scurt şi va trebui să plec. Pe Anca nu o iau, decât cu o condiţie. Mergem împreună, ca frate şi soră, acolo unde voi socoti că mi-e de

www.dacoromanica.ro

folos, şi mă lasă singur unde treaba mă priveşte numai pe mine. *(Către Anca.)* Te învoieşti?

ANCA *(fericită):* Mă învoiesc.

*

La hanul său, MIHUȚ îşi plăteşte nota, în vreme ce un tânăr rândaş i-a scos calul, hrănit, periat şi potcovit, la poartă.

HANGIUL *(mulțumind pentru bacşiş)*: Mulțumesc frumos. Iar Domnia-Ta, domnule Galaţin, care, după felul cum porți spada, pari să fii ceva mai mult şi cumva mai puțin decât un paşnic negustor din Răsărit, cum mi te-ai prezentat, află că nişte oameni puternici şi primejdioşi îți dau târcoale... Drum bun !...

MIHUȚ *(îi mai dă un ban)*: Mulțumesc!

*

0 trăsură frumoasă şi trainică, cu patru cai, a plecat din curțile lui DRĂGUŞ. Pe capră, țanțoş, ILIE, un tânăr şi zdravăn surugiu, care mână ca un diavol când iese în uliță, coteşte cu măiestrie din fuga cailor. În „berlină" se află ANCA şi FRAU ROZA, veselă şi fericită, în zecile de jupoane care-i sporesc făptura rubicondă. ANCA priveşte pe după perdeluță, la MIHUȚ, care-i va urma, călare, mai târziu.

*

Când trăsura a ieşit din Braşov, pe şoseaua de la poalele munților, soarele este sus şi natura e splendidă. În zare se văd turlele bisericuțelor de lemn ardelene şi, pe câmp, plugarii ieşiți să culeagă cartofii.

Pe capră, ILIE îşi îndeamnă telegarii, şuierând haiduceşte, în timp ce cuferele legate-n curele se leagănă încet, cu trăsura odată, pe drumul desfundat de ploi. Pe o stâncă neagră, din brădet, apare zidul şi turnul mare al Castelului Bran. Apoi

www.dacoromanica.ro

încep serpentinele, pe urmă frumoasa poiană, din luminişurile căreia sar căprioare netemătoare.

Dintr-alt luminiş, pe o potecă de munte, coboară călare MIHUŢ îmbrăţişând cu ochii frumuseţile poienii şi serpentinele şoselii pe care trece, la trap, berlina. Dar acolo, vede petrecându-se ceva ciudat. Nişte ungureni înarmaţi aşteaptă ceva: trei sau patru inşi. MIHUŢ dă pinteni şi coboară mai repede. La cotitură, doi oameni au sărit la căpăstrul cailor înaintaşi şi i-au oprit. ILIE îi croieşte cu biciul. Un arcan bine aruncat îl prinde şi îl aruncă jos de pe capră. Căpetenia furilor, un negricios, slab şi deşirat, cam jerpelit în ţinuta lui de fost militar valon, deschide uşa trăsurii şi pofteşte doamnele să coboare, cu un rânjet care vrea să fie şi cuceritor.

VALONUL: Mergeţi departe?

FRAU ROZA: La Viena, domnule.

VALONUL: NU ne luaţi si pe noi?

În timpul acesta, un altul s-a urcat pe trăsură şi dezleagă curelele cuferelor.

Cineva din spate îl bate pe umăr pe VALON, întrebându-l ceva. E Mihuţ.

MIHUŢ: Căutaţi pe cineva, domnule?

Valonul se întoarce şi văzându-l trage sabia. Dar MIHUŢ i-o zboară din mână cu o lovitură de picior, iar cu dosul pumnului îl proiectează în roatele berlinei. Cel de pe acoperiş se pregăteşte să-i sară în spate, dar ILIE, cu arcanul din care s-a desfăcut, îl trage jos lângă celălalt.

Mihuţ *(către băiat)*: Bine, Ilieş !

Ceilalţi doi nu ştiu ce să facă şi o rup la fugă. Treziţi din lovituri, valonul şi ciracul său cad în genunchi, rugându-se de iertare.

www.dacoromanica.ro

VALONUL: Ni s-a spus că doamnele duc un cufăr cu galbeni şi... şi voiam să le... păzim, da, să le păzim de hoţi. Mişună pădurile de haiduci, pe aici...

ILIE şi-a luat puşca lui cu ţeavă scurtă şi aşteaptă porunca lui MIHUŢ.

ILIE: Să-i?... *(Face semnul crucii.)*

MIHUŢ: Nu-i frumos! Voiau să ne apere de hoţi! *(Către ei.)* Puteţi dispune, domnilor, mulţumim de ajutor...

Hoţii fug de rup pământul, salutând caraghios şi mulţumind. Doamnele se urcă în trăsură şi alaiul îşi continuă drumul, cu MIHUŢ călare, lângă fereastra cu perdeluţă a berlinei, de după care ANCA se uită la dânsul ca la un arhanghel.

ANCA: Mihuţ, pentru ce noi rămânem la Viena?... Tu cu cine mergi la Berlin? N-o să-ţi fie urât singur?

MIHUŢ *(arată calul):* Nu sânt singur.

FRAU ROZA *(din trăsură):* Aţi promis, **Fräulein**, că nu o pisaţi cu întrebări. O femeie trebuie şti **frage nicht mehr**! Madame, mătuşa tumnefostra aşteaptă pe noi cu mult tor...

ANCÂ: Dor, Frau Roza, **nicht tor**! **Tor** înseamnă „poartă”...

FRAU ROZA *(şireată):* Am vrut zis aşteaptă pe noi la poartă cu dor.

Anca o sărută, iar Frau Roza îi culcă capul pe pieptul ei enorm, în timp ce trăsura se leagănă uşor pe drumul cel lung.

*

O stampă a vremii reprezintă Viena, reşedinţa imperială a Habsburgilor. într-un uşor enchainé *de imagini, ANCA apare într-un salon aristocratic, acompaniată de o doamnă distinsă, mătuşa ei, care o prezintă unor persoane din înalta societate vieneză. Cadrul e util doar spre a marca momentul, eventual*

www.dacoromanica.ro

completat printr-o imagine a Dunării care trece pe sub podul din dreptul palatului unde are loc sindrofia. Călare, MIHUȚ iese din oraș, mergând, un timp, paralel cu fluviul.

*

Peste câteva zile, la amiază, vameşii prusieni îşi primeau bacşişul de la monsieur Galatzin şi-i ştampilau foaia de călătorie urându-i pe franțuzeşte: Bon voyage. *Seara, trece Oderul. Regele Friedrich al III-lea, fiul Marelui Elector de Brandemburg făcuse din țara lui o veselă monarhie, egală în drepturi cu celelalte europene şi pretinzând s-o egaleze pe a „Soarelui" care asfințea încet la Versailles, împotriva căruia se angajase în alianța anglo-olandeză. Balurile lui mascate şi vânătorile, cu sute de gonaşi, erau de pomină în Europa, după cum de pomină era şi sărăcia țăranilor săi, pe care îi vindea, ca soldați, armatelor străine.*

În drumul său prin Germania, MIHUȚ se încrucişează cu o partidă de vânătoare (de vulpi, sau de cerbi), dar şi cu un grup de tineri țărani aduşi cu arcanul, la oaste şi purtați, în lanțuri, spre cazărmi, sub paza unor dragoni uriaşi înarmați cu sulițe şi muschete.

MIHUȚ *(către un sergent dragon)*: Ce faceți cu flăcăii ăştia?

DRAGONUL: De închiriat şi de vânzare. *(Dragonii râd cu hohote de gluma sergentului lor şi îşi continuă drumul.)*

*

Berlinul trăia ultimul an al unei guvernări prielnice artelor filosofice, mai înainte de a fi preschimbat, odată cu întreaga Prusie, într-o cenuşie şi seculară cazarmă.

MIHUȚ a tras în cartierul „hughenoților" la o „Hostellerie" curată şi primitoare, în care patronii francezi vorbeau stricat nemțeste. '

Cele trei scene de pasaj: vânătoarea de vulpi, vânătourea de

www.dacoromanica.ro

oameni şi cazarea la hanul francez nu necesită o insistenţă pe detalii, rezolvându-se mai bine pe un fond sonor adecvat (poate refrenul său: „Tot pe drum, pe drum..."*), fără dialog şi fiind tratate cinematografic ca atare.*

*

O parte a sălii tronului din Palatul Domnesc de la Iaşi, acolo unde, la începutul filmului, studia Cantemir tânăr. E preschimbată în clasă de şcoală pentru câţiva copii, între nouă şi cincisprezece ani, fii de boieri şi de răzeşi printre care remarcăm, în rândul întâi, pe Maria şi Antioh.

Pe laturi, câţiva tineri ofiţeri moldoveni, foarte interesaţi de lecţie, şi dintre boieri, Ion Neculce şi Nicolae Costin, în strane, sau în picioare.

Copiii şed pe perne, pe duşumea, având dinainte câte un mic pupitru pe care scriu cu o pană pe care o înmoaie în călimara de cositor prinsă-n brâu. Unii sânt atenţi, alţii nu, ca toţi şcolarii din lume.

În picioare, între harta sa şi o tablă pe care scrie cu cretă; Cantemir, în cămaşă albă şi pantaloni „nemţeşti", îşi ţine cursul de limba română, cu trimiteri curente la limba latină şi italiană.

Pe tablă e scris cu litere latine, în stil medieval, un tabel explicativ pe trei coloane.

LATINEŞTE	ITALIENEŞTE	ROMÂNEŞTE
Incipio	Comincio	încep
Caput	Testa	Cap
Mensa	Tavola	Masă
Dominus	Signore	Domn

*

www.dacoromanica.ro

Cantemir: Precum vedeți, este lucru de mirare că graiul nostru e mai aproape de latină, decât cel italienesc, cu toate că italianul locuieşte astăzi unde au locuit altă dată romanii. Totuşi, nu este chiar asa de mirare, căci italienii n-au avut să şi-l apere de vrăjmaşi cu deznădejde, ca noi, aici... *(Exemplifică, de pe tablă.)* Valahii şi ardelenii au acelaşi grai cu moldovenii, dar rostirea lor e ceva mai aspră; de pildă noi zicem „şe", muntenii zic „ce", iar italienii „che", din latineşte „quae". **Zicem** e egal **dicem**...

Un ofițer *(râde):* Noi zâşem „fimeie", iar muntenii „muiere"...

Maria: Şi latinii aveau două vorbe pentru doamnele lor: „femina" şi „mulier". Franţuzii au păstrat „femina" rostind „femme", iar spaniolii „mulier", rostind „muher", pe când italienii zic „donna".

Ofițerul: Noi, românii, mai inimoşi le-am luat pe toate: „femei" şi „muieri" şi „doamne"... *(Boierii şi ofiţerii râd; râd şi copiii, afară de Maria, care roşeşte.)*

Antioh: Măria-Ta, de ce grămăticii noştri nu scriu româneşte cu literele latine aşa cum am învăţat eu, ci cu literele slavilor şi grecilor. De ce?

Cantemir *(către boieri)*: Chiar, de ce? Şi de când?

Costin: Măria-Ta, cum a fost, ne-oi spune şi nouă, că de-o samă sântem, la neştiinţă, cu pruncii aceştia. Eu am învăţat literele latine, tot în străinătate...

Neculce: D-apoi, în biblioteca mea, eu am un „Tatăl nostru" scris în Moldova cu litere latine, de logofătul Luca Stroici pe vremea lui Mihai Viteazul. Mai înainte, nu ştim.

www.dacoromanica.ro

CANTEMIR: Mai înainte, înainte de soborul bisericesc de la Florența, moldovenii foloseau litere latineşti, după pilda tuturor celorlalte neamuri al căror grai se trage din țări romane. Dar când mitropolitul moldovean a trecut, la acel sinod, de partea papistaşilor, – cum s-au unit, de atunci, unii frați ardeleni, – atunci urmaşul său, cu numele Theoctist, diacon al lui Marcu din Efes, bulgar de neam, ca să stârpească sământa papistaşilor din biserica moldovenească şi ca să taie celor tineri prilejul de a citi cărțile lor, l-a sfătuit pe Alexandru cel Bun să izgonească din țară nu numai pe oamenii de altă lege, ci şi literele latineşti şi să pună în locul lor pe cele slavoneşti. *(Trist.)* Cu această râvnă prea mare şi nepotrivită, el a ajuns ctitorul cel dintâi al barbariei în care este împotmolită astăzi Moldova...

OFIȚERUL *(entuziast)*: Să reintroducem alfabetul latin, Măria-Ta !...

CANTEMIR: Schimbarea învățăturii şi luminarea poporului cer timp mai îndelungat. *(Se uită la Antioh.)* Veni-va şi vremea aceea... Acuma, duşmanii neamului nostru sânt: sărăcia şi vrajba dintre frați. *(Moş Toader îi face semn lui Cantemir să treacă în altă odaie.)* Mai departe, la istorie, vă povesteşte spătarul nostru. *(Un semn către Neculce care, înțelegând că voievodul are o treabă de taină, încuviințează şi iese la tablă. Cantemir trece dincolo.)*

NECULCE *(către Antioh)*: Măria-Sa ți-a lăsat moştenire această sarcină, cu literele strămoşeşti. Apoi, şi bunicul tău, domnitorul Constantin Cantemir, a chemat dascăli vestiți şi le-a încredințat pe copiii săi şi ai altor boieri, să

www.dacoromanica.ro

învețe literatura grecească, latinească şi italienească...

Ultimele cuvinte ale lui Ion Neculce se pierd, pentru că Toader închide uşa după Cantemir care a pătruns în odaia sa de lucru, unde îl aşteaptă, însoțit de un alt ofițer moldovean, domnul ERASMUS, armatorul „olandez" însărcinat cu misiuni secrete de Mehmet.

CANTEMIR *(îl recunoaşte şi face semn ofițerului că poate dispune. În locul lui, alături de vizitator, trece Toader)*: Bun-venit la Iaşi, domnule Erasmus, ce vânt te-aduce pe la noi?

ERASMUS: Vin de la Galați, unde am constatat că ați început construirea unui şantier naval, şi ca marinar şi negustor şi ca fost militar, vă felicit.

CANTEMIR: E o mare încurajare pentru noi. Vă mulțumesc. Ați fost la Constantinopol?

ERASMUS: Da, în trecere; şi m-am gândit să fac o săritură până la Iaşi. Ca să vă aduc un salut din partea foştilor dumneavoastră prieteni şi să mai gust o dată din admirabilul dumneavoastră Cotnar.

Cantemir bate din palme. Intră ofițerul, căruia Toader îi şopteşte ceva şi ies împreună.

ERASMUS: Profit de acest răgaz, între patru ochi, ca să vă comunic că Vizirul Mehmet a aflat şi este foarte îngrijorat de pierderea documentelor dumneavoastră otomane ce pot cădea în mâinile inamicului. Imprudența dumneavoastră ar putea avea consecințe foarte grave şi pentru el. De aceea, dacă vă pot fi de folos cu ceva... ca să le recuperați.

CANTEMIR: De aici, vă întoarceți la Amsterdam?

ERASMUS: Depinde de dumneavoastră. Ar fi util?

www.dacoromanica.ro

Cantemir: Bănuiesc că da. Luați loc, vă rog.

Se aşază alături, şi după ce Ofițerul le aduce vinul şi se retrage, ei continuă, în şoaptă, o conversație pe care nu o mai urmărim, pentru că aparatul ne readuce la aventura lui Mihuț.

*

Într-un costum sobru, nou, cu părul pudrat şi pieptănat cu o codiță pe ceafă, înnodată cu o fundă neagră, MIHUȚ intră pe uşa zăbrelită, cu o fereastră ovală de cristal în centru, în prăvălia domnului VON WISMAR, bancherul berlinez, al cărui nume strălucea deasupra vitrinei, în litere mari de alamă. MIHUȚ a tras clopoțelul de argint de la intrare şi pătrunzmd în biroul bancherului e primit de un mic funcționar onctuos căruia ii spune pe cine caută. După o clipă, îşi face apariția bancherul, cu un zâmbet țeapăn, profesional.

Von Wismar: Cu ce vă pot servi, domnule...

Mihuț: Galatzin. Am un ordin de plată la firma dumneavoastră de la firma Drăguş Martin din Braşov.

Bancherul îl pofteşte să ia loc, până studiază hârtia cu sigiliul lui Drăguş şi pare satisfăcut.

Von Wismar: Bani gheață? Se poate şi un ordin de transfer pentru o altă bancă, din altă țară!

Mihuț: De exemplu, unde?

Von Wismar *(îndatoritor)*: *A*msterdam, de exemplu; a mai fost cineva care... *(se întrerupe la marginea unei indiscrеții şi tuşeşte distrat)*... sau Londra, sau Paris, mă rog !

Mihuț: A mai fost cineva care... care ce?

Von Wismar *(confuzionat)*: Neinteresant.

Mihuț: Pentru mine e interesant; sânt atât de curios, încât *(co-*

www.dacoromanica.ro

borând glasul) aş fi dispus să plătesc această informaţie cu contravaloarea ordinului meu de plată.

Von Wismar *(în cumpănă):* Cine vă interesează?

Mihuţ: Domnul Johann-Pierre Fripp.

Bancherul tuşeşte din nou, se scarpină în cap, îşi cere scuze, ca să-şi consulte registrul apoi revine la masă, cu o mutră lungă.

Von Wismar: Nu cunoaştem nici un domn cu acest nume. *(Face un semn conţopistului, care se prezintă cu trei fişicuri de aur.)* Aveţi cei trei sute de galbeni ai dumneavoastră. Vă rog să semnaţi de primire.

MIHUŢ îşi retrage ordinul de plată al lui Drăguş şi îl rupe în bucăţele, în faţa bancherului, stupefiat. Tacticos, el trage, din tăşcuţa de la piept, un mic sul de hârtie, legat cu o rolă de panglică roşie, şi sigilat cu ceară aurie.

Mihuţ *(arătându-i sigiliul):* Cunoaşteţi pecetea asta, domnule Von Wismar?

Von Wismar *(brusc, foarte îndatoritor, aproape servil)*: Cine v-a... informat?

Mihuţ: Nu m-a informat nimeni... Aşa mi-am închipuit, firma dumneavoastră fiind cea mai cunoscută în Răsărit.

Von Wismar *(flatat)*: **Â vos ordres, Monsieur von Galatzin**.

Bancherul îl pofteşte, cu respect, într-o încăpere alături şi-l aşază într-un fotoliu confortabil, iar el rămâne în picioare.

Mihuţ: Cine a încasat banii domnului La Mare?

Von Wismar: Chiar **Herr** Baron, personal, ieri la orele 11,30, însă...

Mihuţ : E la Berlin ?...

Von Wismar: Exact! însă, – precum ziceam, – a cerut să-i transferăm jumătate din sumă la Amsterdam.

www.dacoromanica.ro

MIHUȚ: Se-ncurcă treaba.
VONWISMAR: **Bitte**?
MIHUȚ: Neinteresant.
MIHUȚ se ridică şi, cu o înclinare a capului, se întoarce şi se îndreaptă spre ieşire. Bancherul i-o ia înainte ca să-i deschidă uşa în prag şi îi mai şopteşte o vorbă.
VON WISMAR: Respectele mele Înălțimii-Sale Serenissime şi domnului Seffer!
Ieşit în stradă, MIHUȚ meditează un moment asupra direcției noului său itinerar. După câțiva paşi îl vedem întrebând ceva pe un trecător care-i arată cu mâna direcția apoi, ferindu-se să nu-l calce o trăsură şi admonestat de vizitiu, merge mai departe, cu un pas sigur, în direcția indicată.

*

O casă cu etaj, solidă dar cochetă, cu uşă la stradă şi alături o poartă înaltă care dă probabil spre o curte interioară, ca toate casele vechilor oraşe germane. (Aceasta aduce mai mult cu casa lui Goethe de la Weimar, minus hanul din față.) Dinaintea uşii, MIHUȚ se uită după clopoțelul de la intrare, dar negăsindu-l, apasă într-o doară pe clanță şi, spre mirarea lui, uşa se deschide.
Din vestibulul decorat cu ornamente baroce, asupra cărora tronează bustul de marmoră al Minervei, urcă o scară interioară din lemn de nuc. După o clipă de ezitare, păşeşte pe trepte în sus, mirat şi de această pustietate.
La primul etaj, trece printr-o cameră plină cu cărți rare şi cu obiecte de artă, un fel de salonaş de lectură şi de muzică, în colțul căruia se află o harfă, apoi dă întralta, mai mică, o bibliotecă, asemănătoare acelei a lui Cantemir. La fereastră, scriind, foarte absorbit de lucrul său, în picioare, la un

www.dacoromanica.ro

pupitru, încărcat de hârtii, cineva mângâie din când în când un motan bătrân şi leneş tolănit în fotoliul înalt de alături. E un fel de cocoşat bătrân, miop şi pleşuv, cu un gurgui cât un ou de găină, în creştetul imens al cheliei, slab şi cu picioarele strâmbe. MIHUȚ pare să-l recunoască, desigur dintr-o descriere verbală, şi se apropie respectuos.

MIHUȚ *(tuşeşte mai întâi discret)*: **Doktor** Gottfried Wilhelm Leibniz, presupun.

Filosoful german, vizibil contrariat de prezența străinului, dar liniştit ca unul obişnuit cu vizitele cele mai insolite, îl măsoară din creştet până-n tălpi.

LEIBNIZ: Eu sânt. Cu cine am onoarea?

MIHUȚ *(înmânându-i o scrisoare)*: Vin din partea prințului Dimitrie Cantemir, Domnul Moldovei, cu un mesaj pentru domnia-voastră.

LEIBNIZ *(ia scrisoarea):* Ce plăcută surpriză. Ce mai face prințul? De când a fost ales membru al Academiei noastre de Ştiințe, mi-a mai scris că lucrează la o... la o **Istorie a...** *(parcurge scrisoarea şi scoate o exclamație)* **um Gottes Willen**! Tocmai despre ea e vorba... – dar cum e posibil?... Dar cine?... Unde?...

MIHUȚ: **Cine**, ştiu! Rămâne să aflu **unde**, cu ajutorul Domniei-Voastre.

LEIBNIZ rămâne un moment perplex; iată un răspuns la care nu se aştepta. Alungă motanul de pe fotoliu şi se aşază el, cu scrisoarea lui Cantemir în mână, uitând de interlocutorul său. Se scoală şi începe să se plimbe prin odaie cu mâinile la spate.

LEIBNIZ: Dragă domnule...

MIHUȚ *(lipind, călcâiele, nemțeşte)*: Permiteți-mi să mă pre-

www.dacoromanica.ro

zint, Mihail Galatzin, la ordinele dumneavoastră.

Ochii lui LEIBNIZ îl scrutează, vii şi calzi, pe musafir, apoi apropiindu-se de el, filosoful îl ia de mână şi-l aşază pe fotoliul său.

LEIBNIZ: Dragă domnule Galatzin, cred că sântem pe drumul cel bun. Deşi hazardul nu există, fiindcă orice există are o cauză şi un scop, țin să te anunț că datorită **lui** te pot ajuta. Ei?

MIHUȚ *(se ridică în picioare)*: Mai mult decât în visul meu.

LEIBNIZ *(conducându-l distrat spre ieşire):* Trăim în cea mai bună dintre lumile posibile. Mecanismul ei funcționează minunat. Vei vedea. Vino mâine, pe vremea asta.

MIHUȚ *(îl urmează, cam neîncrezător)*: Sânteți un optimist, **Herr Doktor**.

LEIBNIZ *(luând epitetul în sensul lui filosofic)*: Adevărat, asta-i teoria mea. De unde ştii?

MIHUȚ *(salută, ieşind)*: Ați lăsat deschisă uşa de la intrare... **Aufwiedersehen, Herr Doktor**!

*

La Hostelleria unde a tras, e o kermesă care a umplut curtea şi strada de „ronde" cu flăcăi şi fete frumoase şi de cheflii. Lampioane aprinse se leagănă în cei doi pomi din grădina de vară. MIHUȚ a ciocnit cu un mustăcios jovial o halbă de bere şi a urcat sus, în odaia lui, să se culce.

În odaie, aprinde lumânarea, îşi scoate haina şi după ce o pune pe umărul scaunului de lângă fereastră, închide fereastra. E linişte. Se pregătea să-şi scoată cizmele când din odaia vecină răsună un țipăt de femeie şi, peste câteva secunde, o frumoasă şi încă tânără doamnă dădu buzna la dânsul, îmbrăcată destul de sumar.

www.dacoromanica.ro

DOAMNA *(jenată şi speriată):* Ajutor! Iertaţi-mă, domnule; însă la mine în odaie este un şoarece şi sânt moartă de frică.

MIHUŢ (amuzat, pune mâna pe sabie): Vreţi să-l omor?...

DOAMNA îl priveşte galeş, liniştită brusc şi se apropie de MIHUŢ, plină de candoare şi de recunoştinţă.

DOAMNA: Vai, domnule, **merçi**, dar nu mi-aş ierta-o niciodată. Bietul şoricel nu-i vinovat că eu sânt aşa de sperioasă...

MIHUŢ: Vă conduc înapoi?

DOAMNA: Dar dacă mai e acolo? *(Arătând un scaun.)* Pot să m-aşed puţin?

MIHUŢ trece în spatele scaunului, ca s-o ajute galant, însă DOAMNA se aşază pe marginea patului, acoperindu-şi, pudică, bustul cu mâinile şi genunchii dezgoliţi cu cuvertura.

DOAMNA: Vai, încă îmi mai bate inima. Nu credeţi, domnule? Puneţi mâna!

MIHUŢ de data asta amuzat de-a binelea se execută, fără să mai aştepte o altă invitaţie.

DOAMNA: Vai, domnule, nu... nu aşa!

MIHUŢ *(suflând în lumânare)*: Sst! Şoricelul!...

*

Lumina zorilor, strecurată prin perdelele odăii, îi găseşte în pat. DOAMNA se scoală discret, ca să nu-şi trezească partenerul adormit şi coboară în vârful picioarelor. După ce s-a asigurat că MIHUŢ doarme dus, se îndreaptă spre haina lui şi-l caută prin buzunare. MIHUŢ o priveşte printre gene, cu un zâmbet anume. Tânăra femeie a găsit ce căuta: micul sul de hârtie cu pecetea împărătească. Când se pregătea să şi-l strecoare în corsaj, „adormitul" o interpelează.

MIHUŢ *(liniştit)*: Ţţţ! Ţţţ! Ţţţ! Nu-i frumos ce faci!... Fii cu-

www.dacoromanica.ro

minte, că chem şoricelul.

DOAMNA *(foarte încurcată, vrea să pună „salvconduct”-ul la loc)*: Credeam că e un bilețel de amor.

MIHUȚ *(imperturbabil)*: Deschide-l!

DOAMNA *(sufocată)*: Să... rup sigiliul... **acesta***?*

MIHUȚ *(acelaşi joc)*: Bineînțeles!

Prea emoționată de operație ca să creadă într-adevăr minciuna cu „bilețelul de amor”, DOAMNA rupe sigiliul şi desface rubanul de mătase, în timp ce MIHUȚ, fără să se scoale din pat, îi urmăreşte pe față impresia fiecărui gest. Este evident că o paşte o surpriză care pe el îl distrează de pe acum. DOAMNA desface sulul şi dă să-l citească la lumină, îl întoarce pe toate fețele, la început mirată, apoi furioasă. Nu era decât o simplă bucată de hârtie albă, într-un misterios, dar autentic ambalaj imperial.

DOAMNA *(furioasă):* Ce farsă e asta?

MIHUȚ *(insinuant ironic)*: Dar, **chérie**, ar trebui să fi fericită că nu-i un „bilețel de-amor” ! *(Râde.)* Nu-i aşa? !! *(Râde cu hohote.)* Păcat. Domnul Von Wismar n-o să-ți dea nici un premiu pentru asta! *(Râde, întinzând brațele spre dânsa.)* Ei, lasă, nu te supăra, că ți-l dau eu !

DOAMNA ar vrea să țipe de necaz, dar îi vine să şi râdă de caraghioslîcul situației. Vede cana de porțelan de pe lavoar, o apucă şi o azvârle spre Mihuț, care o prinde şi i-o restituie, ca pe o minge. Dar ea n-a observat-o venind şi cana se sparge lângă picioarele ei. Speriată, tânăra DOAMNĂ sare drept în brațele „salvatorului” care o primeşte în plin şi patul se rupe cu ei.

*

A doua zi, MIHUȚ se prezintă la locuința filosofului. Ca un

www.dacoromanica.ro

obişnuit al casei, apasă pe clanţă; dar de data asta uşa e închisă. Atunci observă pe tăblia de jos a porţii celei mari un enorm ciocănaş de aramă pe care-l loveşte răsunător. Lovitura trezeşte ecourile casei şi un slujitor famelic în livrea îl introduce. LEIBNIZ e la locul lui, umblând în jurul pupitrului său ca un leu în cuşcă şi gesticulând de unul singur.

LEIBNIZ: **Cher monsieur** Galatzin, mă tem că ai avut dreptate în privinţa optimismului meu nelimitat...

MIHUŢ *(nerăbdător)*: N-ai găsit...

LEIBNIZ: Ba da, dar... aşteaptă şi vezi. **Primo***:* Majestăţii-Sale Regelui i s-au oferit spre cumpărare nişte „documente fără pereche în lume", contra unei mari sume de bani. Era vorba de importante date politico-militare despre Imperiul otoman. Asta ştiam de ieri. **Secundo**: Aseară, la concert, am informat pe Majestatea- Sa că asemenea date ne vor putea fi oferite de prinţul Cantemir care va publica o carte serioasă cu acest conţinut, şi oferta a fost respinsă. *(Tuşeşte.)* Mă tem chiar că, la auzul numelui prinţului dumitale, ofertantul şi-a retras singur oferta... **Tertio** *(tace încurcat).*

MIHUŢ: **Tertio** ? Un secret?

LEIBNIZ: Nu, un caz de conştiinţă... Iar dacă el n-a făcut-o şi e doar părtaşul ei inocent, fapta rămâne totuşi imorală, şi-l târăşte în eroare: e legea atracţiei intime a lucrurilor...

MIHUŢ *(a luat loc şi se joacă cu motanul filosofului, stăpinindu-şi nerăbdarea, ca un discipol studios)*: Desigur.

LEIBNIZ: Este şi părerea ducelui de Holstein, vărul său, care l-a convins să renunţe la jocul acesta şi să restituie autorului manuscrisul.

www.dacoromanica.ro

MIHUȚ *(fericit, dar neîncrezător)*: Aveți manuscrisul, domnule Leibniz?

LEIBNIZ: Din păcate, nu. Manuscrisul nu este în Berlin, iar domnul baron La Mare a plecat...

MIHUȚ: La Amsterdam?

LEIBNIZ *(mirat)*: Da. De unde știi?

MIHUȚ: Mi-a șoptit motanul dumneavoastră, care e un pesimist iremediabil. Mulțumesc, **Herr Doktor** și la revedere. MIHUȚ s-a ridicat, salută, ceremonios cu călcâiele lipite, depune motanul în brațele filosofului și face stânga-mprejur.

LEIBNIZ *(se uită după el năucit, ținând motanul de coadă și mângîindu-l în răspăr)*: **Unmöglichkeit**!...

*

Întruniți într-un sobor restrâns, boierii moldoveni îi primesc pe cei doi boieri munteni, trimiși ai lui Brâncoveanu. Tot ce urmează poate să se filmeze repede, fără multe insistențe pe text, sau imagini. De pildă, Cantemir, înconjurat de Neculce, Costin și Russăt și având în față pe Toader, care-i însoțește pe muntenii David CORBEA și Toma CANTACUZINO, îi primește și le face semn să ia loc etc. Dar e preferabil, ca aparatul să intre pe o conversație deja începută.

CANTEMIR: Boierii români, David Corbea din Brașov și Toma Cantacuzino, ne-au adus veşti bune din Valahia. Aș fi bucuros dacă vechea vrăjmășie dintre neamurile boierești de cele două părți ale Milcovului ar lua sfârșit și ne-am îndrepta, cu unire, truda și strădaniile, spre dreptățile și belșugul strămoșesc al românilor.

RUSSĂT: Măria-Ta, dar însuți, în *Istoria ieroglifică,* ai arătat că între Brâncoveni, Cantacuzini și Cantemireşti nu-i

www.dacoromanica.ro

loc de pace.

CANTEMIR: Aceea e istorie din cărți. Eu sânt Cantemiresc şi zic că se poate.

TOMA: Eu sânt Cantacuzin şi zic că se poate.

RUSSĂT: Fiindcă eşti rudă cu doamna Casandra. Dar Corbea ce zice ?

CORBEA: Eu zic că mai întâi să sfârşim cu neîncrederea boierească, ce are şi dânsa nişte socoteli prea vechi şi nu prea curate. Norodul doreşte dreptate şi frăție între români, că ne-a încolțit vrăjmaşul răuvoitor de toate părțile.

RUSSĂT: Boierii ştiu mai bine decât prostimea ce e bine pentru țară.

CANTEMIR: Ştiința înțelepciunii nu în scaunele trufaşe şi înalte, ci-n capetele plecate şi învățate sălăşluieşte.

COSTIN: Țara e mică.

CANTEMIR: Mărimea sufletului, nu după statul trupului se măsoară. Ce vrea să ştie vărul nostru Constantin Brâncoveanu, prietene Corbea?

CORBEA: Întreabă dacă în cazul unui atac otoman vă veți apăra cu armele, căci dânsul e gata să-ți trimită în ajutor douăzeci de mii de munteni, dacă sar şi ruşii, bineînțeles.

CANTEMIR: Țar Petru mi-a spus asta şi i-am răspuns că Moldova nu vrea război, dar dacă îi va fi impus se va apăra.

CORBEA: Ce angajamente v-ați luat față de austrieci?

CANTEMIR: Dar Brâncoveanu?

CORBEA: Măria-Sa a primit ca recompensă pentru serviciile făcute Curții din Viena titlul de „principe al Imperiului".

CANTEMIR: Înseamnă că şi-a strămutat averile acolo, ca să le poată ajunge dacă socotelile i se-ncurcă.

www.dacoromanica.ro

Toma: Țar Petru i-a făgăduit...

Cantemir: Știu ce i-a făgăduit! Ca şi mie. Dar nu refugiați în Rusia sau în Austria ne vom bate pentru țară, ci pe pământul românesc.

Neculce: Asta cam aşa e. Dar surghiunitul n-are alegere.

Costin: Dacă e bogat, are!

Cantemir: Bogăția sporeşte prietenia, dar şi neprietenia; mai bine sărac şi curat.

*

0 gravură sau un tablou de epocă, ne descoperă peisajul olandez de la periferia portului Amsterdam, asemănător cu acela al tuturor porturilor baltice (de pildă, cu Rostock): dune cu smocuri de rogoz tăios, mori de vânt, nori plumburii şi rafale de ploaie întrerupte, în acel anotimp, de clipe de lumină palidă şi de senin trecător.

În lumina dimineții, la orizont se întinde-n zare, abia unduind, cearşaful murdar al lui Zuider-See, punctat de pânzele albe ale corăbiilor.

La mal, o pădure de catarge, cu pânzele strânse, împung cerul scund şi un furnicar de oameni se îngrămădesc, urcând şi coborând de pe punțile navelor de comerț.

Clădirea amiralității este trainică şi impozantă, în stilul caselor întărite cu grinzi negre frumos încastrate în zidul roşu sau alb al acestor construcții care supraviețuiesc încă în nordul Europei, împrumutându-le farmecul lor specific.

În Biroul căpităniei portului, care seamănă cu o cabină de pe o navă amiral, domnul ERASMUS, pe care-l cunoaştem de la Iaşi şi Constantinopol, stă de vorbă cu MIHUȚ care este îmbrăcat într-un costum ce nu-l deosebeşte de proprietarii şi comandanții de nave din această parte a Europei, de la

www.dacoromanica.ro

începutul veacului al XVIII-lea.

ERASMUS: Sânt profund dezolat de supărarea Prinţului şi dacă omul dumitale e aici, n-are să ne scape.

MIHUŢ: Aveţi vreun indiciu?

ERASMUS: O navă engleză a intrat ieri în port, sub pavilionul ducelui de Marlborough. E o navă militară cu misiuni speciale. Îl cunosc pe comandant. Trage de obicei la „Sirena", un han cam deocheat, dar vesel.

MIHUŢ *(zâmbind unei amintiri)*: Cunosc localul.

ERASMUS: Vino diseară acolo.

*

Seara. După ce coteşte pe o uliţă dosnică, ferindu-se să nu dea peste nişte marinari beţi, MIHUŢ se opreşte dinaintea tavernei cu firma „Meermin". Firma de tablă, pictată grosolan; legăna în bătaia vântului trupul unei femei blonde cu coadă de peşte, întinzând braţele-i goale şi voinice spre un marinar cu pălăria pe cap şi în mână cu o cană de bere.

Înăuntru, MIHUŢ redescoperă fauna porturilor pe care o cunoscuse bine cândva: corsari în libertate, căpitani şi şefi de echipaje fără angajament sau marinari în cursă, olandezi, francezi, portughezi, mauri, unii legaţi la cap cu basmale colorate, cu cizma trasă pe piciorul gol, alţii în uniforme părăduite, cu perucă şi ciorapi de mătase şi cu sabia atârnând de cureaua lată, trecută peste piept în diagonală; alţii în haine scurte de piele sau muşama, cu pălării pescăreşti şi cu o secure mică la şold, sau sprijiniţi în cange. Beau şi cântă. legănându-se în ritmul cântecului, antrenând în cheful lor puţinele femei din locandă.

MIHUŢ s-a aşezat într-un colţ retras, după ce şi-a plătit la tejghea un „brandewijn" – un rachiu olandez aspru. Discreţia

www.dacoromanica.ro

lui se dovedeşte zadarnică, fiindcă doi marinari portughezi l-au şi remarcat, arătându-l cu degetul şi altora, cu care veniră, radioşi, la masa lui, în frunte cu SUEDEZUL să-l îmbrăţişeze şi să-l pună, după datină, să-şi plătească „rândul pentru toţi”.

SUEDEZUL: **Leve**, vivat... Trăiască viteazul Kapitein Miguel Saõ Miguel!

PORTUGHEZUL: Trăiască „cuţit-zburător”, zeul Azorelor!

Masa lui MIHUŢ se umple de musafiri de tot felul, cunoscuţi şi necunoscuţi, cărora el le plăteşte bucuros „rândul pentru toţi”.

În celălalt colţ al tavernei, o masă de marinari englezi, mai puţin puşi pe chef, purtând pe panglica pălăriilor semnele echipajului navei „The Hawk” despre care vorbise Erasmus. Beau tăcuţi, privind câteodată în jurul lor. Aşteptau, desigur, ceva sau pe cineva. în capul mesei, un personaj ciudat. Acesta nu e ofiţer; poartă perucă, tunică albastră cu cravată bogată, franceză, brâu persan, sabie la diagonală şi cizme cu carâmbii înalţi şi e tratat de ceilalţi cu un amestec de frică şi deferenţă. Prezenţa personajului a atras atenţia prietenilor lui MIHUŢ, şi unul dintre ei îl identifică.

SUEDEZUL: E „Mordenaar”...

PORTUGHEZUL: Adică?...

SUEDEZUL: „Ucigaşul”, omul fără patrie, acum văd că e în slujba englezilor.

Uşa se deschide şi intră Erasmus, cu pipa lui de porţelan între dinţi, scuturându-se de ploaie ca un dulău ciobănesc. După ce face din ochi turul cârciumii, îl observă pe MIHUŢ şi e văzut de acesta, care se ridică de la masă şi-l urmează către colţul tejghelei, unde Erasmus face un semn patronului,

www.dacoromanica.ro

pentru două pahare de brandy.

ERASMUS *(arătând spre masa lui, plină de lume)*: Nu-ți pierzi timpul.

MIHUȚ: Poate că nu...

ERASMUS: Am vorbit cu Sir Percy, noul comandant al „Şoimului". El are împuternicirea să comunice omului dumitale că, din motive politice, ducele de Marlborough nu mai e interesat în afacerea cu documentele secrete.

MIHUȚ: Vine aici?

ERASMUS: Sir Percy este un aristocrat... Comunicarea i-o va face altcineva.

Erasmus arată din cap spre masa echipajului lui „The Hawk" pe personajul ciudat care acum îşi curăță unghiile cu un stilet.

MIHUȚ: „Mordenaar"?

ERASMUS: Exact. îl cunoşti?

MIHUȚ: Nu.

ERASMUS: Nici nu-ți doresc!... Cred că misiunea mea s-a cam terminat.

Cei doi ciocnesc paharele de brandy olandez, apoi Erasmus plăteşte şi pleacă, dar MIHUȚ mai zăboveşte puțin la tejghea, urmărindu-i pe „englezi".

Cel aşteptat soseşte. LA MARE arată obosit şi pare să-şi fi pierdut mult din trufia lui. MORDENAAR ridică un deget şi LA MARE vine direct la el.

Între „englezi" are loc o conversație destul de agitată, apoi pe fața lui LA MARE se aşterne o dezolare atât de jalnică, încât MORDENAAR îl bate pe umăr, consolator, oferindu-i să ciocnească cu el un pahar de whisky. La un moment dat, privirile lor se întâlnesc. Nu încape îndoială că fiecare îşi aminteşte bine de celălalt. Aici s-au întâlnit în sfârşit, fiecare

www.dacoromanica.ro

ştiind ce vrea celălalt de la el.

LA MARE îi spune ceva „Ucigaşului”, iar acesta îl măsoară din ochi pe MIHUȚ, cu un zâmbet rece de dispreț.

MIHUȚ, cu paharul în mână, se duce agale la masa lui. Acolo schimbă, în şoaptă, câteva vorbe cu prietenii lui care privesc, la rândul lor, spre masa „englezilor”.

Cheful continuă, dar un minut mai târziu, în jurul lui „Mordenaar” începe să se adune „lepra” portului din cârciumă, printre care şi un uriaş hidos, pe jumătate gol, cu ochii încrucişați, care vorbea prin semne. Între cele două tabere se face curând un gol neliniştitor. Câțiva consumatori cumsecade o şterg pe nesimțite, pe uşa din dos.

Aruncând priviri duşmănoase „englezilor”, alți marinari francezi vin să întărească rândurile grupului lui MIHUȚ care, în timpul acesta, nu-l scapă din ochi pe LA MARE, pus evident sub protecția „Ucigaşului”.

Observând că LA MARE se uită spre uşă, pesemne cu gândul de a dispărea neobservat în timpul scandalului ce n-avea să întârzie, MIHUȚ azvârli o pungă cârciumarului, care o prinse din zbor şi se îndreaptă, liniştit spre ieşire. Un marinar „englez” îi pune o piedică şi MIHUȚ se poticni, apoi se întoarse spre autorul „glumei”.

ENGLEZUL *(batjocoritor)*: **I’am sorry , sir**.

MIHUȚ îşi continuă drumul, fără să răspundă, dar după primii doi paşi simte, pe la spate, apucându-l o labă, ca o menghine. Se-ntoarse pe călcâie şi dădu față cu mutul. Monstrul cu cercel de mărgăritar îl țintui cu o privire tâmpă şi rece. Un rânjet de bestială satisfacție îi întinse buzele către urechi fără să-i dezgolească dinții. Ridicase o ghiulea mică cu colț de fier, legată de un lanț scurt, al cărui mâner masiv

www.dacoromanica.ro

îl ținea în palmă. O armă barbară folosită de piraţii mărilor sudului în lupta corp la corp.

MIHUȚ îl apucă brusc pe uriaş de umeri, îi propteşte un picior în burtă şi se aruncă pe spate, trăgând namila peste el. Surprins, Mutul nu-şi lasă imediat prada, ci doar scapă din mână acel groaznic buzdugan, iar în secunda următoare e proiectat ca dintr-o catapultă pe lespedea podelii cu faţa-n sus, izbindu-se cu ceafa de un prag de piatră. Ca la un semnal, asupra lui Mihuț năvăleşte „lepra". MIHUȚ sare în picioare, culege ghiuleaua de pe jos şi, croindu-i pe câțiva, îşi face pârtie spre ieşire. Prietenii săi dau năvală peste ceilalți şi începe bătaia. Întinde mina spre clanța uşii, când glasul Portughezului îl avertizează:

PORTUGHEZUL: Miguel, fii atent!

MIHUȚ se apleacă la timp, căci cuțitul mutului se înfige adânc în scândura groasă a uşii, la numai o şchioapă de creştetul său. Privirea ştearsă a gigantului încă mai urmărea traiectoria cuțitului, când ghiuleaua zbură şi-l izbi între ochi, lungindu-l, de data asta definitiv, la pământ.

Ieşind în stradă, MIHUȚ are surpriza de a-i vedea pe LA MARE, un ENGLEZ şi pe MORDENAAR aşteptându-l cu săbiile scoase.

După o clipă de deliberare, MIHUȚ trage sabia şi, sărind la ENGLEZ, îl dezarmează cu o mişcare iute şi are răgazul să-i administreze şi un dos de pumn care-l aruncă într-un canal. Lupta cu ceilalți doi nu e uşoară, fiindcă se arată meşteri la scrimă, în special MORDENAAR, care-l şi răneşte uşor. Atrăgându-l pe LA MARE spre sine, MIHUȚ reuşeşte să-i zboare sabia din mână. Dar în acel moment un glonț îi şuieră pe la ureche. La zece metri de el, MORDENAAR stă cu două

www.dacoromanica.ro

pistoale-n mână îndreptate spre el.

MORDENAAR *(ironic)*: **Are you saved, mister Galatzin ?**

În aceeaşi clipă, LA MARE îi pune pistolul său în coaste şi-i ia sabia din mână. MIHUŢ întoarce capul spre ultimul său agresor şi răspunde, resemnat, „Ucigaşului".

UCIGAŞUL trage iarăşi şi mai are vreme doar cât să audă răspunsul întreg, înainte de a se prăbuşi, cu gâtlejul retezat de cuţitul aruncat pe la spate de MIHUŢ.

MIHUŢ: **No, thank you, mister Mordenaar!**

Înmărmurit la vederea unui cuţit care zburase mai iute decât glonţul, LA MA RE dispare într-o fundătură, apoi un tropot de cal răsună pe caldarâm. Furios că-i scapă, MIHUŢ aleargă la grajdul „Sirenei" şi încalecă.

Tropotul galopului său răsună pe urmele fugarului. În lumina slabă a lunii începţoşate, două siluete de călăreţi gonesc printre dune, pe malul mării.

Distanţa dintre ei se micşorează. LA MARE trage în urmă un foc de pistol. Peste zece paşi, calul lui se poticneşte şi-l aruncă din şa, pe plaja udă.

Acum sânt faţă-n faţă. LA MARE, înspăimântat şi mizerabil; MIHUŢ, scârbit şi obosit. Calul său paşte pe dună, alături.

LA MARE : Ce vrei de la mine ? De ce mă urmăreşti ca umbra morţii ?

MIHUŢ: Nu ştii?

LA MARE: Nu ştiu.

MIHUŢ: Domnule La Mare, ducele de Holstein e dezolat că are un hoţ în familie. Dumneata eşti ruşinea familiei.

LA MARE: Nu-i adevărat. Europa trebuie să se apere contra invaziei otomane şi din nefericire regii ei nu-şi dau seama de pericol... Rolul meu este salvator...

www.dacoromanica.ro

Mihut: Rolul dumitale s-a sfârsit. Unde e manuscrisul? La Fripp ?... Unde e Fripp ?

LA MARE tace, ca o fiară încolțită. MIHUȚ se apleacă asupra lui, îi trage pumnalul de la cingătoare și-i propteşte vârful în beregată.

Mihuț: Ascultă. Azi am ucis doi oameni din cauza dumitale. Mâine, când vei fi găsit aici, se va spune că „ruşinea familiei" şi-a pus singur capăt zilelor. E o moarte frumoasă, sinuciderea, pentru un baron dezonorat.

La Mare *(îngrozit)*: Nu vreau să mor.

Mihuț: Unde e? Răspunde!

La Mare *(cu glasul sugrumat)*: La... Viena...

Răsuflând foarte greu, cu ochii ieşiți din orbite, LA MARE îşi pune mâinile la gât şi la inimă şi se ghemuieşte răpus de o durere, în piept, zvâcnind dezarticulat, tot mai încet, din picioare. O criză de cord, fără scăpare. Când MIHUȚ îi priveşte pupilele inerte, omul e înțepenit.

*

În aceeaşi seară, la Viena, în casa Baronesei de HERMANSTADT, mătuşa ANCĂI, unde am părăsit-o, are loc o nouă sindrofie, cu muzică şi conversație de salon.

O doamnă cântă muzică de Bach, cu o îndemânare care o cucereşte definitiv pe tânăra ardeleancă, iar după aplauzele de rigoare, ANCA se duce şi-i mărturiseşte admirația ei.

Anca *(cu lacrimi în ochi)*: Doamnă, cântați o muzică îngerească, cu mâini de înger. Nimeni nu vă putea fi profesor decât Cerul însuşi.

Baroana de Hermanstadt *(încercând s-o „civilizeze")*: Dar Anki dragă, cum te poți adresa astfel **sans façon** doamnei de Braunswick?

www.dacoromanica.ro

Anca *(gafînd îngrozitor)*: ...„Regina?"

O tăcere penibilă se aşterne pentru câteva clipe. ELISABETA DE BRAUNSWICK, favorita regelui CAROL al VI-lea al Austriei, nu pare însă defel ofensată de stângăcia admiratoarei ei, ba chiar dimpotrivă. O ia graţios de mână, şi o aşază la pian lângă dânsa, sărutând-o pe obraz.

Baroana de Braunswick *(la ureche)*: O iau ca o urare, *(Tare.)* **Vieni, car a mia piccola ucelina selvaggia**, hai să cântăm împreună bucata asta de Rosetti.

La patru mâini, micul concert improvizat începe greu, apoi continuă cu brio, în timp ce întreaga asistenţă se strânge în jurul celor două frumoase interprete.

O Bătrână Doamnă *(acră):* A cucerit-o pe amanta Regelui. Fata asta, nepoata baronesei de Hermanstadt, va face carieră la Viena. Ce spui, domnule De Syré?

De Syré: **Elle le mériterait bien.**

*

ELISABETA DE BRAUNSWICK, vioaie, într-o splendidă toaletă de promenadă, înainte de dejun, iese dintr-o somptuoasă încăpere a Palatului regal, salutată până la pământ de toţi pe care îi întâlneşte, nobili şi servitori. Cu un pas voit ager, care să-i sublinieze supleţea unei tinereţi ce nu trebuie contestată, favorita regelui iese apoi din palat pe poarta dinspre grădină, unde o aşteaptă la scară trăsura cu patru splendizi lipiţani.

În trăsură o aşteaptă ANCA, invitată la plimbarea matinală a Doamnei. Valetul sare din spatele trăsurii şi coboară treptele scăriţei, deschizând portiera.

Baroana de Braunswick *(aşezându-se lîngă Anca)*: Am trecut să-i spun bună dimineaţa Regelui. E plictisit că in-

www.dacoromanica.ro

tră într-o conferință cu militarii.

Trăsura porneşte pe aleea parcului şi iese pe poarta palatului, în ulița mare, în traficid obişnuit de carose, litiere şi pietoni ai Vienei habsburgice în plin avânt spre marele ei viitor metropolitan.

*

În camera de consiliu militar a Regelui CAROL al VI-lea, decorată într-un baroc masiv, cu colecții de armuri apusene şi orientale şi cu tapiserii marțiale, de-o parte şi de alta a mesei mari pe care e întinsă o hartă a Europei, şed cele două tabere ale Consiliului său: partizanii lui EUGENIU DE SAVOIA şi camarila „spaniolă".

Între ei este nu numai o categorică deosebire de păreri politice, dar şi o diferență vestimentară vizibilă, aceştia din urmă, gravi şi solemni, preferând ceremonialul spaniol şi costumul negru. Deşi cu înclinații artistice şi chiar sportive, regele CAROL al VI-lea se îmbracă la fel. Blând, obtuz, inert, rece, conservator, este incapabil să se decidă între cele două fracțiuni rivale. Singurul său țel este să-i asigure Mariei Tereza, fiica lui, o moştenire sigură şi bogată şi bineînțeles succesiunea la tron. EUGENIU DE SAVOIA, strateg şi bărbat de stat, devotat aspirațiilor Austriei habsburgice şi expansiunii ei europene, nu aprobă aventurile „hispanicilor" care urmăresc alianțe şi războaie mondiale de cotropire, visând la vechiul imperiu spaniol de peste mări.

Eugeniu de Savoia: Tratatele de pace ne-au adus Țările de Jos spaniole şi posesiunile italiene; nu putem apăra mai mult. *(Bate cu bastonaşul său de argint în hartă, indicând capitala.)* Viena a fost până mai ieri o forțăreață de graniță împotriva invaziei turceşti. Acest bastion

www.dacoromanica.ro

pierde prin dispersiune, Majestate.

Regele Carol al VI-lea pare convins, şi-l aprobă, moţăind din cap impasibil.

VON STARKENBERG *(hispanic prin interese şi adversar din invidie):* Majestate, Prinţul Eugeniu de Savoia, dacă înţeleg bine, consideră expansiunea Imperiului austriac o „dispersiune": *(Cu intenţie.)* Monarhia nu poate lăsa succesiunii sale un modest „bastion", ci un imperiu grandios.

CAROL al VI-lea îl aprobă şi pe acesta, vădit încurcat, dar cu aceeaşi morgă şi inerţie.

CAROL AL VI-LEA: Prinţul crede că războiul cu Turcia este inevitabil ?

EUGENIU DE SAVOIA: Inevitabil.

CAROL AL VI-LEA: Ce ne poate aduce o victorie?

EUGENIU DE SAVOIA: După mine, e preferabilă extinderea posesiunilor monarhiei pe malul sudic al Dunării: Belgradul, Timişoara şi Oltenia până la râul Olt.

CAROL AL VI-LEA: Bine, dar pe Brâncoveanu l-am făcut „prinţ al Imperiului", i-am garantat integritatea.

EUGENIU DE SAVOIA: Ar fi, din punct de vedere strategic, o bună pază pentru viitor. Şi-am avea, ca guvernator imperial, un prinţ român.

VON STARKENBERG: Utopie. Turcii nu se vor retrage pe uscat! Ne trebuiesc posesiunile maritime care au asigurat gloria coroanei spaniole şi a Casei de Habsburg.

EUGENIU DE SAVOIA: Franţa nu va admite. La Versailles, marchizii şi prelaţii spanioli urmăresc tot asta, dar în avantajul lor. întrebaţi-l pe cavalerul De Syré... Cardinalul Albertoni are un plan foarte primejdios: un

www.dacoromanica.ro

imperiu tânăr, mauro-spaniol...

Von Starkenberg: Calomnie! Pentru asta, acest francez obraznic ar trebui arestat şi...

Carol al VI-lea *(plictisit):* La Viena nu se arestează solii străini. *(Cu un calm machiavelic.)* Iar cardinalul Albertoni va fi invitatul nostru la viitoarea partidă de vânătoare de la Schonbrunn... E sărac si ambiţios, iar hegemonia Franţei în Europa este, ca şi regele ei, cu un picior în groapă.

*

Trăsura cu cele două doamne îşi continuă plimbarea la trap. Din spate se apropie o carosă condusă de un vizitiu maur, care vine cu o iuţeală imprudentă spre echipajul baronesei şi trece pe lângă ei, mai departe.

În momentul când cele două portiere se alăturaseră, doamna de BRAUNSWICK observă, pe degetul bărbatului care-şi odihnea braţul pe marginea carosei străine, un magnific smarald care îi atrage atenţia.

Doamna de Braunswick: Vai, ce smarald superb!

ANCA îl observase şi ea; pentru o clipă inima încetă să mai bată. Zărise piatra, înaintea ducesei şi recunoscuse inelul furat, inelul DOAMNEI CASANDRA, din seara de pomină de la Iaşi. Tremurând toată, găseşte totuşi puterea de a nu-şi da taina în vileag; dar cum să dea de omul care-l purta ?

Anca: Frumoasă, Doamnă, nu v-ar amuza să aflaţi cine e posesorul acelui superb juvaer?

Doamna de Braunswick: De ce nu, păsărico? În definitiv, dumnealui a avut impertinenţa să ne întreacă trăsura.

Se porneşte o cursă nebună între cele două carose, fiecare dintre vizitii dorind să-şi arate destoinicia. Trecătorii se

www.dacoromanica.ro

lipeau de ziduri, speriați de această cursă inexplicabilă. Opriră, scară la scară, dinaintea Schweizerhoff-ului, cea mai veche aripă a castelului Hoffburg, palatul imperial.

Doamna de Braunswick: **Ah, ecco!** Tocmai voiam să fac o scurtă vizită unchiului meu, guvernatorul palatului. Am auzit că a fost bolnav... **Mi scusi**?!

De fapt, jenată la gândul că domnul din caleașca rivală și-ar fi putut imagina că fusese urmărit din frivolitate, DOAMNA de BRAUNSWICK luase această hotărâre și nu din grija subită față de sănătatea bătrânului său unchi. Domnul FRIPP, care abia coborâse din trăsură, se dădu la o parte salutând, modest și contrariat, apoi o urmă la o distanță respectuoasă, prin șirul de lachei ce ieșiră imediat să o întâmpine. Rămasă singură în trăsură, ANCA are tot timpul să privească pe ucigașul fratelui ei, pe hoțul operei lui Cantemir, jurându-și să nu-i scape de data asta. Era îmbrăcat fără deosebite preocupări de eleganță; probabil că ajunsese de mult la fundul pungii umplute la Brașov. Părea destul de tânăr cu peruca lui neagră, dar trupul deșirat, chipul spân smochinit și buza de jos răsfrântă, cu spume la colțurile gurii, îi dădeau un aspect respingător și bătrânicios, de șarpe în năpârlire. Puțin mai târziu DOAMNA de BRAUNSWICK își reluă locul în carosă, încântată de vizită și echipajul își reia plimbarea.

Doamna de Braunswick: Închipuiește-ți, **carina**, aflu că Regele organizează săptămâna viitoare o vânătoare la Schönbrunn și nu mi-a spus nimic... S-au adus lupi sau cerbi, sau ceva asemănător... Va veni toată curtea... Știi să tragi?

Anca *(nerăbdătoare)*: Binișor. Dar, frumoasă Doamnă, omul acela... cu smaraldul?

www.dacoromanica.ro

Doamna de Braunswick: Ah, **gia dimenticavo**. Domnul acela locuieşte aici, într-o aripă secundară. Se pare că a venit să încheie o afacere importantă cu un cardinal spaniol, sau ceva similar... *(Schimbă vorba, distrată.)* Nu vrei să luăm ceaiul la mine?

*

La hanul cu firma „POSADA-GASTWIRT" de la poalele castelului din Ulm, la trecerea vadului Dunării pe bac, se îngrămădesc trăsurile. Rândul îl ţine hangiul, dar de data asta nu reuşeşte din cauza unor militari spanioli în uniformele lor negre cu cruci brodate cu fir de argint în dreptul inimii, semeţi şi aroganţi, care-l terorizează.

O trăsură cochetă, fără a fi mare şi luxoasă, cu numai doi cai, vine la rând. Dar vizitiul celor doi spanioli a tras în faţa ei somptuoasa lor carosă, cu patru cai, mai înainte ca hangiul să fi dat dreptate de cauză stăpânilor lui. Unul dintre spanioli, locotenentul TEDESCHI, îşi ia rămas bun, în batjocură, de la proprietar.

Tedeschi: **Adios, posadero!** Gastwirt, câine râios, la revedere.

Spaniolii se îndreaptă, râzând, spre trăsura lor, când din cealaltă coboară furios un ofiţer francez, cu aer de muşchetar „după douăzeci de ani". Îl recunoaştem pe cavalerul DE SYRÉ.

De Syré *(interpelându-i)*: Să vă fie ruşine, domnilor spanioli, să vă purtaţi astfel într-o ţară care suferă tocmai din pricina prea marei delicateţi cu care vă tratează!

La această ofensă directă, cei doi trag săbiile şi se apropie ţanţoşi, siguri de izbândă fără luptă. Acum observăm că lui DE SYRÉ îi lipseşte braţul stâng, fiindcă mâneca vestonului îi atârnă inertă, prinsă sub cingătoarea săbiei.

www.dacoromanica.ro

Tedeschi: Chirurgul care v-a operat astfel, Domnule De Syré, a fost generos, dar nechibzuit că v-a lăsat limba... Dacă nu vă retrageți cuvintele, vom fi obligați să-i desăvârşim opera.

De Syré: Pe cine văd? Domnul Tedeschi? Fugarii şi laşii care-şi părăsesc camarazii pe câmpul de luptă, îşi recapătă curajul la adăpostul camarilei?

Lamele se încrucişează şi se ciocnesc furios. Cu toate că mândrul cavaler îşi ține la respect adversarii, aceştia adoptă o tactică pe care el o înțelege, dar prea târziu; prins din două părți, avea să fie curând azvârlit în Dunăre. Nimeni din cei de față nu îndrăzneşte să intervină, ofițerii spanioli dovedindu-se oameni dibaci şi fără milă.

Atunci din rândul pasagerilor rânduiți la poarta „Posadei" unul păşeşte pe ponton, bătându-l pe umăr cu vârful spadei, pe numitul TEDESCHI.

Mihuț: Presupun că aici e un loc liber, señor... O partidă de cărți cu „mână moartă" n-are, zău, nici un haz. Permiteți-mi să intru al patrulea.

Înşelat de aspectul paşnic al călătorului, TEDESCHI se năpusteşte, fără a răspunde, asupra lui MIHUȚ. în vremea asta, rămas cu un singur adversar, DE SYRÉ deveni iarăşi stăpân pe situație.

Oprit la primul asalt de o splendidă gardă, TEDESCHI îşi pierde cumpătul şi bate în retragere. Trecând la atac, MIHUȚ îl conduce, cu mici volute, spre locul unde adineauri cei doi îl încolțiseră pe francez. Ajuns acolo, nu se mai joacă. Efectul loviturilor lui sigure începe să se citească în ochii înfricoşați ai ofițerului.

Mihuț: Purtați semnul crucii pe piept, señor. Acum îl veți

www.dacoromanica.ro

purta pe frunte...

Cu o lovitură sigură, vrednică de faimoasa botte de Nevers*, el îl crestează între ochi. TEDESCHI pune mâna pe fruntea rănită şi, când se uită în palmă, vede crucea scrisă cu sângele lui.*

MIHUȚ *(acelaşi joc)*: Vă invit, seńor, să faceți o baie în Dunăre, cât mai sânteți în viață... Număr până la trei... Unu... doi...

La „doi", sabia locotenentului zboară în apă iar posesorul ei, fără să mai aştepte pe „trei" plonjează şi el, îmbrăcat cum era şi cu tricornul pe cap, în râsul general al clienților hanului, care privesc ca la panoramă. Se întoarce spre francez exact când acesta, mai puțin „jucăuş" decât MIHUȚ, luase drept țintă crucea de pe pieptul spaniolului şi o perforase fără remuşcări aruncându-l în Dunăre, după amicul său.

MIHUȚ îl salută milităreşte cu sabia, adresându-i-se politicos.

MIHUȚ: Monsieur le Chevalier De Syré, presupun!... Mai serviți în marină?

Cel interpelat astfel se uită la Mihuț, puțin intrigat. Se uită mai de-aproape.

DE SYRÉ: CU cine am onoarea? O-la-la, ce faci pe-aici, căpitane Miguel? Te ştiam în Azore, **cher ami**... Dar ai ajuns la timp ca să-ti datorez viata... **Merçi!**... încotro?

MIHUȚ: La Viena, dacă-mi vine rândul la trăsură săptămâna asta.

DE SYRÉ: Te rog foarte mult să-mi laşi plăcerea de a te acompania, în trăsura mea... Avem un milion de lucruri să ne povestim... Ai cam încărunțit...

MIHUȚ se uită cu strângere de inimă la mâneca goală a cavalerului.

www.dacoromanica.ro

De Syré *(cu un zâmbet trist)*: Amintiri de război, dragul meu... Am lăsat-o pe câmpurile Flandrei, ispăşind prostiile unui mareşal de salon...

DE SYRÉ îl pofteşte în trăsură şi echipajul urcă pe bac. Pe ţărm reîncepe cearta pentru trăsuri; incidentul se uitase, sau era destul de obişnuit pentru clienţii „POSADEI" de la vadul Dunării.

În trăsură, continuă conversaţia dintre cei doi foşti camarazi de arme.

De Syré: Am şi amintiri frumoase... Constantinopolul... Ai auzit, vreodată, în peregrinările dumitale, de Prinţul Cantemir ?

Mihuţ *(mândru)*: Prinţul Cantemir? Bineînţeles, sântem prieteni din copilărie; eu sânt de fel moldovean.

Trăsura îşi continuă calea, ieşind din drumul de prundiş de munte al pădurilor Dunării austriece şi intrând pe drumul mare către Viena.

Zece ceasuri mai târziu, adică la lăsatul serii, trăsura se opreşte dinaintea casei DOAMNEI DE HERMANSTADT. Mihuţ coboară, cu puţinul bagaj, iar DE SYRÉ, după ce-i strânge mâna, pleacă mai departe.

De Syré: **A demain, cher ami.**

Trăsura a dat colţul, când portarul casei îi deschide şi-l lasă să intre, apoi închide poarta după el. Peste câteva minute, la câteva ferestre ale casei se aprind pe rând lumini şi siluete de femei trec grăbite de la una la alta.

*

În salonaşul DOAMNEI DE HERMANSTADT a doua zi, la cafeaua de dimineaţă, la care iau parte ai casei, adică gazda, ANCA şi MIHUŢ şi un invitat, DE SYRÉ, care se vede

www.dacoromanica.ro

că nu este însă aici pentru prima oară. Onorurile casei le face FRAU ROZA, față de care mătuşa Ancăi, ca şi fata, nu pot avea sentimente de stăpâne, fiindcă doica e de fapt un membru al familiei.

Ea are grijă de fiecare lucru, de serviciul de ceai şi de ouăle fierte, de brioşele calde şi de frişcă, de unt şi de miere, de şunca proaspătă şi de cozonac şi muştruluieşte servitorimea, ca la Braşov.

DOAMNA DE HERMANSTADT *(către De Syré):* Mă tem, domnule cavaler şi dragă prietene, că familia mea *(spunând vorba asta îi trimite şi un zâmbet lui Mihuţ)* se grăbeşte să te amestece într-o afacere care ar putea să te coste destul de scump.

DE SYRÉ *(privind la Mihuţ)*: Cu viaţa va plăti altcineva. Miguel, eu am un plan, care ar putea avea multe şanse de reuşită, dacă...

MIHUŢ: Dacă?

DE SYRÉ: Dacă **Mademoiselle** Anca se decide să participe în acea zi la vânătoarea pe care Regele o organizează în cinstea Cardinalului Albertoni şi de unde Fripp nu poate lipsi.

DOAMNA DE HERMANSTADT: Anki, mi se pare că „regina", pardon. Doamna de Braunswick te-a şi invitat... Nu?

ANCA: Dar Mihuţ?

FRAU ROZA *(intervenind în şoaptă, în timp ce schimbă tacâmurile)*: **Frage niclit mehr!...**

Toţi cei de faţă au auzit şi izbucnesc în râs. Anca roşeşte şi se ridică de la masă, aproape plângând de ciudă. MIHUŢ se ridică şi el s-o consoleze. Păcat de mic-dejunul vienez...

*

www.dacoromanica.ro

În pădurea din jurul Schöenbrunn-ului, lângă o fântână țâșnitoare din fața pavilionului de vânătoare, grupul vânătorilor călări şi hăitaşii cu haita se pregătesc de pornire, la chemarea cornurilor.

Grupurile rivale de la Curte se pot remarca şi aici; unii din jurul Prințului EUGEN, iar alții înconjurându-l cu deferență pe Cardinalul ALBERTONI, un personaj impunător, din familia de tipuri pe care Inchiziția spaniolă le-a furnizat din belşug istoriei. Mai inteligent şi mai insinuant decât înaintaşii săi, el se adresează REGELUI cu o modestie curtenitoare în care şiretenia nu transpare decât din privirile circumspecte pe care le aruncă, la răstimpuri, spre grupul advers. Când REGELE, ca să restabilească echilibrul favorurilor, se adresează Prințului EUGEN, Doamna de BRAUNSWICK îl părăseşte pe acesta spre a spune două cuvinte Cardinalului, în spatele căruia se profilează silueta mizerabilă a lui FRIPP, pe care ANCA nu-l scapă din ochi. Toți sânt călare, urmați de lacheii care vor încărca armele. ANCA poartă o jupă de catifea vişinie şi un juste au corps din acelaşi material, cu galon de aur şi manşon de samur. Manşonul este ultima modă, la femei ca şi la bărbați. Pe cap are o tocă a la chasseuse cu o pană albă de struț, peste părul strâns în cochilie, într-un singur ac. DOMNUL FRIPP pare foarte preocupat în grupul „spaniolilor" care îi acordă prea puțină importanță.

Apoi, la sunetul îndelung repetat al cornului şi în lătratul infernal al haitei, vânătoarea începe.

*

Trăsura domnului DE SYRÉ, condusă însă de Ilie, credinciosul surugiu ardelean, trage la intrarea aripei vechi a palatului imperial, administrat de contele VON ERLACH, gazda

www.dacoromanica.ro

provizorie a domnului FRIPP.

Din trăsură coboară DE SYRÉ şi MIHUȚ şi urcă scara de la intrare, după ce acesta îi reaminteşte, printr-un gest, lui ILIE să nu-şi uite consemnele. Vizita fusese anunțată, fiindcă doi lachei se precipită să-i introducă spre apartamentele CONTELUI. Corpul acesta al clădirii, izolat de rest şi acoperit cu iederă sălbatecă, era situat într-o mică grădină ce dădea, dincolo, într-o uliță pe unde exista o intrare secundară. Contele îi aştepta, lângă căminul de marmură, încărcat de obiecte eteroclite, dinaintea unei măsuțe pe care se afla o tavă cu păhăruțe de rachiu, din cristal de Boemia şi o carafă pântecoasă. VON ERLACH, un bătrân nițel obez şi cam ramolit mergea sprijinit într-un baston ca o cârjă episcopală, dar se ținea semeț, ca un fost colonel de cavalerie, ce fusese pe vremuri. Contele o rupea franțuzeşte, fiindcă trăise o vreme în preajma curții de la Versailles şi detesta moda conversației şi muzicii italieneşti ce cuprinsese protipendada vieneză la acea dată.

Von Erlach: Ce plăcere, să te revăd, domnul De Syré... Cum se face că nu eşti la vânătoare ? La mine, se explică *(arată piciorul bolnav)*, dar Domnia-Ta?

De Syré *(arătând cu gest asemănător, mâneca stângă goală)*: Şi la mine, domnule Conte.

Von Erlach: Scuză-mă, uitasem. Şi dânsul, cine e?

De Syré *(prezentându-l pe Mihuț)*: Este aghiotantul meu Domnul Miguel Saõ Miguel.

MIHUȚ salută milităreşte şi Contele îi răspunde moțăind din cap, cu gândul aiurea.

Von Erlach: Să prindem puteri, înaintea excursiei. *(Toarnă băutura în pahare şi-i îmbie să bea.)* Fiindcă vrei să ne

www.dacoromanica.ro

vezi toată casa, nu?

De Syré: *(către Mihuț)*: Domnul Conte Von Erlach face parte dintr-o familie de artiști-arhitecți care preschimbă Viena într-un nou Paris. *(Către conte.)* Mă interesează; de fapt, detaliile interioare, fiindcă vreau să transform micul meu **Hôtel particulier**, în special apartamentele de la etaj.

Von Erlach: Atunci, după mine!

Ținând pasul cu gazda, care urca anevoie, șchiopătând și gâfâind, cei trei bărbați trec prin camerele de la etajul întâi, pe care CONTELE le deschide pe rând, cu câte una din cheile dintr-un inel legat cu o cureluşă de cingătoare.

În fundul coridorului, unul din apartamente n-avea cheie. CONTELE explică disprețuitor și vădit nemulțumit.

Von Erlach: Aici locuieşte un străin. A plecat la vânătoare cu cheia la dânsul, de parcă ar ține aici comorile lui Cresus. **Un pauvre diable, un peu fou...** Să trecem mai departe, pe scara cealaltă.

După un schimb de priviri cu DE SYRÉ, care luă brațul Contelui, ajutându-l să urce treptele de lemn ale scării interioare, Mihuț rămase doi paşi în urmă, culese de pe jos mănuşa pe care camaradul său o lăsase să cadă şi o ascunse în buzunar, apoi îl urmează.

Când ajunseră la al doilea etaj, cavalerul DE SYRÉ observă că pierduse o mănuşă şi se adresă „aghiotantului" său.

De Syré: Miguel, du-te şi caută-mi mănuşa, la primul cat. Pe urmă, coboară şi spune-i vizitiului să tragă jos la scară. Nu mai ieşim pe poarta principală, că sântem obosiți. Hai, grăbeşte-te !

*

www.dacoromanica.ro

Rămas singur, MIHUȚ încearcă nişte chei potrivite, în broasca uşii lui FRIPP. Una se nimereşte, tocmai când un lacheu da colțul, intrând pe coridor. În tăcere, pătrunde în încăperea obscură şi închide uşa după el.

În odaia domnului FRIPP erau puține lucruri. Avea dreptate contele: un pauvre diable! MIHUȚ răscoleşte prin toate ungherele. Zadarnic. Bate în ziduri şi duşumele, dar nimic nu sună a gol. Pe masă, nişte hârtii fără importanță. În dulap. nişte haine uzate şi rufe de dat la spălat, iar deasupra, pe poliță, două rânduri de catastife, cu scoarțele roase. Socoteli vechi, de pe la moşiile contelui. Nici urmă de **Istorie**. *Îl apucă o sfârşeală. Se aşază, înfrigurat, într-un fotoliu imens, din colțul odăii, căptuşit cu piele de Cordoba. Apoi, cuprins subit de o bănuială, deschide iarăşi dulapul şi ciocăneşte tăblia din fund. Zadarnic. Revine la fotoliu şi atunci zări la picioarele lui două din cuiele tapiseriei, cu cap de bronz, căzute din lăcaşul lor. Pipăind tapiseria, simți că e prea tare. Se aşeză încă o dată şi îşi confirmă bănuiala.*

Cu cuțitul său, scoase țintele una câte una. Ieşeau prea repede. Acum dădu peste ceva: un teanc de hârtii, gros de-o palmă, îl trage afară, atent. Desface legătura de sfoară şi înlătură gazeta nemțească în care era învelit conținutul ei şi răsuflă uşurat. Recunoaşte slova lui Cantemir pe prima pagină a operei lui.

Ia manuscrisul subsuoară şi dă să plece, dar se răzgândeşte. În locul lui, vâră unul din catastifele de pe dulap şi bate țintele de alamă, prinzând tapițeria la loc, aşa cum o găsise. Apoi, după ce ascultă la uşă, iese repede.

*

Trăsura aştepta la scară, precum fusese „porunca" lui

www.dacoromanica.ro

DE SYRÉ. MIHUȚ înapoiază, cu o plecăciune, mănuşa „superiorului" său, îl ajută să urce, apoi urcă după dânsul, şi în timp ce Ilie dă bice cailor, CONTELE şi foştii săi vizitatori schimbă salutări de rămas-bun.

Dinspre pavilionul de vânătoare răsună cornurile, un sunet scurt şi altul lung, repetat. Soarele apune. Ziua de vânătoare s-a terminat. Coloana ultimilor vânători se îndreaptă spre locul de adunare. Pornesc, răzleţe, ultimele împuşcături şi tropotul cailor se apropie.

Domnul FRIPP s-a oprit într-un luminiş să-şi potrivească chinga slăbită şi, neîndemânatec, scapă mereu catarama. În faţa lui apare ANCA.

ANCA: Aţi păţit ceva, domnule Fripp?

FRIPP *(neplăcut surprins)'.* Da, nu... Dar de unde mă cunoaşteţi. ..

ANCA: Chiar nu-ţi aduci aminte?

FRIPP: Da şi nu.

ANCA *(scoţându-şi toca şi acul din coc, îşi lasă părul fuior pe umeri)*: Sigur că da!... Iaşii... Ceambulul tătăresc… Ostaşul acela căruia i-ai înfipt pumnalul în coastă...

Surprins şi încremenit, FRIPP se freacă la ochi, ca dinaintea unei vedenii, apoi dă să ridice puşca. Mai iute decât el, ANCA scoate din manşon un pistol şi-l trăzneşte între sprâncene. Deprinşi cu detunăturile, caii se cabrează, dar rămân pe loc. FRIPP a căzut cu umărul în coama calului său şi cu mâna dreaptă atârnând pe oblânc. Ultima rază a asfinţitului se răsfrânge în apa verde a smaraldului Casandrei Doamna. ANCA întoarce calul şi, din mers, i-l trage de pe deget.

Îşi pune arma în tocul şeii, apoi smuceşte frâul şi-o ia la galop, pe urmele celorlalţi.

www.dacoromanica.ro

La pavilion, mulți din oaspeți plecaseră și rămăsese un grup de tineri invitați, înconjurând-o pe DOAMNA DE BRAUNSWICK care se pregătea să se urce în caroșă. ANCA sosi și descălecă repede, lăsând calul în grija unui servitor.

DOAMNA DE BRAUNSWICK *(întâmpinând-o cu brațele deschise)*: Arăți triumfătoare, de parcă ai vânat pe tartorul lupilor.

Anca *(o îmbrățișează, râzând)*: Nici nu știți ce adevăr grăiți, frumoasă Doamnă!

*

Pe drum de seară, trăsura cu ILIE pe capră și cu MIHUȚ călare lângă portieră își urmează, la trap domol, calea spre casă. În trăsură, de data asta, FRAU ROZA doarme ca un înger, cu capul pe umărul ANCĂI.

ANCA ia de pe genunchi un puișor de pernă și i-l pune sub cap, în colțul opus al trăsurii și ea scoate capul pe fereastră, să-l întrebe ceva pe MIHUȚ cu un zâmbet numai teamă și așteptare.

ANCA: Ai să mai vii pe la noi, Mihuț?

MIHUȚ *(în glumă și în serios):* Când mi s-o face chef de însurătoare.

Trăsura, văzută de pe deal, intră, cam obosită, în Poiana Brașovului.

*

La Iași, în odaia de lucru a domnitorului, alături de sala marelui Divan, DOAMNA CASANDRA, purtând pe inelar smaraldul restituit, e la sfârșitul unei convorbiri importante cu soțul ei. Cantemir este îngrijorat de ultimele evenimente.

CANTEMIR: Sosirea lui Iskimne-Agasi în Divan mi se pare cam prea timpurie... Oricum, nu-i de bun augur...

CASANDRA: Crezi că te-ai pripit în înfăptuirea celor făgăduite?

www.dacoromanica.ro

CANTEMIR: Am făgăduit pace şi bună învoire între vecinii mari şi mici...

CASANDRA: Ai fost neprevăzător?

CANTEMIR: Nu ştiu, vom afla.

CASANDRA *(dezolată)*: Ne întoarcem într-alt surghiun?

CANTEMIR *(iritat)*: Nu ştiu, vom afla. Du-te la copii.

DOAMNA se înclină şi iese. Rămas singur, Cantemir aşteaptă, în picioare, să înceapă protocolul intrării în Divan. O ultimă privire spre cufăraşul său cu documentele recuperate, alta spre Hartă, ultima spre însemnele Domniei, de pe masă, pe care un copil de casă vine să le ia, precedându-l, cu pas liniştit, în Divanul cel mare.

*

În sală s-au orânduit după cinuri, boierii de sfat şi boierii de Divan. După ce boierii s-au aşezat la locurile lor, sânt lăsaţi să intre în Divan şi căpitanii de oaste, pârcălabii şi neguţătorii cei mai bogaţi din Iaşi. MIHUŢ e în spatele scaunului. Logofătul cel mare a cerut linişte, anunţînd: „Măria-Sa, Vodă". Toţi cei de faţă strigă-ntr-un glas, de trei ori: „Trăiască Măria-Sa".

CANTEMIR *(aşezându-se)*: Să intre solul Prea-puternicului Sultan.

MIHUŢ *(îl informează, la ureche, pe Cantemir)*: A murit Vizirul, Mehmet...

Cantemir tresare şi se schimbă la faţă.

Este introdus Iskimne-Agasi, urmat de stegar, şi de Secretarul său, împreună cu garda de turci înarmaţi, care se apropie, la trei paşi de scaun.

Solul face temeneaua protocolară şi dă Secretarului să citească porunca Sultanului.

www.dacoromanica.ro

Solul: Citeşte **hiucm-firmanul**!

Secretarul *(citeşte):* „Aleşi şi măriţi boieri, episcopi şi boieri şi voi, supuşii şi robii mei! Sfârşitul vieţii voastre fie fericit !”

Neculce *(în barbă):* „Supuşii şi robii mei...” începe ca pe vremuri.

Russăt *(simte şi el schimbarea)*: I-am spus că s-a pripit. I-am spus.

Secretarul *(urmează):* ...„Prea-supusule al meu bey de Moldova, la primirea acestui cuvânt te vei îngriji să trimiţi peşcheşul obişnuit, dimpreună cu toată zahereaua pentru oştile mele. Apoi, la primăvară, să te găteşti tu şi oastea ta de moldoveni la Bender, pentru a ne fi la îndemână în războiul ce-am hotărât a porni împotriva ţarului Petru.

În tot Divanul se ridică un murmur surd de mirare şi dezaprobare.

Secretarul *(încheie)*: „... Aşa să faci, negreşit şi păzeşte-te să cugeţi sau să făptuieşti altminteri şi dă crezământ sfintei noastre semnături. Dat la Ţarigrad în anul... luna...”.

Ultimele cuvinte ale Secretarului nu se mai aud, fiindcă atenţia noastră se concentrează asupra chipului lui Cantemir care exprimă o puternică emoţie.

Cantemir: Războiul...

*

Ploi şi lapoviţă pe drumurile Moldovei cuprinsă de nenorocirea războiului dintre cele două împărăţii. Cunoaştem drumul acesta al Stănileştilor. Satele sânt pustiite, plugurile de lemn uitate pe mirişti, conacele arse. La Hanul Hagiului, pârjolit, câteva care cu coviltir, la marginea drumului, cu

www.dacoromanica.ro

focuri mici unde-şi fierb mămăliga puţinii călători.
În faţa Hanului, cu o broboadă neagră pe cap, în bătaia ploii de toamnă, o femeie şade pe o buturugă şi priveşte cum trece oastea domnească la război. În fruntea oştirii, TOADER şi Stegarul (tânărul Ofiţer latinist pe care-l cunoaştem de la Iaşi), apoi Cantemir cu MIHUŢ şi NECULCE, şi alţi boieri.

MIHUŢ *(arătându-i femeia, lui Cantemir)*: Uite-o pe Smărăndiţa „poale-n brâu", Măria-Ta!...

Cantemir, adâncit în gânduri, întoarce capul şi e surprins de purtarea femeii, singură-n ploaie, fără nici un dumnezeu. Trage calul mai aproape de şanţ şi o întreabă din mers.

CANTEMIR: Dar unde-i Hagiul?

Femeia nu răspunde: îi arată cu o mişcare a capului, un mormânt proaspăt, lângă un arbore de lângă hanul ars. Cantemir scoate o monedă de aur şi o aruncă femeii. Galbenul cade în faţa ei, dar dânsa nu-l ridică, din noroi şi din ploaie. Trec oştile, trec...

*

Fortificaţiile taberei ruseşti de la Stănileşti, după regulile războiului de la Poltava. La statul-major al lui Ţar PETRU, sub cortul comandantului-şef, consiliu militar. ŢARUL are în stânga sa pe Cantemir şi în dreapta pe cneazul GOLIŢIN, generalii REPIN, GOLOVKIN, IANUS, ministrul SEFFER şi alţii cu care fusese la Iaşi. Lângă Cantemir, în jurul hărţii de luptă, generalii străini, în frunte cu WITTMANN şi câţiva polcovnici de cazaci.

CNEAZUL GOLIŢIN: Poziţia noastră e bună! Dar sântem în inferioritate numerică.

IANUS: Au mai multă cavalerie; cam de trei-patru ori *(arată locul de pe hartă)* spahiii.

www.dacoromanica.ro

Repin: Şi de două ori mai multă pedestrime *(arată alt loc pe hartă),* ienicerii. Şi tunuri...

Petru: Şi-atunci, ce căutăm aici? N-aţi ştiut? Ce plan aveţi? Mor oamenii prin şanţuri, sub bătaia tunurilor şi stăm cu mâinile-n sân...

Cantemir *(intervine, reluând expunerea generalilor cu degetul pe harta de război):* între comandanţii cavaleriei şi infanteriei turceşti este zavistie şi ură. Fiecare face ce crede, fără să ţină seama de soarta celorlalţi. Aşa i-a bătut Eugeniu de Savoia! Au tras tunurile; pe urmă au atacat, cu grosul, pedestrimea. După ce i-au bătut pe ieniceri, călărimea a purces a fugi, care cum putea. Ei nu luptă ca apusenii...

Wittmann: Aşa este...

Petru *(muşcându-şi mustaţa)*: Şi tu cum ai face?

Cantemir: Aş strânge tabăra într-olaltă, aş lăsa pe polcovnicul Medhoroski cu cinci-şase mii de cazaci să o apere, şi cu trei regimente ruseşti, gata să răspundă vreunui atac al cavaleriei şi...

Ianus *(ironic):* Zece mii, să se apere de o sută de mii?!

Cantemir *(continuă)*: Iar restul oştirii, ia cu asalt meterezele ienicerilor, pune stăpânire pe tunuri şi uite crucea *(se închină)* că dacă-i batem, călărimea-i lasă şi se retrage...

Wittmann: Prinţul Cantemir ştie ce spune.

Un polcovnic: Aşa este.

Golovkin: De unde ştii tu că „aşa este", mujic afurisit? Dar dacă nu-i batem?...

Ianus: Şi dacă-i batem, domnule Wittmann, de unde ştim că spahiii nu se vor întoarce?

Repin: Şi ne fac una cu pământul...

www.dacoromanica.ro

Un general străin *(insinuant):* Herr Wittmann nu riscă nimic, dacă e luat prins; dar Prinţul Cantemir îşi pierde capul...

Repin: Tactica e totuşi bună, însă...

Petru apare copleşit de argumentele generalilor şi pentru întâia oară priveşte la Cantemir bănuitor. Imprudent, Cantemir insistă, întrerupându-l pe REPIN.

Cantemir: Majestate, timpul lucrează pentru duşmani; apără-te prin ofensivă. O singură tactică e bună în luptele cu turcii! tactica neprevăzutului. Porunceşte: S t u r m !

Petru *(furios)*: Ţi se pare, şi-ai vrea, omule, să fie pentru binele tău; dar de-oi bate eu pedestrimea, cavaleria lor este multă şi n-am cu cine-o goni...

Cneazul: Ne pregătim de tratative?

Cantemir *(dezolat)*: De capitulare...

Petru *(către Seffer)*: Seffer, scoate-ţi cuferele cu bani! *(Lui Cantemir.)* Vino cu mine.

Luându-l pe după umeri, cu gestul uriaşului bonom deprins să-şi protejeze prietenii, PETRU iese cu CANTEMIR din cort. La picioarele lor se întinde tabăra. E noapte. Pe lângă căruţe, mici focuri, în jurul cărora stau, înfrigurați şi uzi de ploaie, soldații. Pe dealurile dimprejur se zăresc miile de focuri ale taberei turceşti. Alți soldați...

Petru: **Mijn-hart,** nu te supăra: **„Gnose se authon"**... Ei ne bat azi pe noi; mâine o să-i batem noi pe ei. **Nicivo**!... *Panoramicul focurilor de tabără se însufleţeşte virtualmente printr-o supra-impresiune, cu regimentele de ostaşi în marş, din filmul* **Petru cel Mare** *sau altul.*

*

Iaşi, sfârşitul verii anului 1711, în Palatul Domnesc se împachetează cufere şi boccele. Graba şi înghesuiala plecării

www.dacoromanica.ro

precipitate a familiei în Rusia. Copiii, îmbrăcați de plecare, s-au şi urcat în rădvane, în timp ce TOADER dă ultimele porunci slujitorilor şi surugiilor. MIHUȚ, îmbrăcat în muşchetar, şi-a luat rămas bun de la copii şi acum aşteaptă în curtea bisericii, cu calul de căpăstru. În biserica „Trei Ierarhi", în fața iconostasului cu icoana de argint a Sfântului Dimitrie, stau în tăcere CANTEMIR şi CASANDRA, în haine cernite. Ecoul şoaptelor lor răsună-n biserica pustie.

CASANDRA: Pornim iarăşi pe drumurile pribegiei, ca în tinerețe, Dumitre ! Şi ce-am lăsat aici ?

CANTEMIR: Rădăcinile.

CASANDRA: Crezi că Țarul va putea şi va dori să ne mai întoarcem ?

CANTEMIR: A făgăduit. Mă tem însă că atunci când va putea, va avea altceva de dorit, iar când o va dori, nu va mai putea.

CASANDRA: Ne vom mai întoarce vreodată aici?

CANTEMIR: În viață, sau în moarte şi dincolo de moarte, aici este locul neamului nostru, în vecii vecilor...

MIHUȚ *(care intrase pe nesimțite în naos, răspunde emoționat, în şoaptă)*: Amin...

Soții Cantemir se întorc spre prietenul lor, cu chipul luminat de înduioşare şi ies, împreună în tăcere. În poartă se opresc o clipă. Rădvanul domnesc trage la scară.

CANTEMIR: Şi-acum, încotro, „Vântură-lume"?

MIHUȚ: După soare, Măria-Ta !

Se îmbrățişează şi Cantemir urcă în trăsură, apoi o ajută să urce pe Casandra, de-a dreapta sa. Casandra se-apleacă peste fereastră şi scoțîndu-şi din deget inelul cu smarald i-l întinde lui Mihuț, care a încălecat.

www.dacoromanica.ro

CASANDRA: Mihuț, dacă, luându-te după soare, ajungi cumva la Braşov, să-i dai inelul ăsta Ancăi, din partea mea...

În clipa în care trăsura se pune în mişcare, doamna Casandra îi face semn, iar el se-apropie călare.

CASANDRA *(zâmbind)*: Ca dar de nuntă!

Trăsura a plecat, urmată de celelalte atelaje şi călăreți, pe şleaul de răsărit spre stepă, iar Mihuț călăreşte acum singur în trapul calului său, spre apus, către munte. Fredonează:

Tot pe drum, pe drum, pe drum
Şi la mândra nicidecum...

Apoi se uită la inelul Casandrei de pe degetul său şi, ca la un semn, dă pinten şi o ia la galop, pierzându-se într-un nor de praf, spre Transilvania.

Filmul s-a sfârşit aici. Dar pe muzica finală poate să apară din nou Iaşul (macheta), apoi „Trei Ierarhi", pentru ca în interiorul bisericii să descoperim, în raza de lumină proiectată printr-un vitraliu, pe locul fostei icoane de argint medievale, placa de pe mormântul în care se odihnesc astăzi rămăşițele pământeşti ale marelui domnitor şi umanist român „DIMITRIE CANTEMIR (1673-l723)".

www.dacoromanica.ro

Cantemir şi *Muşchetarul român,*
filme prezentate în premieră, succesiv,
la 6 şi 13 octombrie 1975

DISTRIBUȚIA:

Dimitrie Cantemir – ALEXANDRU REPAN; Mihuț – IURIE DARIE; Anca – IRINA GĂRDESCU; Casandra – IOANA BULCĂ; Toader – EMANOIL PETRUȚ; Mehmet – GEORGE CONSTANTIN; La Mare – VICTOR REBENGIUC; Fripp – ILARION CIOBANU; Țar Petru – ION POPESCU GOPO; Sultanul Ahmet – AMZA PELLEA: Russăt – DAN IONESCU; Neculce – EMIL COŞERU; Erasmus – ION DICHISEANU; De Syré – ION BESOIU; Căpitan Petre – VLAD RĂDESCU; Hangiul – ERNEST MAFTEI; Smărăndița – STELA POPESCU; Boier Costin – RADU HANGU; Mitropolit-Justin – VALERIU MOISESCU: Cneaz Golițin – VASILE FLORESCU; Sefer – MATEI ALEXANDRU; Cneaz Dolgorukii – GEORGE ȚURCANU. În alte roluri; VASILE BOGHIȚĂ, BORIS CIORNEI, LILIANA TOMESCU, SOFIA VICOVEANCA, MIHAI MEREUȚĂ, MANU NEDEIANU, CONSTANTIN RAUȚCHI; SERGIU DEMETRIAD, GHEORGE NAGHI, HARALAMBIE BOROŞ, CONSTANTIN BĂRBULESCU, GHEORGHE MAZILIU, TUDOR STAVRU, N. IORDACHE, ION POLIZACHE, CONSTANTIN PĂUN. Copiii: ŞTEFAN MAIUS, ANDREI PONGRAT, CRISTINA SAVU.

Regia: GH. VITANIDIS; imaginea: N. GIRARDI; decoruri: arh. LIVIU POPA; costume: HORTENSIA GEORGESCU; muzica: RICHARD OSCHANITZKY; sunetul: ing. DAN IONESCU.
Producător delegat: MIHAI OPRIŞ.

www.dacoromanica.ro

Autorul scenariilor (dreapta) împreună cu regizorul (stânga)
şi Ion Popescu-Gopo (centru, în rolul Ţarului Petru)

www.dacoromanica.ro

Fotograme din filmul Cantemir

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

Fotograme din filmul Muşchetarul român

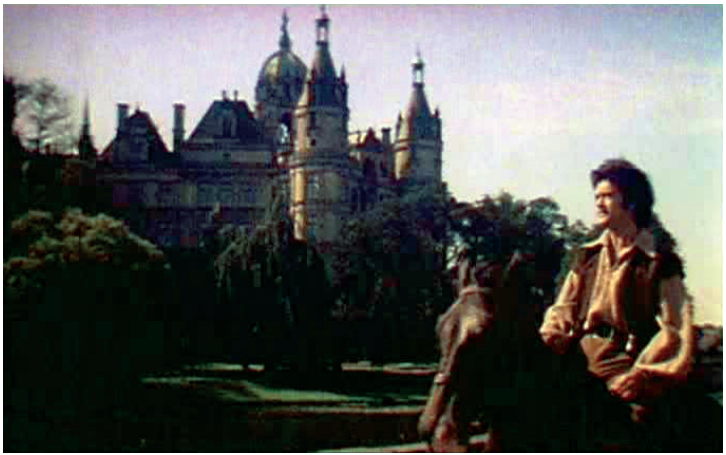

www.dacoromanica.ro

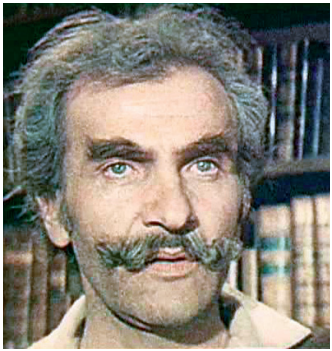

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

Mihnea Gheorghiu: n. 5 mai 1919, d. 11 decembrie 2012. Scriitor, traducător şi cineast. Preşedinte al UCIN. Membru al Academiei Române, Preşedinte al Secţiei de Arte, Arhitectură şi Audiovizual. Studii: Liceul la Craiova, Universitatea Bucureşti, Facultatea de Litere şi Filosofie. Dr. Docent, Profesor. Doctor Honoris Causa al UNATC. Redactor fondator al revistei "Secolul 20". Prozator şi dramaturg. Autor de scenarii ale unor filme de referinţă în cinematografia românească. Membru al US. şi al unor Academii şi Societăţi Culturale. Traducător al operelor lui Shakespeare şi Walt Whitman şi al altor lucrări clasice. Autor de studii şi eseuri. Distins cu premii ale Academiei Române, US, UCIN, ale unor festivaluri de film internaţionale. Decorat cu înalte Ordine în ţară şi străinătate.

Mihnea Gheorghiu, *Cantemir – Scenariu în două părţi*
Rezumat

PARTEA ÎNTÂI **CANTEMIR**

Prima imagine a filmului înfăţişează o hartă a Europei la sfârşitul veacului al XVII-lea. Moldova reproduce întocmai celebra-i hartă din „Descrierea".

Pe miniatura Iaşilor, transfocatorul pătrunde în „cetate", dezvăluindu-ne câteva din monumentele timpului; cu Golia, Trei-Ierarhi şi Palatul Domnesc.

Pătrundem în sala tronului lui Constantin Cantemir, bătrânul voievod al Moldovei. Sântem într-un amurg din vara anului 1693. Se distinge glasul Dascălului domnesc care-şi „predă" lecţia de Istorie dinaintea celor cinci învăţăcei ai săi, tinerii Dimitrie

Cantemir, şi alţi fii de boieri. Dimitrie *(arată cu pana pe hartă la TERRAE DACOROMANIAE):*

Adhodiernum diem, adică în zilele noastre. **Dacia romana est omnes divisa in partes tres***:* Principatus Transilvaniae, Valahia şi Moldova noastră... Dar acum o sută de ani, Mihai Vodă a izbutit să-si adune laolaltă fraţii, poporul romano-moldo-vlahilor, sub sceptrul său de Viteaz.

Cantemir: Sunt prinţul Dimitrie Cantemir, fiul şi moştenitorul Domnului Moldovei!

Mehmet *(tare):* Am venit să te vestim că Duca, ruda vrăjmaşilor tăi Brâncovenii, a primit firman de domnie, iar tu vei fi adus la pragul înaltei Porţi să ceri mila Luminăţiei-Sale, Sultanul.

Cantemir: Ţările Române nu-s paşalâc turcesc. Domnul e slobod. Tributul nu înseamnă robie.

www.dacoromanica.ro

Cneazul Tolstoi (*în şoaptă*): Acestea sânt ştirile ce le-am primit. Cugetă şi hotărăşte singur.

Cantemir *(tare):* Icrele şi vodka au fost aferim ! *(în şoaptă).* O bună cafea turcească nu mai are gust fără ele.

La Mare *(îl vede, o clipă, singur şi îl acostează):* Am fost fericit să vă cunosc, principe Cantemir. Întreaga Europă este fascinată de creaţia dumneavoastră laborioasă şi aşteaptă cu nerăbdare monumentala, inestimabila lucrare despre **Imperiul Otoman**, desigur un imn care preamăreşte cea mai puternică forţă militară a continentului.

Cantemir: M-am înţeles cu colegul meu academic, domnul Leibniz, s-o tipărească.

Cantemir se apropie de înaltul său oaspe, să-i sărute mâna, după datină.

Cantemir: Bun venit, în oraşul de scaun al Moldovei, mărite serenissim.

Ţarul îşi retrage mâna şi luându-l de după umeri îl sărută pe amândoi obrajii.

Petru cel Mare: Bine te-am găsit, samodârjeţ al Ţării Moldovei şi prieten al inimii mele!

Cantemir: Dumnealui, spătarul nostru, este Ion Neculce, care scrie şi letopiseţul Ţării Moldovei.

Ţarul *(bea)*: Pentru tihna Moldovei şi pentru cărturarii care o cârmuiesc cu vitejie şi înţelepciune... *(Bea.)* Şi pentru buna prietenie dintre vecini... Amin! *(Bea iarăşi.)*

PARTEA A DOUA **Muşchetarul român**

Braşovul, la începutul veacului al XVIII-lea.

O stampă a vremii reprezintă Viena, reşedinţa imperială a Habsburgilor.

O parte a sălii tronului din Palatul Domnesc de la Iaşi Cantemir, în cămaşă albă şi pantaloni nemţeşti", îşi ţine cursul de limba română, cu trimiteri curente la limba latină şi italiană.

O casă cu etaj, solidă dar cochetă, cu uşă la stradă şi alături o poartă înaltă care dă probabil spre o curte interioară, ca toate casele vechilor oraşe germane. Leibniz *(ia scrisoarea):* Ce plăcută surpriză. Ce mai face prinţul? De când a fost ales membru al Academiei noastre de Ştiinţe, mi-a mai scris că lucrează la o... la o **Istorie a...** *(parcurge scrisoarea şi scoate o exclamaţie)* **um Gottes Willen**! Tocmai despre ea e vorba... – dar cum e posibil?... Dar cine?... Unde?...

Mihuţ: **Cine**, ştiu! Rămâne să aflu **unde**, cu ajutorul Domniei-Voastre.

www.dacoromanica.ro

Seara. După ce coteşte pe o uliţă dosnică, ferindu-se să nu dea peste nişte marinari beţi, MIHUŢ se opreşte dinaintea tavernei cu firma „Meermin”.

MIHUŢ îl apucă brusc pe uriaş de umeri, îi propteşte un picior în burtă şi se aruncă pe spate, trăgând namila peste el. Surprins, Mutul nu-şi lasă imediat prada, ci doar scapă din mână acel groaznic buzdugan, iar în secunda următoare e proiectat ca dintr-o catapultă pe lespedea podelii cu faţa-n sus, izbindu-se cu ceafa de un prag de piatră.

Mihuţ: Unde e? Răspunde!

La Mare *(cu glasul sugrumat)*: La... Viena...

La hanul cu firma „POSADA-GASTWIRT” de la poalele castelului din Ulm, la trecerea vadului Dunării pe bac, se îngrămădesc trăsurile.

Mihuţ: Purtaţi semnul crucii pe piept, señor. Acum îl veţi purta pe frunte...

Cu o lovitură sigură el îl crestează între ochi. TEDESCHI pune mâna pe fruntea rănită şi, când se uită în palmă, vede crucea scrisă cu sângele lui.

Pipăind tapiseria, simţi că e prea tare.

Se aşează încă o dată şi îşi confirmă bănuiala. Cu cuţitul său, scoase ţintele una câte una. Ieşeau prea repede.

Acum dădu peste ceva: un teanc de hârtii, gros de-o palmă, îl trage afară, atent.

Desface legătura de sfoară şi înlătură gazeta nemţească în care era învelit conţinutul ei şi răsuflă uşurat.

Recunoaşte slova lui Cantemir pe prima pagină a operei lui.

www.dacoromanica.ro

Mihnea Gheorghiu: born on May 5th, 1919, died on December 11th, 2011. Writer, translator and cineast. Chairman of UCIN. Member of the Romanian Academy, Chairman of the Arts, Architecture and Audiovisual Department. Studies: High School in Craiova, University of Bucharest, Faculty of Letters and Philosophy. Docent, Proffesor. Doctor Honoris Causa of UNATC. Editor founder of the magazine "Secolul 20" (20th Century). Prose writer and dramatist. Author of scripts for reference films in the Romanian cinematography. Member of US. and of Cultural Academies and Societies. Translator of Shakespeare's and Walt Whitman's works and of other classic works. Author of studies and essays. Awarded by the Romanian Academy, US, UCIN, by international film festivals. Distincted with Orders in the country and abroad.

Mihnea Gheorghiu, *Cantemir – Screenplay in two parts*
Summary

PART ONE **CANTEMIR**

The first image of the film shows a Europe map from the end of the 17th century. Moldova reproduces exactly its famous map from „Descrierea" (*The Description*).

On the Iaşi miniature, the zoom lens enter the „borough", revealing us some of the time monuments; with Golia, Trei-Ierarhi (Three Hierarchs) and Palatul Domnesc (The Royal Palace).

We enter the Constantin Cantemir's throne hall, the old Moldavian waivode. It's an evening fall in the summer of 1693. You can hear the voice of the royal Teacher „teaching" lthe History lesson before his five little pupils, the young Dimitrie.

Cantemir, and other boyar sons. Dimitrie *(points to the map with a feather towards TERRAE DACOROMANIAE):*

Adhodiernum diem, meaning the present day. **Dacia romana est omnes divisa in partes tres***:* Principatus Transilvaniae, Valahia and our Moldova... But a hundred years ago, King Michael managed to bring his brothers together, the Romanian-Moldavian-Vlach people, under his Brave scepter.

Cantemir: I am the prince Dimitrie Cantemir, son and heir of the King of Moldova!

Mehmet *(loud):* We are here to inform you that Duca, kinsman of your enemies the Brancovean family, received a rule firman, and you shall brought before the high Gate in order to ask for his Highness, the Sultan.

www.dacoromanica.ro

Cantemir: The Romanian States are not Turkish pashalik. The king is free. Tribute does not stand for bonds.

Prince Tolstoi (*whispering*): These are the news we have received. Think and decide by yourself.

Cantemir *(loud):* The caviar and the vodka were delicious! *(whispering).* A good Turkish coffee has no taste without them.

La Mare *(sees him alone, for a moment and he accosts):* I was glad to meet you, prince Cantemir. The whole Europe is fascinated by your laborious creation awaited with a monumental impatience, the inestimable work regarding the **Ottoman Empire**, which is of course a hymn praising the most powerful military force in the continent.

Cantemir: I arranged with my academic colleague, mister Leibniz, to print it.

Cantemir approaches his high guest, to kiss his hand, as the custom required it.

Cantemir: Welcome to the capital of Moldova, all glorious serenissim.

The tsar pull his hand back and while grabbing his shoulders he kisses him on both cheeks.

Peter the Great: I am glad to se you, samodârjeț (*sole ruler*) of Moldova and dearest friend!

Cantemir: He, our Commander, is Ion Neculce, who is also writing the chronicle of Moldova.

The Tsar *(drinking)*: For the peace of Moldova and for the bookmen ruling it with bravery and wisdom ... *(Drinks.)* And for the good friendship between the neighbors... Amen! *(He drinks again.)*

PART TWO **The Romanian Musketeer**

Braşov, at the beginning of the 18th century.

Viena represents a stamp of the era, the imperial residence of the Hapsburg people.

A part of the throne hall from the Royal Palace in Iaşi: Cantemir, wearing a white shirt and Dutch trousers", is attending his Romanian language class, with current references to Latin and Italian.

A two storey house, solid but stylish, with a street door and next to it a tall gate that probably opens towards an interior yard, like all the old German cities' houses. Leibniz *(takes the letter):* What a pleasant surprise.

www.dacoromanica.ro

How is the prince? Since he was elected a member of our Science Academy, he also wrote me he is working at a... at a **History of ...** *(he reads the letter and exclaims)* **um Gottes Willen**! This is precisely what I was talking about... – but how is that possible?... But who?... Where?...

Mihuț: I know **Who**! What is left to know is **where**, with the help of your Highness.

Evening. After turning on a by-lane, avoiding some drunken sailors, MIHUȚ stops in front of the tavern with the name „Meermin".

MIHUȚ suddenly grabs the big man's shoulders, props a foot in his stomach and throws himself on the back, pulling the colossus with him. Surprised, the Dumb doesn't immediately release his pray, but only drops that terrible mace, and in the next second he gets thrown as if from a catapult on the paving of the floor, face up, smashing his head on a stone lintel.

Mihuț: Where is it? Answer me!

La Mare *(choking)*: In... Viena...

At the inn named „POSADA-GASTWIRT" at the foot of the castle in Ulm, upon the crossing of Danube on the ferry, the carriages overcrowd.

Mihuț: You are wearing the sign of the cross on your chest, señor. Now you will be wearing it on your forehead...

With a precise hit, he cuts him between the eyes. TEDESCHI touches his wounded forehead and, when looking into his palm, he sees the cross drawn with his own blood.

When feeling the tapestry, he saw that it was too hard.

He sat again and confirmed his suspicion. He took the tacks out with his knife. They were coming out to easy.

He now found something: a pile of papers, one palm thick, he carefully pulls it out.

He unwrapped the string bind and took off the German gazette wrapping its content and breathed freely.

He could recognize Cantemir's writing on the first page of his work.

www.dacoromanica.ro

Mihnea Gheorghiu : né le 5 mai 1919, décédé le 11 decembrie 2011. Écrivain, traducteur et cinéaste. Président de l'Union des cinéastes. Membre de l'Académie Roumaine, Président du Département Arts, Architecture et Audiovisuel. Études : le lycée - à Craiova, l'Université de Bucarest - la Faculté des Lettres et Philosophie. Dr. agrégé, professeur univ. Docteur Honoris Causa de l'Université Nationale d'Art Théâtrale et Cinématographique. Redacteur-fondateur de la revue "Le 20e siècle". Prosateur et dramaturge. Auteur de scénarios de films de référence de la cinématographie roumaine. Membre de l'Union des écrivains et d'académies et de sociétés culturelles. Traducteur des œuvres de Shakespeare et Walt Whitman et d'autres ouvrages classiques. Auteur d'études et d'essais. Élogié par des prix de l'Académie Roumaine, de l'Union des écrivains, de l'Union des cinéastes, de festivals de film internationaux. Décoré par de hautes Ordres, tant en Roumanie qu'à l'étranger.

Mihnea Gheorghiu - *Cantemir – Scénario en deux parties*
Résumé

PREMIÈRE PARTIE - **CANTEMIR**

La toute première image du film montre une carte de l'Europe fin XVIIe siècle. La Moldavie reproduit exactement sa célèbre carte de « La description ».

Sur la miniature d'Iaşi, l'appareil à distance réglable pénètre dans la « cité », nous dévoilant quelques-uns des monuments du temps, avec Golia, Trois Prélats et le Palais Princier.

On entre dans la salle du trône de Constantin Cantemir, le vieux prince de la Moldavie. C'est le coucher du soleil de l'été de 1693. On y distingue la voix du professeur des princes, qui « enseigne » sa leçon d'histoire à ses cinq disciples, le jeune Dimitrie Cantemir et d'autres fils de boïards. Dimitrie *(montre sur la carte, à l'aide de la plume, TERRAE DACOROMANIAE) :* **Adhodiernum diem**, c'est-à-dire de nos jours. **Dacia romana est omnes divisa in partes tres***:* Principatus Transilvaniae, Valachie et notre Moldavie. Mais une centaine d'années auparavant, le Prince régnant Michel a réussi à amasser ses frères, le peuple romain-moldo-valaque, sous son Brave sceptre.

Cantemir : Moi, je suis le prince Dimitrie Cantemir, le fils et l'héritier du Voïvode de la Moldavie !

Mehmet *(à haute voix) :* Nous sommes venus vous annoncer que Duca, le parent de vos ennemis, les Brâncoveanu, a reçu du firman pour régner et

que vous, vous allez être emmené au seuil de la Sublime Porte pour demander de la pitié à sa Grandeur, le Sultan.

Cantemir : Les Pays Roumains ne sont pas un pachalik turc. Le voïvode est libre. Le tribut, ce n'est pas de la servitude.

Le Maire Tolstoï (*en chuchotant*) : Ce sont les nouvelles que nous avons reçues. Réfléchissez-y et décidez vous-même.

Cantemir *(à haute voix) :* Les œufs de poisson et la vodka, bravo ! *(en chuchotant).* Un bon café turc n'a plus de goût sans eux.

La Mare *(l'aperçoit un moment tout seul et l'aborde) :* Cela m'a fait plaisir que de faire votre connaissance, prince Cantemir. Toute l'Europe est fascinée par votre création laborieuse et attend avec impatience le monumental, l'inestimable ouvrage sur l'Empire Ottoman, bien évidemment, un hymne qui glorifie la plus puissante force militaire du continent.

Cantemir : J'ai parlé à mon collègue académique, Monsieur Leibniz, de le faire imprimer

Cantemir approche son invité distingué, afin de baiser sa main, selon les coutumes.

Cantemir : Soyez le bienvenu dans le chef-lieu de la Moldavie, grand sérénissime.

Le tzar retire sa main et, saisissant ses épaules, l'embrasse sur les deux joues.

Petru le Grand : Quel plaisir de vous revoir, souverain du Pays Moldave et ami de mon cœur !

Cantemir : Celui-là, notre porte-épée, est Ion Neculce, qui écrit aussi les annales du Pays Moldave.

Le tzar *(boit)* : À la tranquillité de la Moldavie et à la santé des savants qui la dirigent avec vaillance et sagesse !... *(Il boit.)* Et à la bonne amitié entre les voisins !... Amin ! *(Il boit de nouveau.)*

DEUXIÈME PARTIE **Le mousquetaire roumain**

Braşov – début XVIIIe siècle

Une estampe de l'époque représente Vienne, la résidence impériale des Habsbourg.

Une partie de la salle du trône du Palais Princier d'Iaşi. Cantemir, portant une chemise blanche et des pantalons allemands, enseigne ses cours de roumain, avec des envois courants au latin et à l'italien.

Une maison à étage, solide pourtant coquette, dont la porte donne

www.dacoromanica.ro

sur la rue et, à ses côtés, un haut portail donnant, probablement vers une cour intérieure, comme toutes les maisons des anciennes villes allemandes. Leibniz *(prend la lettre) :* Quelle plaisante surprise ! Comment va-t-il, le prince ? Depuis qu'il a été élu membre de notre Académie de Sciences, il m'a écrit, parmi autres, qu'il travaillait à une... **Histoire** de... *(il parcourt la lettre et s'exclame)* **um Gottes Willen** ! Justement !... – Mais comment est-ce possible ?... Mais qui ?... Où ?...

Mihuț : **Qui**, je le sais ! Il reste à apprendre **où**, à l'aide de Vous.

En soirée. Après qu'il tourne dans une ruelle écartée, évitant de tomber sur des marins ivres, MIHUȚ s'arrête devant la taverne appelée « Meermin ».

MIHUȚ saisit brusquement les épaules du géant, enfonce un pied dans son ventre et se jet sur le dos, tout en tirant le colosse par dessus. Surpris, le Muet n'abandonne pas sa proie tout de suite, mais il laisse tomber uniquement sa massue terrible et, la seconde qui suit, il est projeté comme d'une catapulte sur la dalle du carrelage, le visage en haut, heurtant sa nuque contre un seuil en pierre.

Mihuț : Où est-il ? Répond !

La Mare *(la voix étranglée)* : À... Vienne...

À l'auberge appelée « POSADA-GASTWIRT », se trouvant aux pieds du château d'Ulm, au passage du lit du Danube en bac, les chariots s'amassent.

Mihuț : Vous portez le signe de la croix sur votre poitrine, señor. Maintenant vous l'aurez sur le front...

D'un coup sûr, il l'entaille entre ses yeux. TEDESCHI pose sa main sur son front blessé et, regardant dans sa paume, voit la croix écrite par de son propre sang.

Tâtant la tapisserie, il la sentit trop dure.

Il s'assit encore une fois et confirma son soupçon. À l'aide de son couteau, il fit sortir les petits clous, un par un. Ils sortaient trop vite.

Maintenant il trouva quelque chose : une pile de papiers, à l'épaisseur d'une paume. Il la tire attentivement.

Il défait l'attache en cordes, enlève la gazette allemande enveloppant son contenu et se calme.

Il y reconnaît l'écriture de Cantemir sur la première page de son œuvre.

www.dacoromanica.ro

Михня Георгиу: р. 5 май 1919 года, ск. 11 декабря 2011 года. Писатель, переводчик и кинематографист. Президент СКР (Союз кинематографов Румынии). Член Румынской Академии, Председатель Отдела по Искусству, Архитектуре и Аудиовизуальной индустрии. Образование: Лицей в г. Крайова, Университет Бухареста, Факультет Филологии и Философии. Доцент, Профессор. Почётный Доктор Национального Университета Театрального Искусства и Кинематографии. Редактор-основатель журнала «20-й Век». Прозаик и драматург. Автор сценариев ряда мастерских фильмов румынского кинематографа. Член Союза Сценаристов и ряда Академий Культурного Общества. Переводчик произведений Шекспира, Уолта Уитмена и других классических творений. Автор исследований и эссе. Отличён наградами Румынской Академии, Союза Сценаристов, Союза кинематографов Румынии, международных кинематографических фестивалей. Награждён высокими Орденами на Родине и за рубежом.

Михня Георгиу – *Кантемир – Сценарий в двух частях*
Краткое изложение

ЧАСТЬ ПЕРВАЯ **КАНТЕМИР**

Первая картина фильма изображает карту Европы конца XVII столетия. Молдавия в точности воспроизводит знаменитую карту из «Описания».

На миниатюре Ясс трансфокатор проникает в «крепость», раскрывая перед нами памятники той эпохи; Голия, Три Иерарха и Господарский Дворец.

Входим в тронный зал Константина Кантемира, старого воеводы Молдавии. Видим летний закат года 1693-го. Слышится голос боярского наставника, «читающего» урок из Истории перед пятью учениками, юным Дмитрием Кантемиром и другими боярскими сыновьями. Дмитрий *(показывает пером на карте TERRAE DACOROMANIAE):*

Adhodiernum diem, то есть в наши дни. **Dacia romana est omnes divisa in partes tres (Римская Дакия поделена на три части)**: Principatus Transilvaniae (Княжество Трансильвания), Valahia (Валахия) и наша Молдавия... Но сто лет назад Михай Водэ сумел собрать воедино братьев своих, народ румыно-молдо-влахов, под своим скипетром Витязя.

Кантемир: Я князь Дмитрий Кантемир, сын и наследник Господина Молдавии!

www.dacoromanica.ro

Мехмет *(громко):* Мы явились возвестить тебе, что Дука, родственник твоих недругов Брынковянов, получил фирман на властвование, а ты будешь приведён к порогу Высокой Порты просить милости Светлейшего Султана.

Кантемир: Румынские Земли – не турецкий пашалык. Господарь свободен. Дань не означает рабство.

Князь Толстой (*шёпотом*): Это вести, которые мы получили. Думай и решай сам.

Кантемир *(громко):* Икра и водка были то, что надо! *(шёпотом).* Хороший турецкий кофе теперь уж безвкусен без них.

На Море *(видит его на короткое время одного и подходит):* Какое счастье познакомиться с Вами, князь Кантемир. Вся Европа восхищена Вашим грандиозным творением и с нетерпением ожидает монументальное, бесценное произведение об **Оттоманской Империи**, безусловно это гимн, прославляющий сильнейшую военную мощь континента.

Кантемир: Я договорился со своим коллегой, академиком Лейбницем о напечатании.

Кантемир подходит к своему высокому гостю, чтобы поцеловать руку согласно обычаю.

Кантемир: Добро пожаловать в стольный град Молдавии, великий сереniссим.

Царь отнимает руку и, обняв за плечи, целует его в обе щёки.

Пётр Великий: Здравствуй, самодержец Земли Молдавской и сердца моего!

Кантемир: Они, наш спафарий – Ион Некулче, который пишет летопись Молдавской Земли.

Царь *(пьёт)*: За безмятежность Молдавии и за учёных мужей, которые правят ею с храбростью и мудростью... *(Пьёт.)* И за крепкую дружбу между соседями... Аминь! *(Снова пьёт.)*

ЧАСТЬ ВТОРАЯ **РУМЫНСКИЙ МУШКЕТЁР**

Брашов, начало XVIII века.

На эстампе той эпохи изображена Вена, имперская резиденция Габсбургов.

Часть тронного зала Господарского Дворца в Яссах Кантемир, в белой рубашке и немецких панталонах, ведёт курс румынского языка с текущими ссылками на латинский и итальянский языки.

www.dacoromanica.ro

Двухэтажный дом, крепкий, но изящный, с выходом на улицу, рядом высокие ворота, которые, наверняка, ведут во внутренний двор, как во всех домах старинных немецких городов. Лейбниц *(берёт письмо):* Какой приятный сюрприз. Как поживает князь? С тех пор, как он был избран членом нашей Академии Наук, он писал мне, что работает над... над **Историей...** *(пробегает письмо и восклицает)* **um Gottes Willen**! Именно о ней речь... – но возможно ли?... Но кто?... Где?...

Михуц: **Кто**, знаю! Остаётся узнать **где**, с Вашей помощью.

Вечер. Идя задворками, избегая столкновения с подвыпившими матросами, МИХУЦ останавливается перед таверной с вывеской «Meermin».

МИХУЦ резко хватает верзилу за плечи, упёршись ногой ему в живот, падает на спину, потянув здоровяка за собой. Изумлённый, Михуц не сразу отпускает свою жертву, а только роняет ужасную булаву, и в следующее мгновенье он отброшен как из катапульты на плиты пола вверх лицом, ударившись затылком о каменный порог.

Михуц: Где он? Отвечай!

На Море *(сдавленным голосом)*: В... Вене...

У постоялого двора с названием «ПОСАДА-ГАСТВИРТ», у подножья замка в Ульме, у перехода вброд через Дунай на пароме собираются подводы.

Михуц: У Вас знак креста на груди, синьор. Теперь он будет у вас на лбу...

Точным ударом сечёт его меж глаз. ТЕДЕСКИ кладёт руку на раненый лоб и, взглянув в ладонь, видит крест, написанный своей кровью.

Пощупав обивку, почувствовал, что она слишком тверда.

Снова садится и подтверждает свои подозрения. Ножом вынимает гвозди, один за другим. Они выходят быстро.

И вот он что-то нашёл: пачка бумаг толщиной с ладонь, осторожно вынимает её.

Развязывает верёвку, снимает немецкую газету, в которую она была завёрнута и вздыхает с облегчением.

Узнаёт почерк Кантемира на первой странице его творения.

www.dacoromanica.ro